

YÖN

HAFTALIK GAZETE

ORGENERAL
TURAL'IN
DİKKATİNE

ZİNDE KUVVETLERİ
TAHRİP PLANI!

OKUYUCU'DAN YÖNE

Çetin Altan'a bir uyarma

Türk toplumunda bugün yürürlükte olan gelişmeleri doğru tesbit edememenin, yahut kısa vadede siyasi amaçla tahrifetmenin ilk sıkıntısına gene Çetin Altan düştü. «Tamamlanmak üzere olan demokratik devrim», «Osmanlı tipi ceberrut devlet yöneticisi», «Yörüngesine oturamamış halk hareketi» teranelerinden sonra, Çetin Altan'ın Milli Emniyet çatması, sonra da Milli Emniyet'te bir ayırım gözeterek «Milli Emniyetin askeri kanadındaki kurmaylar» dan medet umması cilden ilgil çekici oldu.

Kendisinin veya partisinin uğratılmak istendiği anlaşılınca bir siyasi polis tertibi karşısında birkaç gündür imalar yapan Çetin Altan, nihayet 21 Ocak günlü Akşam'da bunu açıkça yazdı ve yazısına: «O müessesede başka kimseye itimadım olmadığı için kurmayların yardımını rica ediyoruz. Şu fukara halkı uyandıralım, şu satılmışları dezenfekte edelim, şu sömürüye bir son verelim, diyoruz. Karşınıza türlü namussuzluklar çıkıyor. Ya bu mücadelede beraberiz, ya yokuz... Ama kimse olmasa da ben sonuna kadar uğraşacağım. Unutmayın şu sözü mü hattâ ölümüm pahasına olsa da» diye dramatik bir tarzda son verdi.

Gerçekler böyledir. Yanlış ve saçma teori taslaklarını en kısa zamanda, en acı şekilde yalanlar ve yapanları yola getirir. Böyle acı duruma değerli yazarın karşısına çıkmak istemedik ama tuttuğu yolun yanlışlığını kendisine ve okuyucularına göstermek için bundan somut örnek olmazdı:

Demokratik Devrim tamamlanmak üzere olsaydı, siz ve ya partiniz böyle haksız terüplere uğrar mıydınız? Görüyorsunuz ki hissi baskıların üstüne yönetmeye çalışmak bile işe yaramamış.

Gerici ve işbirlikçi kuvvetlerin hükmedemediği bir kuvvet olmasaydı, siz şimdi nereye sığınacaktınız? Gerici ve işbirlikçilere karşı sığındığınız «Milli Emniyetin askeri kanadındaki kurmaylar» ve başkaları «Osmanlı tipi ceberrut devlet yöneticisi» iseler, onlara nasıl sığınabiliyorsunuz? Değilseler, onların ve başkalarının Türk devrim çizgisi içindeki rolünü nasıl inkâr edebilirsiniz?

Milli Devrim ve antiemperyalist mücadelenin önderi olarak ilân ettiğiniz bilincel ve teşkilâtlı emekçi yığınlarını bu haksız tertibe karşı niçin uyarmıyor, niçin onları harekete davet etmiyorsunuz? Yoksa Anayasanın ve insan haklarının hem de kendi teşekküllerini hedef tutan bu ihlâli, onları harekete geçiriyor mu? Demokratik haklarına sahip çıktığı kabul edilen bu emekçi yığınları, sizi bu zor anda böyle yalnız bırakıyorlarsa, milli bağımsızlık mücadelemizde onlara hangi görevleri emanet edebileceğiz?

Çetin Altan, pazar günkü fıkrasında, «Osmanlı tipi ceberrut devletin halk düşmanı mirasçılarına» sığınmakta çok daha ileri gitmektedir. Altan «Biz, aman demokrasinin üstüne toz konmasını... derken AP iktidarının bekçisiz köy bulup fenerle yağmaya kosma sını kastedmedik elbette...»

Öğretmenlere yapılan zulüm, gençlerin coplanması, hafiyeye tevizirleri ve alabildiğine halk soygunu bu hızla devam ederse, demokrasinin ruhuna uzun bir fatiha çekip

1959 rotasına doğru yeniden burun kırmak kaçınılmaz bir hâle gelecek» imiş... Ve hem de yedi yıldır «çok gözler açılmış çok takkeleler düşmüş ve rezalet feci şekilde çakılmış» bulunduğu için, bu sefer «olacak olanlar, 27 Mayıs'ta olmuşlara hiç mi hiç benzemez» imiş. Halbuki aynı Çetin Altan daha birkaç gün önce, «olacak olanlar» dediği şey «kaskatı bir faşizm» etiketini yapıştırıyordu! Hem sonra Altan, geçmişte isabetle eleştirdiği, Washington'da büyük sevinç uyandıran bir iktidarın Anayasayı nasıl uygulamasını beklemektedir? Elbette böyle uygulayacaktır. Hattâ Osmanlı tipi ceberrut devletin halk düşmanı temsilcilerinin büyük ağırlıklarını Anayasanın korunması yolunda kullanmaları sayesinde, AP iktidarı, kendinden beklenilenin daha çok azını gerçekleştirilebilmiştir. Bütün bunlar, iktidarın bir türlü yalanlamadığı, yani doğruluğunu kabul etmek zorunda kaldığı Tunçkanat'ın CIA Raporunda açık açık yazılıdır. Çetin Altan ise hâlâ «aman demokrasi-mize toz konmasını» dedik, diyor.

Sosyalist yalan söylemez. Bundan eminiz. Ama sosyalist için doğruluk kadar önemli başka bir özellik, ciddi ve tutarlı olmaktır.

Cemal Atılğan
ANKARA

Antiemperyalist Savaş üzerine

Antiemperyalist tutum gün geçtikçe yaygın bir hal alıyor. CHP'den sonra MP'ye de sırayet etti. Hattâ AP içinde bile, önemsiz de olsa bir takım kıbrdamalar var. Bu arada TIP görüşlerini yayımlayan Dönüşüm dergisinde Behice Boran'ın «Az gelişmiş ülkelerde antiemperyalist mücadelelerin niteliği» başlıklı dik kate değer bir yazısı çıktı. Bu yazıda «Bugün Türkiye'nin başta gelen davasının politika, askeri ve ekonomik alanlarda yüzde yüz milli bağımsızlığa kavuşmak olduğu, bunun için de Amerika'nın bütün bu alanlardaki nüfuzundan memleketi kurtarmak gerektiği ve yeniden bir Milli Kurtuluş Mücadelesi vermek durumunda olduğumuz artık açık seçik ortaya çıkmış bulunmaktadır» deniliyor.

Başka çıkar yol yok. Ya istiklâl ya ölüm. Türk sosyalistlerinin emperyalizme karşı yalnız «bugün» değil, 40-45 yıldır, en elverişsiz koşullarda bile inatlı bir vaziyet almaları vardır. Behice Boran'ın böyle bir geleneğe uyması olumlu bir davranış.

Boran, TIP görüşü olarak «Bugün bağımsızlık davasının son tahlilde sosyalizm davası olduğu 2. milli kurtuluş savaşının ancak emekçi sınıfların ve onun sosyalist partisinin öncülüğünde başarıya ulaşabileceği ve bunun için de Türk işçi sınıfını ve bütün emekçi kütelleri örgütleyip po-

litik bir güç haline getirmek gerektiği» diye ilâve ediyor.

Türk işçi sınıfının ve bütün emekçi kütellerin örgütle-nip bir güç haline getirilmesi için çalışmak ve başarıya ulaşmak uzun yılları yiyen ve şaklatlı ve aynı oranda zorunlu bir eylem. Nitekim TIP yöneticileri büyük kongre arifesinde en çok bu yönde beceriksizlik gösterdiklerinden eleştirilmiş, Partinin başına üretimle ilişkisi olmayan sadece bir milletvekiliği koltuğu kapabilmek ümidiyle istenilen zamanda parmak kaldırmağa âmade küçük burjuva aydınlar ve yüksek maaşlı profesyonel sendikacılar oturtulduğu için vaziyet alınmıştır. Partiler gelenleri son genel kongrede de tutumlarını değiştirmemişler, aksine, Türk işçi sınıfını ve emekçi kütellerini temsilden uzak aynı tipleri genel yönetim ve yürütme organlarının başına getirebilmek için daha da büyük bir gayret göstermişlerdir. Behice Boran bu kadar önemli bir işte olumlu davranabilseydi yazdıkları bu denli bir celişmeye düşmezdi.

«Türk işçi sınıfını ve bütün emekçi kütelleri örgütleyip bir güç haline» getirdiğinde zaten TIP iktidarı aldı demek tir. İkinci milli kurtuluş savaşını bu yazıya göre ancak TIP'in iktidara gelmesiyle başlayacak ve başarıya ulaşacaktır. Peki TIP iktidara gelinceye kadar Parti'nin antiemperyalist tutumu ne olacak?... Boran insanı hayrete düşüren bir soğuk kanlılıkla bu soruyu cevapsız bırakıyor. Aradığımız cevabı aynı derginin Dönüşüm imzalı başyazısında bulduk: «Emekçi halkın geleceğine inanan Sosyalist Gençlik Türkiye'nin kaderini Kızılay veya Beyazıt meydanlarından tayin çabasında olan öğrenci gruplarıyla aynı paralele düşmemek konusunda dikkatli davranmalıdır. Yoksa Sosyalist hareket, Türkiye'nin - zinde kuvvetlerce yönetilmesine bilincel olarak karşı çıkan ve iktidar üzerinde ısrarla etkili olmak isteyen emekçi sınıflarla kendi arasına bir duvar çekmiş olacaktır.» Lafı biraz daha açarsak - Biz bu nevi güfultülü patridilli işlerde yoğun, hattâ bunlara karşıyız da. Emekçi halkımızın çıkarları gereği, Amerikalıların tedirgin edici kaş-göz işaretleriyle yetinmek zorundayız. - Anlamı apaçık meydana. Misafirperverliğe yakışmayan bu nevi huzur bozucu antiemperyalist hareketlere Behice Boran da Dönüşüm imzasıyla karşı çıkıyor zahir.

TIP yöneticilerinin gereği olsun olmasın ağızlarından düşürmedikleri 27 Mayıs Anayasasını hazırlayan öğrenci hareketlerinin bir devamı değil midir bu hareketler? Zinde kuvvetlerden kastedilen de 27 Mayıs Devrimini başlatan bütün güçler değil mi? Halen bu iki kuvvet memleketimizi tam bir Amerikan masası yapmak için hummalı bir eylem içinde olan em-

peryalizm ve işbirlikçilerinin karşısına çıkıp, çok daha ha ince plânlarının yürürlüğe girmesine engel olmuyorlar mı? Yeraltı servetlerimizin tamamen yağma edilmesinin karşısına çıkan en tehdit edici kuvvetler yine bunlar değil mi?!

Hepsi bir tarafa kuzum siz 2. milli kurtuluş savaşından neyi kastedersiniz? Biz bundan birincisinde olanların çok daha modern tekniklerle «krarını» düşünürüz. Hal böyle iken zinde kuvvetleri, işçi sınıfımızın, emekçi kütellerimizin karşısına alelacele yerleştirivermekle neyi murad edersiniz?

Milli bağımsızlık davası ve tanımı milletini seven, karısının kısırağının üzerine titre yen, hangi siyasi dinî akıdeye inanırsa inansın, küçük bir ihanet güruhu bir tarafa, son tahlilde, tüm milletin da vasıdır. Çoğu hallerde bu da kâfi gelmez tüm antiemperyalist ülkelerin desteği gerekir. Yine de savaş kuşakları boyu devam eder gider. TIP yöneticilerinin antiemperyalist güçleri büyük bir rahatlıkla parçalayvermesinin sorumluluğu biraz da bu kadar önemli bir davanın çıkmaza sokulmak istendiği bir sırada gerekli uyanıklığı göstermiyen Partili veya Partisiz sosyalistlere düşüyor. Emperyalizm'in sömürü düzenine devam edebilmek için, savaş veren milli güçler arasında olsun, bu milli güçlere destek olması gereken antiemperyalist ülkeler arasında olsun bölünmeler, çatışmalar meydana getirebilmek için bütçeleri milyarlarca dolara varan örgütler kurduğu malûmumuz. Böyle bir tuzağa kendi ayağımıza düşmek niye?

Sosyalizm lâfını bile TIP yöneticilerinin Parti'nin kuru luşundan yıllarca sonra ağızlarına alabildiği bir gerçekken, milli bağımsızlık davasının sosyalizm davası olduğunu öne sürmek, bir başka deyişle, TIP iktidara gelinceye kadar emperyalizmin boyunduruğunu kabullenmek kurtuluşu şimdilik arka plâna itmek olmaz mı?

Bugün memleketimizde işçi olduğu halde, emekçi olduğu halde sosyalist olmayan, küçük san'at erbabi, sivil ve asker dar gelirlî memur veya öğrenci olduğu halde sosyalist olmayan fakat Amerikan emperyalistlerinin vatan topraklarında cirit attığı nı gördüğünde, duyduğunda okuduğunda tüyleri diken diken olup kanı beynine sıçrayan ve muhtelif partilere oy veren milyonlarca vatansız emperyalist eylemini büyük bir rahatlıkla bir tarafa itivermek neye?

Hayır. antiemperyalist hareket sosyalist bir partinin öncülüğünde olsun olmasın, millet olarak, kalmak zorundayız, çarnaçar başlayacaktır. Ufaktan ufaktan başlamıştır. Aksi halde emperyalizm yerli işbirlikçilerinin de desteğine her geçen gün biraz daha yerleşecek ve sökülüp koparılması o nisbette güç olacaktır.

TIP'in öncülük edemediği antiemperyalist hareketlere bizzat öncülük edip organize etmesi işçi sınıfını ve emekçi kütelleri örgütlemesine engel değil tam tersine örgütlemeye ilişkin hızını ve çapını geliştir bir eylem. Antiemperyalist hareketlere var gücümüzle katılmak ve omuz omuzla savatışımız yurttaşın siyasi akidesini bir tarafa bırakmak zorundayız. Bu sava-

şa sosyalistler ne kadar geniş çapta katılırlar ne kadar yiğit ve dinamik davranırlarsa millet çoğunluğunun kendilerine karşı olan güveni o nisbette artacak ve anti-emperyalist savaşta öncülüğe kendiliğinden en kuvvetli aday olunacaktır. Bir başka deyimle millet öz tecrübeleri ile ak koyunla kara koyunu ayırdetme alışkanlığını kazanacaktır. Bu kütleli eylem içinde kişisel çıkarları ağır basan küçük burjuva veya ara sınıflardan hattâ işçi sınıfından gelme öncüler vatanseverlerin içinde itibarlarını yitire yitire bir bir dökülecekler veya kurtuluş savaşından gelme dayanışmanın etkisi ile farkında olmadan kişisel çıkarlara sırt çevirme alışkanlığını edinerek sahici sosyalist insanın en gerekli vasıflarını kazanacaklardır.

Emperyalizmin at oynattığı bir ülkede sosyalist bir partiyi nicelik bakımından olsun nitelik bakımından olsun ancak böyle bir eylem geliştirebilir ve onu memleketin kurtuluşunda en sorumlu görevler almaya zorlar. Öncülük siyasi bir kuruluşun, kendi kendine münasip gördüğü formel bir iddia değil, emperyalizmle fiili mücadele içinde tüm milletin ona sorumluluk yüklediği bir eylemdir.

TIP böylesine gerçekçi bir antiemperyalist anlayış içinde çaba gösterseydi CIA'nın ve yerli fedailerinin şimsikle rini üzerine çekecek, bu arada mevcut düzene karşı halkımızın göstermesi muhtemel devrimci çıkışları parlamento ya kanallı edebilmek için el den geleni yapacaklarını meydanlarda ilân eden yöneticilerin rahatı belki biraz kaçacakta. Ama başka çıkar yol olmadığını partili partisiz bütün sosyalistler neredeyse anlayacak.

MUSTAFA DEMİRCİ

Yılın Kitabı ORTANIN SOJU Bülent Ecevit

3. baskısı çıkıyor
KİM YAYINLARI
Genel Dağıtım:
HÜR DAĞITIM
YÖN-12

YEDİTEPE ŞİİR ARMAĞANINI KAZANAN KİTAP

İÇİME CEKTİĞİM HAVA DEĞİL GÖKYÜZÜDÜR

ÖLKÜ TAMER
de yayıncı
2 lira
YÖN-17

Kropotkin'in beklenen kitabı

ANARSİZM

(Ünlü Sovyet düşünürü'nün
1896'da Paris'te verdiği
konferansın tam metni...)

YENİ ÇIKTI

4 Lira
Bütün kitapçılarda arayın.
Çıkarın: Habora Kitabevi
P.K.6 Beyazıt - İstanbul.
Genel dağıtım: Uğrak Kitabevi
Nuruosmaniye cad-desi, 36. Cağaloğlu - İST.
YÖN-14

YENİ ADRESİMİZ

Ankaradaki idarehanemizin nakli dolayısıyla 1 Şubat 1967'den itibaren sayın okurlarımızın her türlü yazışmalarını aşağıdaki adresimiz ile yapmalarını rica ederiz :

YÖN - Haftalık Gazete
P.K. 512

İstanbul

HAFTALIK FİKİR VE SANAT GAZETESİ

Kurucuları: Cemal Reşit EYUBOĞLU,
Mümtaz SOYSAL, Doğan AVCIOĞLU,
İmtiyaz Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Doğan AVCIOĞLU.

ADRES : Yazı İşleri: Sümer Sokak No. 16/8 Yenışehir Ankara. Telefon: 176989

İstanbul Bürosu (Satış-İlan-Abone İşleri) - Mollatenari Sokak No. 30-32 Cağaloğlu-İstanbul. Telefon: 229570 - P.K. 512 - İstanbul

ABONE : Her yıl (52 sayı) 60 FL., altı aylık (26 sayı) 30 TL. üç aylık (13 sayı)

15 FL. Yurt dışı abonelerinde bu fiyatlara posta pulu bedeli kadar ilâve yapılır. Geçmiş sayıların fiyatı 2,5 liradır.

İLÂN : Herber sütünde santim 25 FL.'dir. Sürekli çıkacak ilân ve reklâmlar ile yayın ilânları için özel indirimler yapılır. İlân ve reklâmların yayınlanmasından ötürü hiç bir sorumluluk yüklenilmez. Basıldığı yer: Güneş Matbaacılık T.A.Ş.

YÖN, 27 OCAK 1967

BAKIŞ

FAŞİSTLER!

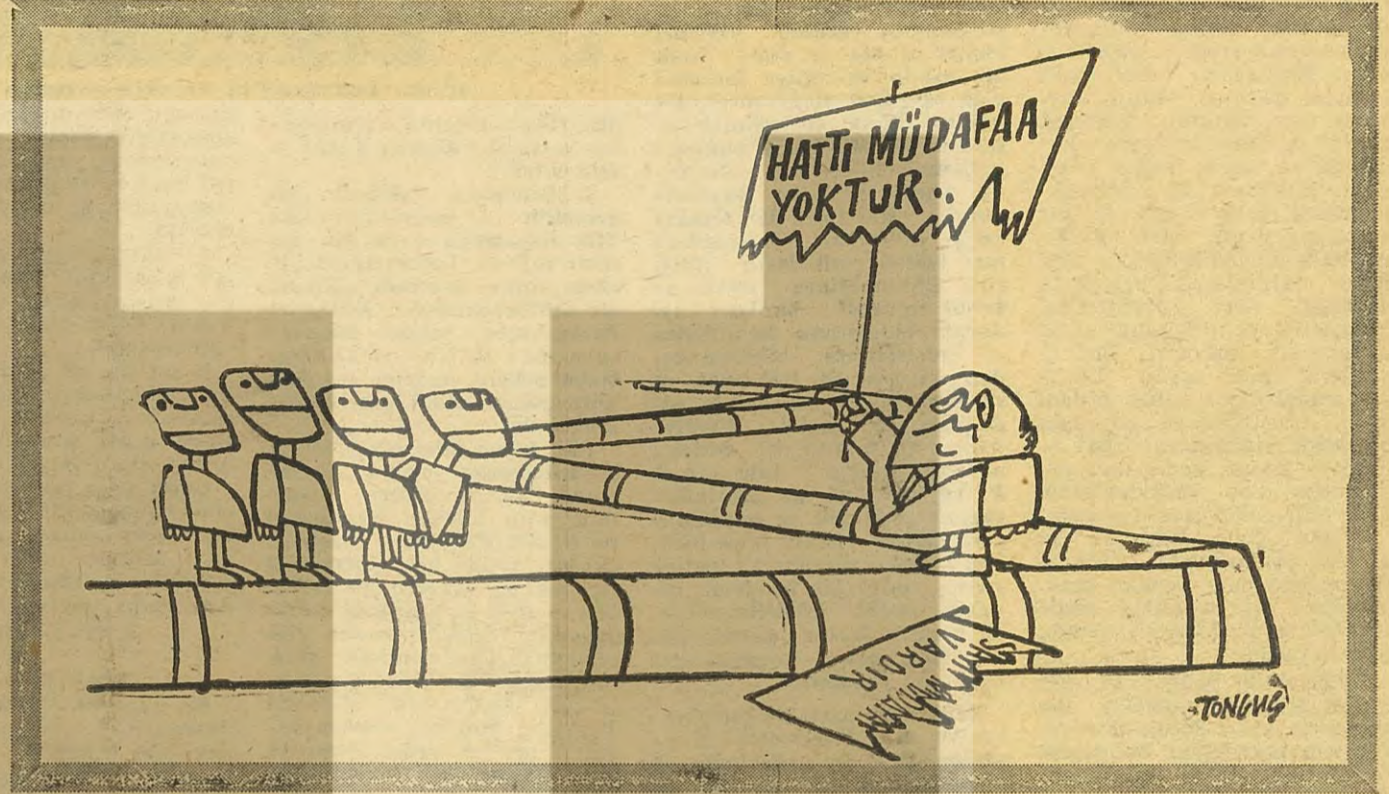
Orgeneral Tural'ın «John Birch Society» üsluplu «Yıkıcı Faaliyetlerle Mücadele Emri» kadar, hattâ ondan daha fazla, iktidarın başının olay karşısında gösterdiği tepki, nasıl bir siyasi rejim içinde yaşadığımızı göstermesi bakımından ibret vericidir.

21 Kasım 1966 tarihli emir, İnönü'nün Parti Meclisinde «vahim bir tehlike atlattık» diye söz ettiği bir takım teşebbüslerin gerekçesini hazırlar niteliktedir. Orgeneral Tural, 2500 adet basılan ve erlere kadar bütün askeri birliklere dağıtılan emrinde, «Bütün fenalıkları bir anda temizlemeye muktedir ve disiplini ile meşhur bir lider, bir büyük komutan zuhur edince..» sözleriyle niyetlerini açığa vurmaktadır.

Tural, emirde kendisi ile «Atatürk arasında benzerlikler» kurmaktadır.

Böyle bir liderin «zuhur»u üzerine eğer 1961 Anayasası gerçekten yürürlükte ise, Sunay'ın, iktidarın başının ve Parlâmentonun kesinlikle Orgeneralin karşısına dikilmeleri gerekmez miydi? Tural'ın Anayasayı çiğneyen tutumunu takbih etmek şöyle dursun, iktidarın başı, verdiği beyanatta Orgenerali övmektedir! Bir takım çevrelerin demokrasi anlayışını yansıtan Demirel'in faşizme alkış tutan sözleri şöyledir: «Genelkurmay Başkanının kendi hizmet anlayışı içinde, bu meseleyle ilgili olarak yapmış olduğu bir tāmimi gayet tabii olarak tasvip edivorum.. Komünizmi kötüleyen, tel'in eden her gayret, Türk Anayasası ve hukuk düzenine uymak demektir. Bu gibi gayretleri teşvik etmek gerekir.»

Şimdi bakalım: Kennedy'yi komünist ilân eden ve öldürülmesinde büyük bir ihtimalle parmağı bulunan John Birch Society'nin General Walker'ini akla getiren tāmim, komünizmi mi, yoksa Anayasa düzenini mi tel'in etmektedir? Orgeneral, herşeyden önce, «komünist» dediği faaliyetlere fırsat verdiği için «çok partili sistem ve geniş hürriyet havasından» şikâyetçidir ve «bütün fenalıkları bir anda temizlemeye muktedir olduğunu» ilân etmektedir! Bu fenalıkların başında ise, Türk basınının ilerici kanadı ve ilerici yazarlar gelmektedir. Emperyalizmi eleştiren ilerici basın, Orgenerale göre, «Batıya düşmanlık yaptığı için» komünisttir. Bütün sosyalistler, maskeli komünistlerdir. Emperyalizmi protesto eden gençler ve gençlik teşekkülleri komünist-

lerin elindedir. Kadınlara sarkıntılık eden Amerikalılara karşı Adana halkının gösterdiği tepki, Gangster Necdet Elmas'ın banka soygunu gibi, komünist oyundur. Amerikan Haberler Merkezi önündeki gençlik protestosu, komünist tahrikidir. Mesleki bir dâva peşinde koşan teknikerlerin yürüyüşü, komünist teşvikidir. Kapitalist basının ve sinemanın şehvet ticareti, bir komünist plânıdır.. Tiyatroların çoğu komünizm propagandası yapmaktadır. Nurculuk, Kürtçülük, Alevilik v.b. «komünist merkezinin boyaları değişik oyunları»dır.

Görüldüğü gibi, Demirel'in tasvip ve teşvik ettiği «Yıkıcı Faaliyetlerle Mücadele Emri», ünlü Mc Carthy'nin ve hattâ Hitler'in komünistlik ölçülerini çok aşmakta ve kaskatı bir faşizmin propagandasını yapmaktadır. Orgeneralin hoşuna gitmeyen herşey komünistliktir ve Türkiyede Orgeneralin hoşuna gitmeyen çok şey vardır. Ve öyle anlaşılmalıdır ki, bu hoşuna gitmeyen şeylerin başında «1961 Anayasasının hürriyet ve insan haklarından kötü kişilerin istifade etmesi» gelmektedir!

Tural, «bütün fenalıkları bir anda temizlemeye muktedir lideri» bile eleştirme cür'etinde bulunan gazetecilerin, siyasi cinayet teşebbüslerine rağmen, susturulmalarına imkân vermeyen Anayasa düzeninden şikâyetçi olmakta, kendi açısından elbette haklıdır. Ama bütün varlıklarını 1961 Anayasasına borçlu olan iktidarların baş görevi, Anayasa düzenine yönelmiş bu saldırıları, «tasvip ve teşvik» değil, kesinlikle önlemektir. Son yıllarda Arjantin ve Brezilya gibi ülkelerde, bazı faşist generallerin, emperyalizmin de teşvikli ile, Ana-

yasayı alaya aldıkları görülmüştür. Fakat bu ülkelerde, sivil hükümetler, faşist zorbalığa, iktidardan zorla uzaklaştırıldıkları güne kadar cesaretle karşı koymuşlardır.. Perde arkasındaki kudretlerin yürüttüğü, demokratik vitrinli, güdümlü bir faşizmin uysal âletleri olmayı reddetmişlerdir. Zira faşist davranışları tasvip ve teşvikin, perdeli bir faşizmin ilânı anlamına geldiğini bilmekteydiler.

Orgeneralin tāmimi, hükümetin dış politikası bakımından da büyük önem taşımaktadır. Tural, Moskova'nın Türkiye'yi parçalama ve Türklüğü yok etme amacını güden bir plân uyguladığı iddiasındadır. Orgenerale göre, «Türklerin Türk, Arap, Kürt, Lâz, Çerkez diye bölünme gayretleri, Nurcu, Pilâvci, Ticanî, Bektaşî, Alevî, Sunî diye gösterilme hevesleri, sağcı, solcu, Nurcu, gerici, ilerici diye parçalanıp birbiri karşısına sürdürülme gayretleri» Moskova'nın eseridir. Eğer Moskova, Turalın ileri sürdüğü tarzda bir plân uygulamaktaysa, Sovyetlerle derhal diplomatik ilişkileri kesmek gereklidir. Halbuki daha geçenlerde Demirel, Ankarada Kossigin ile «barış içinde bir arada yaşama şerefine» kadeh kaldırmıştır. Sovyetler, Türkiyede Demirel'in iktisadi güçlüklerini bir ölçüde hafifletecek olan büyük tesisler kurmaya hazırlanmaktadır. Bu sebeple, Tural tāmimi, Hükümetin dış politikasını sabote etme amacı güden bir belge niteliğindedir. Sovyetler, Tural tāmimini herhalde ciddiye alacaklardır. Hele böyle bir tāmimin, Hükümet Başkanı tarafından «tasvip ve teş-

vik» gördüğünün bilinmesi, işleri daha da karıştıracaktır.

Bir zamanlar, General Mac Arthur, hükümetin dış politikasını baltalamaya kalkışmıştı. Generalin büyük prestijine rağmen, Truman, onu azletmekte tereddüt eylemedi. Kennedy, Almanyadaki Amerikan birliklerine Turalinkilere benzer politik nitelikteki broşürler dağıtan General Walker'ı derhal emekliye sevketti. Memleketimizde de, ikinci bir hükümet başkanı gibi davranma eğilimleri, politik skandal ölçülerine ulaşan Orgeneral, görevinden alınmadıkça, Anayasa egemenliğinden söz etmek kolay olmayacaktır.

Bu arada belgelendiremediği ihanet plânlarını Ordu'ya tāmim eden Turala, belgelendirilmiş bir ihanet plânını hatırlatmakta fayda görürüz. Tunçkanat'ın açıkladığı ve doğruluğu artık kesinleşmiş bulunan CIA Raporunu, Orgeneral, kendi tāmiminin ışığı altında değerlendirmelidir. Öteki sayfalarımızda metnini yayınladığımız CIA Raporunda bakınız neler yazılıdır: «Hâlihazır subayların büyük çoğunluğunun, Reform psikozunun nüfuzu altında İnönü'nün körükörüne hayranları ve Adalet Partisine düşman oluşları, rejim için potansiyel bir tehlike arzeder.. Rejime sâdik olmayan devlet memurları ve subaylardan en tehlikelileri bir program dahilinde tasfiye edilmek üzere tesbit edilmektedirler.. Ordu Komutanlığı bizim memleketteki gerçek nüfuzumuzu kabule başlamıştır.»

Durum, gören gözler için bu ölçüde açıktır.

Gelecek Hafta:
ÇİN KOMÜNİZMİNDE
SON GELİŞMELER
Y a z a n :
Doğan Avcioğlu

Doğan Avcioğlu

ZİNDE KUVVETLERİ TAHRİP PLANI

«İhanet Belgesi» örtbas edilemez

— Orgeneral Tural'a sunulur —

Geçen yaz başında Tabii Senatör Haydar Tunçkanat'ın açıkladığı CIA Raporu, memleketimizde emperyalizmin halen uyguladığı korkunç planı, gözler önüne apaçık sermektiydi. Nitekim zinde kuvvetlerin tasfiyesi, gençliğe ve öğretmenlere baskı, bu plana göre yürütülmektedir. Milliyetçi gücünü engelleyen çabaları bu planın gereğidir. Demirel'in CIA Raporu hakkında ilk tepkisi, bunun hükümeti ilgilendirmeyeceğini söylemek oldu! Başbakan, «Ben polis hafiyesi değilim. Basın savcıları var» diyordu. Demirel, Amerikan Büyükelçisiyle konuşuktan sonra, ihanet belgesinin hükümeti ilgilendirdiğini kabul etmiş olacak ki, bir açıklama yaptı. Açıklamada, merkan Büyükelçiliğine sağlarına dayanılarak, belgelerin sahteliği ileri sürülüyordu. Belgelerin doğruluğunu inkâr durumunda bulunan Elçinin sözlerini senet sayan Demirel, Tunçkanat'ı sanık sandal yesine oturtuyor ve savcılığa özenerek, iddialarını ispat edinceye kadar, kendisinin peşindeyiz» diye haykırıyordu. Liderinin celâdetine kendisini kaptıran Cihat Bilgehan da, Meclis kürsüsünden «Efkârı umumiyeyi bulandırmak maksadıyla ortaya atılan sözde bir takım vesikalar» tarzında konuşuyordu.

Demirel ile yakın işbirliği kuran Hürriyet gazetesi ise, manşette sekiz sütun üzerine, raporun sahteliğini belirtiyordu. Hürriyet, bunun için Amerikan Büyükelçisinin yazısına dayanıyordu. Mr. Hart, «Elçilik yemine usullerine uyuyor» diyordu. O halde rapor sahteydi! Hürriyet, bunun dışında Türk uzmanlarının, Amerika'nın Büyükelçiliğine sağlanan Dickson imzasını CIA Raporunun kopyasındaki Dickson imzasıyla karşılaştırdığını ama raporun aslına ihtiyaç bulunduğunu sonucuna vardıklarını açıklıyordu. Yani, ilgililer baskı yolunu denedikleri halde yetkili servislerimiz den «rapor sahtedir» diye bir fetva alamamışlardı! Bütün iddiaları, durumu gereği yalan söyleme zorunda bulunan ABD Büyükelçiliğinin inkârlarına dayanıyordu. Hükümet, bunun üzerine «tetkik ettiriyoruz» demeye başladı. Yalnız aradan sekiz ay geçtiği halde, «tetkikat» bir türlü sonuçlandırılmamıştır! «Hafızal beşer, nişyan ile malûdür» kanunu, CIA Raporu konusunda da işletilmeye çalışılmıştır.

Orgeneral Tural
Her şey komünistlik!

Cumhuriyet Halk Partisi Meclisinin Ağustos ortasında yayınladığı bildiri, Hükümetin tutumunu gayet iyi ortaya koymaktadır:

«Cumhuriyet Senatosunda Millî Birlik Grubu adına, memleketin iç politikasına müttetik Amerikanın karışmasını ve bu yardımla muhalefet aleyhine boğucu tedbirler alınmasını lüzumlu gösteren vesikaların açıklanması karşısında Hükümetin tutumu şaşırtıcı olmuştur. Mesele önce basit bir zabıta ve adliye meselesi gibi savcılara ilgilendiren bir hâdise olarak gösterilmek istenmiş ve Hükümet bununla ilgilenmeyeceğini sanmıştır. Ancak Amerika Büyükelçisinin Hükümet ile temasa geçip Amerikalı memurlara mal edilen vesikaların Amerika Hükümetince tetkik ve tahlil neticesi bunların uydurma olduğunun kendilerince anlaşıldığını bildirmesinden sonradır ki, Hükümet, vesikalari tetkik ettirmekte olduğunu söylemiştir. Şimdiye kadar bu tetkiklerin neticesi açıklanmamıştır. Anlaşılan A.P. bu meseleyi de üzerinden zaman geçirerek ve unutturarak örtbas etmek hevesindedir. Haber verelim ki, netice güven verici bir inceleme sonunda millete bildirilmeyecek, bu konuda buzur gelmeyecek ve Hükümetin sorumluluğu çok ağır olacaktır.»

Ne var ki, parti içi çekişmeler ve «Tural meselesi» dolayısıyla CHP bu işin takipçisi olamamış ve AP iktidarı da «İhanet belgesi» işini şimdilik örtbas etmeyi başarmıştır. Bu husus raporun doğruluğunun en açık delilidir. Zira rapor sahte olsaydı, Hükümet her halde susmayacaktı. İşin şüphe edilemeyecek bu CIA Raporunun, Türkiye'de adım adım uygulanmasıdır. Orgeneral Tural, «Şehvet tahrikçiliği yoluyla komünistlerin Türkiye'yi çökertmesi» gibi hayali planlarla uğraşırken, emperyalizmin zinde kuvvetleri tahrip planı ustalıkla yürütülmektedir! Bunun için ki, hafızaları tazelemek ümidiyle, emperyalizmin zinde kuvvetleri «nötralize» ederek Türkiye'yi çökertme planını belgelendiren «İhanet Raporu»nu aynen yayınlıyoruz:

28 Aralık 1965
Seçimlerden sonra ortaya çıkan ve sizi ilgilendiren bazı güçlükler aşağıdaki şartların bir sonucudur.

1. Diğer bazı hususlarla birlikte 27 Mayıs Hükümet darbesi, ekonomik problemler, dış ve iç politikada muhalefetle olan ciddi görüş ayrılığımız büyük güçlükler sebeptir. Meşhur af ve seçim kanununun değiştirilmesi ile ilgili sorunlar bize karşı bir birleşmenin mümkün olduğunun belirtileridir.

«Çetin ceviz» beklendiği üzere yaptığı gibi, «Atatürk'ün millî politikası», ikili anlaşmalar, üsler vesaire gibi can sıkıcı soruları tekrar ortaya atmaya çalışarak hükümete karşı entrika ve tecavüzlerini artırmaktadır.

Bu sebeple herkes müttetik tir ki; bu tehlike muhalefetin tedrici şekilde parçalanmasını ve bütün arzulananın sonuçları ile birlikte sol ve sağ eğilimlerin benzeri bir birlik yaratmasını önlemek üzere boğulmasını tahrik eder, hattâ buna zorlar.

Diğer taraftan çok müessir, tarafsızlaştırma çabalarının daha başarı ile uygulanmasının müşterek gayretlerle sağlanması gerekli görülmekte-

Haydar Tunçkanat CIA Raporunu açıklarken

dir. (İşlik listenin bu maksada yardımcı olacağı kabul edilmektedir.)

2. Münakaşa edilmez bir gerçektir ki; memleketin politik hayatında ordu her zaman rejimin istikrarını tayin eden birinci derecede önemli bir faktör olmuştur. Hükümet darbelerinden sonra binlerce subayın ordudan çıkarılması bizim askeri çevreler içindeki nüfuzumuzu ciddi surette etkilemiştir.

Hali hazır subayların büyük çoğunluğunun reform pskozunun nüfuzu altında İnönü'nün körü körüne hayranları ve Adalet Partisine düşman oluşları rejim için potansiyel bir tehlike arzeder. Seçimlerden hemen sonra hali hazır durumu değiştirmeyecek gibi görünmek için ordunun politik hayata müdahaleden kaçınması hususunda General Tansele'nin emrinde verilen teminat her ne kadar lehte ise de hükümet için bir garanti teşkil etmez.

Aynı zamanda bütün devlet cihazı maalesef muhalefete bağli kimselerin elindedir. Mu halefet bu şartları mübalâğaya ve süpeküle ederek hükümetin ordu tarafından desteklenmediğini ve devlet cihazının dengersiz insicamsız ve hükümetin politikasının kararsız olduğu intibahı yaratmayı hedef tutmaktadır. Bu durumda kurtulmak için takip edilecek politikamızın emir ve kumandanın tekrar tesisi devlet mekanizmasının muhalefet taraftarı elemanlardan temizlenmesi ve NRP'nin âletleri olan bazı hasım kuruluşların zararsız hale getirilmesi olduğuna herkes inanmıştır. Buna bağli olarak bazı hükümet tedbirlerinin hazırlanmasına ve uygulanmasına paralel olarak, rejime sadık olmuştan devlet memurları ve subaylardan en tehlikekileri bir program dahilinde tasfiye edilmek üzere tesbit edilmektedirler. Şimdiye kadar yapılmış olan değişikliklere karşı gösterilen reaksiyon muhalefetin zayıflığının bir tezahürü olarak değerlendirilmektedir.

Şüphesiz sizin de ma'ûmunuzdur ki, bu politika ve yukarıda zikredilen tasarruflar çok önce Bay M. P. tarafından teklif edilen güvenlik tedbirleri ile intibak halinde-

3. 27 Mayıs'ın getirdiği anayasamızın bazı maddeleri tabii senatörler müessesesi ve benzeri diğer problemler gibi bazı kanuni sistemin hukuki aykırılıklarının düzeltilmesi usul ve imkânları rejimin gelecekteki emniyetini garanti edecek bir tedbir olarak tartışılmaktadır.

Benim tahkik ve iskandillerimin sonucu olarak ikili anlaşmalar ve üsler problemlerini şöyle tesbit ettim: Amerika ve NATO ile birlik olmanın lüzumunu hatırdan çıkarmayarak, ki bu karışıklık anlaşmalar olmadan mümkün değildir, hâlen mevcut

durumu etkilemeyecek bazı değişiklikleri kabule mütemayil durumumuz yapıcı olarak kabul ediyor. Diğer taraftan bu muhalefete de uygun gelmeyecektir.

4. Cumhurbaşkanının bozulmuş sıhhatinin yeni problemlere sebep olacağı aşkâru Tedavi fikri hâlen münakaşa edilmektedir.

Eğer durum yeni bir cumhurbaşkanı seçilmesini zaruri kılarırsa bugünkü şartlar altında genel kanaate göre en uygun olanı Bay Urguplu'dur.

Gerçi ordu komutanlığı bizim, memleketteki gerçek nüfuzumuzu kabule başlamıştır ama, askerler adına bazı müdahalelerde bulunulması gözden uzak tutulmamalıdır.

(ÇOK GİZLİ)

5 Ocak 1966

Sayın Albay Dickson,
Bu raporun önemli yalnız kaynağa (ki kompetan görünüyor) tahlil ve değerlendirilmesi ihtiva etmesinden değil aynı zamanda hükümet ve Adalet Partisinin yenmek zorunda olduğu güçlüklerle de ışık tutmaktadır.

Teşkilatımızdaki adamlarımızın görevlerini ve durumlarını en son gelişmeleri dikkate alarak kanatımızca biz çalışma metodlarımızı geliştirmeli ve muhalefetle münasebetlerimizde daha temkinli ve hoşlanacakları bir davranış göstermeliyiz. Hele subaylara karşı bu hususta daha hassas olmalıyız.

Bu nota belirttiğim görüşlerin, ilgili makamların dikkatlerine ulaştırılacağını ümit eder ve bu konudaki fikirlerinizi bana bildirirseniz çok müteşekkirim olacaktır.

Saygılarımla...

E. M.
Feyzioglu'nun
Yeni manevraları

Bir takım çevrelere sağın zaferini garanti ettiği anlaşılan Feyzioglu, bu garantinin verdiği telâş ve acecelikle, İnönü'nün sert uyarmasına rağmen, ortanın solu ekibi aleyhindeki faaliyetini sürdürmektedir. Feyzioglu, Genel Merkezi Grubun kontrolü altına alma amacı güden bir ortak toplantı teklifini Genel Başkana götürmüştür. İnönü teklif için gösterilen gerekçeleri «parti bakımından zararlı» bularak reddetmiştir. Ustelik Grup Başkan vekillerini şu sözlerle kinamıştır: «Bana bu teklifi yaptıktan sonra, teklife bir müteyyide olmak üzere, bunu radyoda bir bildiri ile umumî efkârâ bildirmenizi teammüle ve kanuna aykırı buluyorum.»

Feyzioglu — Kirca — Paksüt üçlüsü, bu noktada durmamış, küçük bilgilerden yararlanarak, Ortak Grubta güven oyu isteme tertibine girişmişlerdir. Böylece, İnönü'ye karşı, bir kuvvet gösterişini yapmayı ümit etmişlerdir.

Grup, birbaçuk yıldır süren tartışmaların bir yenisine sahne oldu. Geçen hafta artık Paşa'nın yataktan kalkamayacağı haberi sağcı basına ileten Feyzioglu mutadî üzere YON'e, İhami Soysal'a, İhan Selçuk'a ve Doğan Avcioğlu'na veryansını etti. Böylece 1962'den beri kendisini hedef aldığı söylenilen YON'un ne kadar isabetli hareket ettiğini bir kere daha ispatladı.

Ecevit, aracı ve kompradorların lideri Feyzioglu'nun bu komik tutumu-

DEMİREL VE YÖN

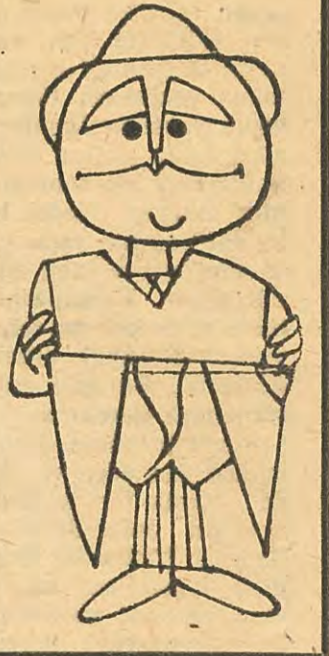
Demirel'i ilk keşfeden yaygın organı YON olmuştur. İstanbul'da bazı Amerikan yetkililerinin Demirel'den «geleceğin adamı» diye söz etmelerine dikkat eden YON, daha 1962 yılında Demirel'in AP Genel Başkanlığına geleceğini yazmıştır. O tarihten beri de YON, Demirel'i dikkatle izlemiştir. Bu sebeple Demirel'in sık sık İltifatına nail olmaktadır. Nitekim 1965 seçimleri sırasında, onbinlerce kişinin dinlediği Bursa nutkunda Demirel, YON için şunları söylemiştir: «Sol fikrin bütün idealistlerini ilk defa bir araya toplayan, yıkıcı, müteceviz yayıncılığı bütün ihtilâli sosyalistlere ilk hücum işaretini vermiş olan haftalık dergi.»

Demirel geçen hafta da AP Grubunda «zengin malın fakire vermek isteyen» AP milletvekillerini YON'e transfer ediyordu: «Anladığımız mânâda müreffeh bir Türkiye yaratmak sosyalistler gibi zengin malın fakire vermekle olmaz. Bu anlayışta olanlar YON dergisine gitsinler.»

Filipin tipi demokrasi tahtrevalisinin öteki ucunda oturan Feyzioglu da, Milliyet ve Cumhuriyet gazetelerinin yazdığına göre, CHP Grubunda Demirel vâri konuşmuş: «Sosyalist bir demer ve YON dergisi grup yönetim kurullarını yıpratmak ve partiyi dışardan idare etmek istiyorlar. Ayrıca beni Amerikan uşağı ve hain sayıyorlar.»

«Sosyalist bir dergi olduğunu açıkça beyan eden, beni Amerikan uşağı, Marksı son yüzyılın en büyük bilgini sayan bu dergi bu hücumların sözcülüğünü yapmaktadır.»

Tahtrevali'nin iki ucundakilerin ağız birliği etmiş gibi YON'ü «ilk hücum işaretini vermek» ya da «hücumların sözcülüğünü yapmak» ile suçlamalarını anlamı ne ola ki? YON «Bütün milliyetçiler birleşmelidir» derken, «milliyetçiler parçalanmalıdır» diyen CIA Raporunda belki bunun cevabı vardır...

nu iyi değerlendirdi: «Bizim dışımızdaki dergiler ve yazarlar âdetâ Sayın Feyzioglu'nun ağzıyla yargılandı. Partisi gazete ve yazarlar burada yargılanamaz, buna hakkımız yoktur.»

Ecevit, Feyzioglu'nun üçkâğıtçı politikasını de şöyle niteledi: «Halk tutmuyor diye sosyal kelimesini tutmayacağız, gençlik istiyor diye toplumsu ve sınıf partisi görünüşü veren teklifler yapacağız. İşte buna kaypaklık, oportünizm derler...»

Anayasamız demokratik sosyalizme izin verir. Anayasamıza göre serbest olan bir fikre inanmak suç mudur? Anayasamızın ekonomik hakları bölümündeki görüşlerine karşı mı çıkacağız? Anayasamızın hedef olarak aldığı bu görüşler, bugün devletin mali imkânsızlıkları yüzünden uygulanmıyor. Demek ki devlet, bu maddeleri uygulayabilecek hâlde gelince, demokratik sosyalist de olunabilir. Paksüt ve Feyzioglu, kendi kalemlerinin de katkısı bulunan Anayasa'nın bu maddesini uygulamak istemiyorlar mı?»

Tartışmalar bu minval üzere sürüp gitti...

Feyzioglu, İsmet Paşaya karşı kuvvet gösterişini, Paşanın uyarılarına

rağmen, hemen güven oyunda direnerek yaptı. Ama evdeki hesap çarşıya uymadı. Oylama sonucu, Fevziye'nin bir yenilgisi oldu. Tüzüğe göre, Grup Yönetim Kurullarının 93 oy alması gerekmektedir. Halbuki Fevziye'nin ekibi, ancak 84 oy toplayabildi. Bu bir anlama güvenlilik oyu sayılabilir. CHP ortak grup üyelerinin yarısının çoğundan güven alamayan Fevziye'nin ekibinin, oyunu dürüst oynadıkları takdirde istifa etmesi gereklidir. Genel Başkanın güvenini yitirmiş, Genel merkeze karşı harp ilan etmiş ve grup çoğunluğunun desteğinden yoksun Fevziye'nin ekibinin, CHP Meclis Gruplarını temsil edemeyeceği açıktır. Direniz, Fevziye'nin ekibine bir cunta niteliği kazandıracak ve onu meşruiyet dışına itecektir. Nitekim Genel Başkan İnönü, oylamadan önce, güven oyu alsın dahi, partiye el koymaya kalkışan Fevziye'nin bu meşruiyet dışı niteliğini belirtmiştir: «Güven oyu verirsiniz, Grup Başkan Vekilleri olan 8'er idare eden gruplar bir politika takip ederler. Kendi başlarına bırakırım. Bunun bir haksız çaba olduğunu bütün teşkilata ve halka ilan ederim. Partiyi 8'er mi idare edecek?» Fevziye'nin çırpındıkça batmaktadır. Böylece Filipin tipi demokrasi tahtı, ravalisinden ona layık görülen yeri de yitirmektedir.

Turhan Feyzioğlu
Tahtıravallide...

Kelepçelenen gençlik

Geride bıraktığımız hafta, TMTF'in bayrağı yarıya inik duruyordu. İşgüzarlar itfaiye getirerek yarıya inik bayrağı düzelttiler. Haftanın başında da TMTF liderleri, elleri kelepçeli olarak yargı karşısına çıkarılıyordu. Cumhuriyet gazetesinin belirttiğine göre, dört gün içinde 71 öğrenci mahkemeye verilmiştir! Öğrenciler gündürlü insafsızca coplanmıştır.

Sağcı öğrenci lideri Ufuk Şehri'nin başkanlığında toplanan başkanları cezaevinde bulunan derneklerin temsilcileri, bir bildiri ile durumu şöyle tesbit ediyorlardı: «Aramızdaki mücadeleler, gençlik liderlerinin adı bir suçlu gibi tevkif edilmelerinin sebebi olamaz. Hecde milyonluk vergi kaçakçılarında ya da ortaklarının serbestçe kol gezdiği ve siyasi kadeğinde rol oynayabildiği Türkiye'de asla olamaz. Çeşitli siyasi oyunlara polisi ve yargı mercilerinin alet etmeye çalışmanın Türkiye'ye ihanet olduğunu anlamaktan, âciz aşaklıkların millet kaderinde söz sahibi olması geleceğimiz için felâkettir.

İçteki çıkarıcılar, dıştaki emperyalistlerle Türkiye'yi bu hale getirmişlerdir. İşte TMTF'in bugünkü duruma itilmesi, bu sürekli oyunun başka bir perdesidir. (Memleketin dahilinde iktidara sahip olanların gallet ve delâlet hattı ihanet içinde bulunabilecekleri) şüphesini daima unutmayan Türk Yüksek Öğrenim Gençliği, Mustafa Kemal'in dediği gibi (devrimi yapanlar, onu muhafaza ve müdafaa etmeye muktedirler) sözünden hareket ederek, bu devrimci ve millî kuruluşa da gençlik adına müdahale edip el koymayı en kutsal görev» sayar.

Uğur Mumcu'nun bu sayıda arka sayfamızda içyüzünü açıkladığı olaylar, 27 Mayıs öncesi günlerinin havasını yaratmıştır. Sokaklarda Gazî Osman Paşa Marşı yükselmektedir: «Olur mu böyle olur mu — Polis gençleri vurur mu — Kahrolası faşistler, Federasyon size kalır mı?» Salt günü Ankara'da Gürsel meydanında yapılan gençlik mitingi de, gençliğin TMTF olayındaki azmini gösteren parlak bir gösteri oldu. Mitingte İçişleri Bakanı Sükan, polislin gençliğe karşı davranışları yüzünden sertçe protesto edildi.

Çarşamba günü İstanbul'da TMGT Genel Başkanı Alp Kuran'ın başkanlığında toplanan gençlik temsilcileri

de «Türk Gençliği Temsilciler Meclisi» adı altında bir kuruluş meydana getirmişlerdir.

Son olayların gözden geçirildiği toplantıda, TMTF'in gayrimişru ve gayrikanunî yollardan yok etme tertipleri üzerinde durulmuş ve bu tertiplerin kaynağında emperyalizmin bulunduğu belirtilmiştir.

«Türk Gençliği Temsilciler Meclisi» tarafından alınan kararlar arasında TMTF'in meşru ve tek genel başkanının Sencer Güneşsoy ve ikinci başkanın da Faruk Yılmaz olduğu, «bandan böyle kanunsuz ve usulsüz hareket eden idari makam sahiplerinin ve polis âmirlerinin tesbihi, mahkemeye sevk ve cezalandırılması için harekete geçilmesi» gibi hususlar vardır.

Gençlik, emperyalizmin «nötralizasyon» tertiplerini boşa çıkarmada kararlıdır.

Vurdumduymazlık

En ağır iddiaların bile tepki yaratmadığı bir ortama Türkiye'yi getirmek, Demirel iktidarının her halde en büyük başarısıdır.

Deniyor ki, Ataş grevini hemen durduran bir iktidar, yabancı şirket yararına Petrol Ofisi baltalamak için Petrol - İş grevini çok iyi karşılamış ve sevinçle yeşil ışık yakmıştır!

Deniyor ki, kanunlaştığı halde, Cumhurbaşkanının vetosu üzerine tekrar Meclislerden geçmesi gereken İş Kanunu, patronları memnun etmek için kasten geciktirilmektedir!

Deniyor ki, yabancı petrol şirketlerine çıkar sağlamak amacıyla, DDY, petrol boru hattından daha ucuz bir fiyatla yabancı şirketlerin petrolünü taşımaya talip olmuştur!

Bütün bunlar, Mecliste ileri sürülmektedir. Türkiye'nin geleceği bakımından en büyük tehlike, bu vurdumduymazlık olsa gerektir.

Fikir Kulübü nelerle meşgul?

Gençler coplanıp kelepçelenirken, SBF Fikir Kulübü enerjisini fakültede konferans veren Bülent Ecevit'in ikinci bir «Morrison» olduğunu ispatla harcıyordu! Fikir Kulübü gençleri, Ecevit'i Morrison ilan etmek için 300 lira harcayarak bir adet bülten bastırılmışlardır!

Fikir Kulüpleri Federasyonu, «Kavga» adlı bülteninin ikinci sayısında da, Genel Başkanın imzasıyla, sosyalist gençliğin, coplanan ve kelepçelenen öteki arkadaşlarından uzak durması gerektiğini söyleyerek, «Bugün bizim en büyük görevimiz, (zülpe gençlik), (boynu kravatlı aydın) takımından ayrı olduğumuzu eylemlerimizle de halka gösterebilmektedir. Halk bu iki tabakaya daima karşı çıkmıştır.. Halk bunları, (oy) una karşı çıkan insanlar olarak bilmektedir. Sosyalist gençler, kendilerinden ayrı olduklarını, kendilerinin daima halkla beraber olduklarını gösterebilmelidir...

Halkta, (oy) una karşı çıktığımız kanısını uyandıracak sokak gösterilerine, son günlerde olduğu gibi Başbakan ve ya bakanları istifaya çağırılmaya katılmayız. Doğrudan doğruya halkın sorunu olmayan, onun ekme ve bağamsızlık davası ile, onun yaşama kavgası ile doğrudan doğruya

NEWYORK TIMES VE TÜRKİYEDE ANTIEMPERYALİST SAVAŞ:

8 Ocak 1967 tarihli New York Times'ta James Feron imzasıyla şu yazı yayınlandı:

ANKARA — Türkiye'nin ilk yerli otomobili Anadolu'nun peşesi, daha önceki başarısız bir merasimin hatıraları arasında kaldırdı.

Menderes'i düşüren 1960 Devriminden hemen sonra askerî cunta, Devrim otomobili prototipinin inşasını emretmişti.

Devrim, bir demiryolu atölyesinde imal olunmuş ve Ankara'da büyük bir kalabalık önünde tantanayla denemeye sunulmuştu.

Daha sonra Cumhurbaşkanının olan ve geçen Ekim'de vefat eden zamanın cunta lideri General Cemal Gürse, içinde olduğu halde Devrim otomobili yürütülmüştü. Fakat otomobili bir süre sonra durmuş, gurur, yerini hayal kırıklığına bırakmıştı.

TÜRKİYEDE HİÇ BİR ŞEY YÜRÜMEZ!

General Gürsel, bozulmuş otomobilden çıkarken «Türkiyede hiç bir şey yürümez» diye mırıldanmıştı. Söylenişine göre, otomobilin benzin deposunun doldurulması unutulmuştu. Fakat sonradan devrim otomobilinin imalinden vazgeçilmesi kararlaştırıldı.

Yeni Türk otomobili yürümektedir. Bununla beraber motor, vites kutusu ve defranşiyel İngiltereden ithal olmuştur. Ama araba, yerli hayranlarının dokunmaktan bakmadıkları Türk yapısı fiberglastan bir gövdeye sahiptir. Ayrıca 36 Türk fabrikası, otomobilin çeşitli parçalarını

sağlamaktadır. Yetkililer, hâlen ihtiyaç edilen parçaların bir kaç yıl içinde Türkiye'de yapılacağını söylemektedirler (...)

Kabaca küçük Avrupa otomobili boyunda bulunan Anadolu, 3 bin dolara satılacaktır. Türkler, ekonomi ağır ölçüde vergilendirildiği için, bu fiyatı elverişli bulmaktadırlar.

Yılda 5 bin Anadolu imal edilecektir. Firmanın bir temsilcisi, potansiyel alıcılar listesinin yıl boyunca kapladığını söylemiştir.

Bir şehre girişte, modernliğin ölçüsü, gökdelen bir otel ise, Ankara bunu başarmıştır. 22 katlı Büyük Ankara oteli, 24 Aralıkta açılmıştır.

İstanbuldaki kozmopolit çevrelerin köylü gözüyle baktıkları Ankaralı ve Ankara'ya yerleşmiş kişiler, Türkiye'nin en yüksek oteline sahip oldukları için gurur duymaktadırlar.

Ayrıca Ankara, Atatürk'ün, yani Türkiye'nin babası adını alan Mustafa Kemal'in bu birkaç bin nüfuslu Anadolu kasabasının karargâh seçmesinden 50 yıl sonra, lüks bir otele kavuşmuştur.

Mustafa Kemal'in fikri, şimdi İstanbul'da denenen Kostantinop'u milletlerarası entrikalarından kurtararak Türkiye'yi millî yoluna daha sağlam yerleştirmektedir. Ankara hâlen 1,5 milyon nüfuslu İstanbul'dan küçükse de, 650 bin nüfuslu bir şehir haline gelmiştir. (...)

Büyük Ankara oteli şehrin en geniş ana yollarından biri olan Atatürk bulvarı üzerine

Açlık geldi!

Amerikan Dışişleri Bakanlığı özel yardımcısından Richard W. Reuter, yeni yılın eşliğinde dünya açlık tehlikesinin kapıya dayandığını ilan etti. Rusk'in özel yardımcısı aynen şöyle söylemektedir: «Uzun süredir beklenen dünya gıda bunalımı şimdiki başlamaktadır.»

«ABD, ilk kez artık, gıda yardım taleplerini karşılayacak stokta sahip değildir. Dünyada sürekli bir gıda bunalımı dönemine giriyoruz.»

Açlıktan kıvranan Hindistan'a Amerikan gıda yardımının kasten geciktirilmesi yarattığı tartışmalar konusunda, Hükümetin kendini savunmak için ileri sürdüğü «Ne yapalım, Hindistan'a yardımını geciktirmeseydik de, bir şey verebilecek halde değildik» iddialarını Reuter desteklemektedir: «ABD ilk kez Hindistanın ve öteki gıda yardımı isteyen ülkelerin taleplerini karşılayabilecek imkândan yoksundur.» Aynı günlerde Demirel de Bütçe Karma Komisyonunda şu açıklamayı yapıyordu: «1968 yılında Türkiye hububat sıkıntısı geçecektir.»

1969'dan itibaren Türkiye Amerika'dan Türk parası karşılığı hububat alamıyacaktır. Bu durumda yalnız buğday ihtiyacı için her yıl 30 milyon lira ödememiz gerekecektir.» Amerikan gıda yardımlarından hayli tecrübe edinen Nâsir ise, aynı gün «Emperyalizmin bir açlık harbine giriştiğini» söylemiştir: «ABD üç yıldan beri Mısır'a buğday yardımı yapma-

kurulmuştur. 39 yaşındaki Neal Mowrey adlı Milwaukee Inn'den gelme bir Amerikalı tarafından yönetilmektedir. Morwey, Cenevre'de yetmiş yaşında ve oteli işleten İsviçre Otel firması Seheg hesabına çalışmaktadır.

Otel, İstanbul Hilton gibi, devletin Emekli Sandığı tarafından inşa edilmiştir. Aralıkta yürütülen inşaat, 10 yıl zaman almıştır. Sadece 1960 Devrimi, iki yıl bir gecikmeye yol açmıştır (...)

GERİ TEPE KAMPANYA

Solcu Türkiye İşçi Partisinin yürüttüğü Amerikan aleyhtar bir kampanya, bir kaç hafta önce beklenmedik bir sarsıntıya uğramıştır.

Kampanya, bir pasif direnme hareketi biçimindeydi. Parti liderleri, vatandaşlarını Amerikalıları tedirgin etmeye çağırıyorlardı. Ümit ediyorlardı ki, herkes uzak durursa, Amerikalılar Türkiye'yi bırakıp gidebilirlerdi.

Ama sonra öğrenildi ki, partinin ön plandaki teorisini ve Merkez Yürütme Komitesi üyesi Sadun Aren, Türkiye'deki ABD Barış Gönüllüleri Örgütü Başkanı Donavan Mc Clure'a bir ev kiralamıştır.

Arenler, evi kampanya başlamadan önce kiralandıklarını açıkladılar. Aylık kira bedeli 200 dolardı. Aren'in bazı politik rakipleri, kira bedelinin, bir çok Türkün ödeyebileceği miktardan yüksek olduğunu ileri sürmektedirler.

Millî kıyı

Kanun teklifi

CHP'nin ortanın sağcılarında Hilmi İncesulu ve Reşit Ülker, bir Millî Kıyı Kanun Teklifi yaptılar. Kanun teklifinde, «Bugün için yurttaşın değil denize girmek, deniz seyretmesinin dahi tehlikeye girdiği» belirtilmektedir. Ne var ki, iki CHP milletvekili radikal bir çözüm şekli getirmeyip, mevcut duruma rıza göstermekte ve bundan sonrası için sahillerin korunmasını sağlamaya çalışmaktadırlar. Teklife göre, Türkiye kıyıların 10 metre enindeki bir toprak şeridi herkesin yararlanmasına açık tutulacaktır. Teklif şöyledir:

1 — Su kenarlarında rıhtımdan veya rıhtım yapılabilecek noktadan en az 10 metre genişliğinde bir toprak şeridi, umumun istifadesine mahsus olmak üzere millî kıyı olarak bırakılır.

2 — Hâlen millî kıyılarda yapılmış olan yapılar dokunulmaz. Fakat yeni inşaat ve tadilat ve genişleme için ruhsat verilmemez ve inşaat yapılamaz.»

Cumhuriyet'te Ord. Prof. Sadı İrmak ise, şu acı gerçeğe dile getirmektedir: «Yarın yeni kuşakların bu kıyılardan faydalanma haklarını şimdiden kaldırılmaktadır. Bu kıyıları torunlarımız mutlaka açmak zorunda kalacaklardır. Fakat nasıl başdöndürücü masraflara katlanarak!»

Johnson - Macbeth: Teksas Kralı!

Amerikanın 1 numaralı «best-seller»i hâlen 56 sayfalık bir oyun dur. Oyunun adı, «Mac Bird»dür. Öğrenci kavgalarına öncülük eden Berkeley Üniversitesinden 25 yaşındaki Barbara Garson adlı kız öğrenci tarafından yazılan Mac Bird, Macbeth'ten esilenmiş bir taşlamadır. Mac Bird, Başkan Johnson'dur. Johnson - Macbeth. John Ken-O-Dunc'u (John Kennedy) öldürmek için Dallas'taki krallığına çağırıştır. John'un işini bitiren Mac Bird, sonra cinayete tanık olan Oswald'ı öldürür ve John Ken-O-Dunc kardeşleri öldürmeye teşebbüs eder. Ted Kennedy için bir uçak kazası tertiplenir. Bob Kennedy ise zehirlenmek istenir...

Taşlamacı, Kennedy-Ken-o-Dunc ailesine karşı da merhametsizdir. Kennedy Kardeşler, her türlü ahlak duygusundan tamamen yoksundurlar. John, Mac Bird — Johnsonu yardımcı seçmekle, kendi mezarını kazmıştır. Johnson konusunda kardeşlerinin itirazına John Kennedy şu cevabı vermiştir:

John — Sevmek? Nefret etmek? Bu aptalca sözlerin anlamı ne? Bizim dövâımızda duygulara yer yoktur.

Roort — Fakat Jack, biliyorsun ki o tam bir ahlak fıkarasıdır. Kaba ve ağzölçüdür. Bu adamlar tehlikelidir.

John — Hey Allahım! Sizin ahlaqsız erkekliğimize muhtaç olduğum bir sırada, bu kadınca inlemeler niye?

Taşlamacı, Bayan Johnson'u (Lad. Mac Bird) ve iki kızını da sahneye çıkarmaktadır. Bunlar cinayet işlendikten sonra, kan kokusunu dağıtmak için odaya «Air-Wick» sıklmaktadır. Stevenson ise, Egg of Head (entellektüellere takılan Egg Head = yumurta kafa şifadından alınma) adıyla, Ham letvari bir çıkış yaparak tereddütleri açığa vurmaktadır:

— Görmek, ya da görmemek.. Mesele bu. Bir devlet adamı için utanmaz yalancılara büyük sahtekârlığını görmekten gelmek mi daha akıllıcadır, yoksa şerrin saltanatına karşı mı çıkmalıdır? Ama bunun yaparsa, dünyanın değiştiğini görme ümit ve şansını kesinlikle yitirecektir.

56 sayfalık oyunda, «Vietland» dan, zencilerden tutun da, beatniklere kadar bütün Amerika vardır. Ve nihayet Mac Bird'ü yendikten sonra, Robert Ken-O-Dunc, iktidarı ele geçirmektedir.

Oyundan bir ufak parça daha: Haberci — Beatnikler askerlik karnelerini yırtıyorlar. Mac Bird (Johnson) — Zindana atınız!

Haberci — Zenciler gösteri yapıyorlar.

Mac Bird — Onları gazdan geçirsinler!

Haberci — Güney Amerikalı

Asiler ayaklandılar.

Mac Bird — Hepsini kursuna dizin!

Haberci — Asyada köylüler silâha sarılıyor.

Mac Bird — Bombalar yağdırın Haberci — Milletvekilleri protesto ediyor.

Mac Bird — S...tirsinler!

Oyun, en tuzlu biberli cinsinden küfürlerle doludur. Fakat Johnson'un Rowland Evans ve Robert Novak tarafından yazılan ilk ciddi biyografisi —The exercise of Power—, Başkanın küfürbazlığını bağulamaktadır. Politik hasımları için Başkan, genellikle «iki eliyle kişiyi bulamaz» deyimini kullanmaktadır. Johnson, bu hayli ilümlü biyografiye çok öfkelenmiş ve onun USIS tarafından satın alınarak dış ülkelerdeki kütüphanelerde bulundurulmasını yasaklamıştır. Ressam Peter Hurda ısmarladığı portresini de, Johnson 232 odalı Beyaz Saraya asılmaya layık bulmamıştır! Portre için «çok çirkin ve kaba. Gary Grant değilim ama, yine de...» demiştir.

Kennedy entellektüelleri, Johnsonu teker teker bırakmaktadır. En son Dr. Goldman, Başkanı «fikir ve entellektüel düşmanı» ilan ederek onun hizmetinden ayrılmıştır. Halbuki Başkan, yalnızlığa tahammül edemeyen bir yaratılıştadır. O kadar ki ünlü Time dergisine göre, Johnson, tuvalete giderken bile muhataplarını beraberinde sürüklemektedir!

Amerikan basınının Johnson'a yönelttiği en büyük hücumu, yalancılık'tır. Walter Lippmann, «Johnsonu artık görmek istemiyorum. Zira beni çok kez yanılttı» (yani bana yalan söyledi) diye yazmak-

tadır. En önemli televizyon yorumcusu Chet Huntley şöyle söylemektedir: «İnsanlar artık Johnson'un dediklerine inanmıyorlar. Ülkede Johnson aleyhtarı müthiş bir akımın geliştiğini görüyorum.»

Kamu oyunun Johnsona karşı duyduğu inancsızlığa, Amerika'da «credibility gap» denilmektedir. Washington'a yeni gelen bir gazeteci bu deyim anlamını sormuştur: Credibility? Başkana inanınç demek mi? Peki gap? Açıklık, boşluk, çukur anlamına mı?

Amerikalı bir gazeteci, meslektaşının sorusunu şöyle cevaplandırmıştır: «Bu deyimle demek isteniyor ki, Başkanın söyledikleri ile gerçek arasında bir zırlıklı tümenin geçebileceği kadar açıklık vardır». B. Kongre üyesi, gazetecinin sözlerini şöyle tamamlamıştır: «Credibility gap, Lyndonun düpedüz bir yalancı olduğunun edebi bir ifadesidir.»

New York Times'de açıkladığına göre, yedi bin hektara çıkarıldığı çiftliğini, Teksas Devletine 10 milyon liralık yol yaptırarak değerlendiren Johnsona inançlarını yitiren Amerikalılar ise, bu durum da şu yorumu yapmaktadırlar: «Biz kendimiz Johnson'a inmadığımızı göre, hiç Hanoi, Pekin, Vietcong ona inanır mı?»

Washington'da anlatılan son bir olay şudur: Kumandanlar, Kasım ortasında amirleri McNamara'ya Hanoi etrafında bombalanmasını istedikleri hedeflerin bir listesini sunmuşlardır. Johnsonun da o güne kadar kabul ettiği «tırımanma politikasında bir marj bırakma» doktrinine bağlı bulunan McNamara hedeflerin bombalanmasını reddeder. Kumandanlar, bombardıman programlarını Teksas'daki çiftliğinde istirahat eden Johnson'a gönderirler. Başkan, generalerin tekliflerini kabul eder. McNamara, bu pek alışılmadık usulle hiçe sayıldığını görünce, çok silik bir kişi olan Dışişleri Bakanı Dean Rusk'ın müdahalesini ister. Rusk Savunma Bakanını destekler. En önemli iki bakanın ittifakı karşısında Johnson çılgına döner, alalak bullak olur. Ama askerlere çıkça hayır deme gücünü de ken dinde bulamaz. Başkan, generalere «kemirilecek bir kemik» verir: Hanoi'nin çevresi bombalanabilecektir. Noel'e yakın bu iş gerçekleştirilir.

Washington'da halen pek çok kişi, Johnson'un prestij kaybı ve terk edilme psikolojisiyle, Vietnam Savaşını genişletmesinden korkmaktadır. Bu resmi kişiler, mütefik devlet başkanlarının, Johnsonu tam bir açıklıkla uyarması ümidindedirler. Yalnız ne var ki, geçenlerde, Avrupalı dost bir başbakan Beyaz Saraya telefon edip, Johnson'a itidal tavsiyesinde bulunmuştur. Johnson, «Siz kendi işlemlerinizle uğraşsanız» deyip telefonu kapatmıştır.

walt'ın Kennedy'yi öldürdüğünü yazmaktadır. Oswald'ın, zıt politik görüşlere sahip iki kişiyi öldürmeye kalkışması gariptir. Ha reket hâlindeki bir hedefe üç kursunu tutturmuş Oswald'ın çok daha yakın bir mesafeden, penceresi önünde oturan generali vuramayışı da aynı ölçüde gariptir. Bu durumda ancak iki varsayım mümkündür.

— Ya Kennedy ve Walker'ı öldürme teşebbüsleri aynı kişi tarafından yapılmış değildir.

— Ya da Kennedy'nin müstakbel katili, Walker'ı gerçekten öldürmeyi istememiştir.

Walker'ın muavini Robert S. Surrey, 1964 yılında, iki dedektifin sözlere dayanarak, Walker'e saldıran kişinin generali tanıdığını ve general hesabına çalıştığını, bu

BEYAZ SARAYI TİTRETEN GAZETECİ

Muhafazakâr New York Times'in yazışları kadrosundan Salisbury, Hanoi'den gönderdiği röportajla Beyaz Sarayı yalanlayarak, ABD'nin Kuzeyde sivil halkı bombaladığını ispatlamıştır. Bunun üzerinedir ki, bir kısım Amerikan basını, 1955 Pulitzer ödülünü alan Salisbury'yi komünist militanı diye suçlamaya başlamıştır.

Gerçeğin ortaya çıkması üzerine, Temsilciler Meclisi Silâhlı Kuvvetler Komisyonu, 1955 Pulitzer ödülü Saruz, Bir Amerikalının hayatı, bütün Vietnamlıların hayatından değerlidir» demiştir. General Eisenhower ise, «Sivilleri öldürmeden harp yapılamaz» buyurmuştur. Ama Salisbury'nin açıklamaları, bütün Amerikayı sarmış, öğrenci ve entellektüel protestolarından bin kat etkili olmuştur.

kişinin Oswald olmadığını açıklamıştır. Surrey bunu FBI'a anlatmış ve suçlunun tutuklanmasını istemiştir. FBI harekete geçmeyi reddetmiştir.

Şimdi gelelim Jack Ruby'ye, olayı inceleyen özel dedektif Cliff Roberts, Ruby ile konuşmuş ve ondan Walker hakkındaki düşüncelerini soruşturmuş. Ruby, sert bir tonla «Walker, Küba konusunda yüzde yüz haklı. Bu pis ülke yi havaya uçurmak gerek» demiştir.

Bu sözleri söyleyen Ruby'nin ateşli bir «John Birch Society» partizanı olduğunu ve Kennedy'den nefret ettiğini kabul etmek gerekecektir. O halde Ruby, «Kennedy'nin intikamını almak için Oswald'ı öldürdüm» derken yalan söylemektedir. Aynı şekilde, Oswald'ın Kennedy ve Walker gibi iki politik düşmanı öldürmek istemesi imkânsızdır.

Gerçek Ruby kimdir? Warren Raporu, bu konuda bazı aydınlatıcı bilgi getirmektedir: Dallas'ta bir kumar işine girişileceği zaman, Ruby'nin önceden muvafakatini almak gereklidir. Ruby, bütün Amerika'da kolları bulunan Gizli Oyunlar Sendikasının Teksas temsilcisidir. Warren Raporunda şöyle yazılır: «Ruby, sonradan müthiş bir Castro düşmanı olan profesyonel kumarbaz Lewis Mc Willie'nin daveti üzerine 1959'da Küba'ya gitmiştir. Ruby'nin McWillie'yi Dallas'ta 1950'de bir gece kulübü işletirken tanıdığı anlaşılmaktadır. Ruby'nin bir kahrmanı saydığı McWillie, 1959 da Tro picana Otelinin kumar işlerini yönetmekteydi...»

Herkesin bildiği gibi Amerikan Oyunlar Sendikası, Havana'da, Batista rejimi günlerinde büyük yatırımlar yapmıştır. Muazzam kârlar getiren bu yatırımlar, Küba ihtilâli ile kaybedilmiştir. Bu sebeple, McWillie gibi kumarhaneler, saygıdeğer Amerikalı iş adamlarıyla birlikte, Küba'da bir Amerikan müdahalesi isteyenlerin safında yer almışlardır. Hatta bunlardan bazıları, Castro Hükümetini devirmek ve imtiyazlarına tekrar kavuşmak için özel terör birlikleri kurmuşlardır.

Ruby, bu özel müdahaleler de bir rol oynamış mıdır? Küba dönüşünden sonra, oradaki bir dost silâh gönderdiğini yalnız 4 adet Ruby açıklamıştır. Ruby, Küba'ya terör birlikleri vollaama işine daha sonra karışacaktır.

Warren Raporunun Ondördüncü Cildinde yazıldığı üzere, Ruby'nin gece kulüplerinden birinde çalışan Nancy Perrin Rich, şu açıklamayı yapmıştır: Castro aleyhtarı bir grubun gizli toplantısında bir

emekli albay da bulunmuştu. Toplantıda, Amerikan üstlerinden alınmış Enfield tüfeklerini Küba'ya götürecektik ve mültecileri geri getirecek bir vapur kiralama projesi incelenmiştir. Nancy Perrin Rich şöyle devam etmektedir: «Ortaya çetin mali güçlükler çıkıyordu. Ama Ruby sa İona girince, toplantıya katılan herkes, onu Hızır geliyormuş gibi büyük bir sevinçle karşıladı. Ruby, çok sinirli görünüyordu. Emekli Albay ile birlikte yandaki odaya geçtiler. Ruby'nin cebinde şişkinlik yapan bir cisim vardı. Önce sandım ki, bu bir silâhtır. Ama Albay ile yan o dadan gelince, cebindeki şişkinlik gitmişti ve herkes rahat nefes almaktaydı. Anladım ki, Ruby para getirmişti.»

Albayın, John Birch Society yöneticisi General Walkerin yakın mesai arkadaşı Caster olduğu anlaşılmıştır. Bir tanık Walker ile Caster'in Kennedy'nin öldürülmesinden önceki aylarda, Kennedy idaresine karşı Kübalı mültecileri Dallas bölgesine getirmeyi denediklerini açıklamıştır.

Böylece, Kennedy cinayetini aydınlatılabilecek bir yol a çıkmaktadır: Küba yatırımları tehlikeye girince kadar politik ile ilgilenmeyen Ruby gibi kumarhane sahipleri ortak bir proje için, aşırı sağ militanlarıyla birleşmişlerdir.

McNamara ve silâh fabrikatörleri!

Amerikan Savunma Bakanı McNamara'nın durumunun sarsıldığı açıklanmıştır. Bakan, Lockheed, United Aircraft ve Boeing şirketleri yetkililerine, «hür teşebbüse ve bu felsefeye aykırı tedbirler planlamakla itham edilmiştir. Bakan, silâh ve uçak yapan firmaların iyi denetlenmeleriyle, Amerikan Hükümetinin bütün azgelişmiş ülkelere yaptığı askeri ve ekonomik yardımların on katını bulan savunma masraflarında «6 milyar dolar tasarruf yapılmasını» kararlaştırmıştır.

Savunma masrafları, Vietnam savaşı masraflarının üç katı kadardır ve 60 milyar dolara yakındır. Bakanın bir «Genel Muhasebe Servisi» kanalıyla gerçekleştireceği denetimin «firmaların gerçeklere aykırı, şişirilmiş maliyet fiyatları göstermelerini» ve «kendilerine verilen siparişlerde çok sayıda aracı firma kullanmalarını önlemek» amacıyla programlandığı ileri sürülmektedir.

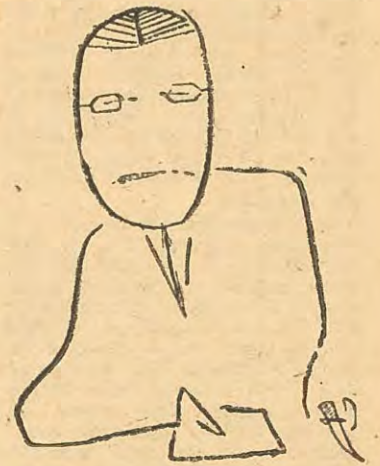
Kongre tutanaklarına ve çeşitli komite raporlarına dayanarak, Nation dergisine bu konuda bir inceleme hazırlayan Wisconsin Üniversitesinden Prof. H. L. Nieburg, «Vietnam savaşının gürtültileri, Bakana karşı Kongrede girişilen darbenin duyulmasını önledi» demiştir. Bakanın güvendiği Genel Muhasebe Servisinin başına, şimdi Kongrenin bu işlere bakan görevlisi gelmiştir.

United Aircraft Başkanı H. M. Horner'e, Boeing firması yetkilisi Howard W. Nefner'e ve Lockheed firması başkanına göre, «McNamara'nın denetim projesi, hür teşebbüs felsefesine aykırıdır». Prof. Nieburg ise, incelemesinin sonunda «kamu kaynaklarından karşılanan bu siparişler, kamu işleri içindir. Denetimin, bakanın hazırladığı ve başarısı şüpheli görünen bu denetim programından çok daha etkili biçimde gerçekleştirilmesi lâzımdır» demiştir. Ve Washington Post, ABD'nin bir Vietnamlı öldürmek için 320 bin dolar harcadığını hesaplamıştır!

Kennedy cinayetinde yeni bir tez

Kennedy cinayeti konusunda ilk kitabı yazan ve eseri Türkçeye de çevrilen Thomas Buchanan, son günlerde ilgi çekici araştırmalarda bulunmuştur: Jack Ruby'nin aşırı

Mc Namara Yaranamadı!...

Şevket Süreyya Aydemir ile bir konuşma:

Nâzım Hikmet Ankara'da

Şevket Süreyya Aydemir, giriş kısmını geçen sayımızda verdiğimiz konuşmalarının asıl konusuna şöyle girdi.

— Doğan, bilmem o yıllarda neredeydin? Belki de çoktun. Çünkü anlatacağım bu hikâye, Ankara'da ve 1937 de geçer. O zaman ki Ankara'da, Milli Kurtuluş devrinin dinamizmi ve inkılap ruhu belki eskisi kadar yaşamasa bile, gene de havada Ankara'nın kendisine mahsus bir ferahlığı vardı. Atatürk hayatıydı. Onun kadrosundan bazıların, havaya ondan, henüz ondan birşeyler yayısı ve nihayet Devlet ve Hükümet başkanlarının görülmez, yaklaşılmaz insanlar olmayışı, burada yaşayan bizlere, dilediğimiz gibi olmak, düşünmek ve konuşmak bahtiyarlığını veriyordu. Daima heyecanlı ve ümitliydim.

O sırada ben, Ankara İktisat Müdürü olarak çalışıyordum. Vali Tandoğan'a bağlıydım. Bu vazifem ve bana verilen çeşitli iktisadi tetkik işleri, beni, daha yüksek makam ve şahsiyetlerle de zaman zaman karşılaşıyordu. Bir gün büroymda çalışıyordum. Telefon çaldı. Ses, Nâzımın sesiydi. Sanki birden kapı açılmış da karşılaşıp kucaklaşmış gibi, daha telefon başım da bile bağışmalarımız, şakalarımız, hattâ tartışmalarımız başladı. Hemen büroya gelmesini tembihledim. Acele gel, sağa sola da sürtünme, dogru buraya dedim.

Nâzımın Ankara'da evli bir hemsiresi olduğunu biliyordum. Oraya gelmiş olacaktı. O sırada Vedat Nedim Tör Matbuat (Basın-Yayın) Umum Müdürü idi ve galiba bana Nâzımın Ankara'ya geleceğinden de bahsetmişti. Az sonra Nâzım geldi. Büromun kapısı tıpkı Batum'da veya Moskova'da yahut da Türkiye dönmemizden sonra İstanbul'daki oda kapılarımız gibi tek melenircesine, devriller cesine açıldı. İçeriye tıpkı gene o Nâzım olarak daldı ve sonrası malûm... Hattâ onu bir koltuğa oturtmak için bile müdahale etmek gerekti. Çünkü gene odanın içinde sağı solu arınlamaya başlamıştı. O sükmün bilmezdi. Ya dolası, ya konusurdu. Yahut ve en tabii olarak, hem dolası, hem konusurdu. Ne ise bir köşeye oturttum.

— Daha evvel ve siz buradavken Ankara'ya gelmemiş miydiniz?

— Gelmiştil. Ama tutuklu olarak Rusya'dan Türkiye'ye girerken yakalanmış, Ankara ya getirilmiştil. Cezaevine kapatılmış. Duyunca kostüm, ilk sarıslmalarımızdan sonra benim uzun palton, boyun atkım, fötr sapkam, hülâsa memur hâlim ile alay ettil. Ama Ankara'da çok tutmadılar. Çünkü ziyaret günleri odası ve koridor kız ve erkek lise öğrencilerinden geçilmez oluyordu. Ben bile vaklaşmakta güçlük çekiyordum.

— Demek son 1937 gelişinde serbesttil.

— Evet. Bir kısmında, fakat onun gıyabında beraber verdiğimiz mahkemelerden ve kimblir kaçınıcı tevkiften, mahkûmiyetten sonra bir aralık, hem galiba gecik olarak serbest bırakılmışlardı. Ama şimdi onun bu gelişinde, onunla artık ciddi konuşmalydım. Çünkü o ne bir parti teşkilâtçısı hattâ bildiğime göre ne de partilil idi. Ama inanın bir komünisttil. Fakat hareket adamı olmaktan ziyade, sanat ve hevecan adamı idi. Hattâ komünizme ne sınıf mensubinden, ne sınıf mücahidesinden değil, sanat ve

heyecan yolundan gelmişti. O halde bir pa'li ve teşkilât hareketi ile bağlı olmayan, hattâ bildiğime göre 1930 da arkadaşları tarafından parti dışına itilen (1) bir sanat adamı, acaba boyuna hapisleri boylamadan, boyuna cezadan cezaya sürülmeden, dünyanın en fakir toplumu olan şu bizim milletimizin dertlerini dile getiremez miydi? Hem de şu veya bu sehirde, şu veya bu karakol komiserinin şüpheli kontrolü altında değil de burada Ankara'da! Ve gereğince dâvalarını, bu mülkün en büyüğüne bile, hem de dilediği, düşündüğü gibi anlatarak! Niçin olmasındı? Biz bu şartlar içinde ve hiç kimsese medhü sena destanları yazmadan, öz benliğimiz ve öz fikirlerimizle bu şehrin havasında yaşamıyor muyduk? Hem de hücumlara, saldırılara, tertiplere, komünist, anarşist diye suçlamalara rağmen. O halde Nâzım'a da Ankara'da, yâni göz önünde ve Anadolu topraklarında yani onun hasret gittiği top raklar üstünde bir yaşama hakkı ve yaşama hürriyeti sağ lamalydık. Bu benim vazifem sayılırdı.

— Acaba kabul eder miydi?

— Belki evet, belki hayır. Ama niçin etmesin? Ben, inandırıldığı zaman Nâzım kadar uysal, faydalı ve çalışma disiplini gösteren insan az ta nımdım.

— Hikâye enteresan.

— Sonu daha enteresan Bak ne oldu? Onunla telefon da konuştuktan sonra ve Nâzım büroya gelmeden hemen bir sıra telefon temaslarına geçtim. Cürettil bir karar içindeydim. Nâzımın Ankara'nın en ürkeceği insanları ile tanıştıracak ve onu Ankara'nın en çekineceği yerlerinde dolastıracaktım. Kısacası onu Ankara'ya isındıracaktım.

Hem de ondan hiç bir fedakârlık istemeyerek. Dâvası, halkın dâvası değil mi? O halde dünyada bize ondan daha yakın, Türk halkından daha sevimli ve işlenmeye layık hangi halk var? Tıpkı benim Ankara'ya ilk iş istemeye gel diğim gün, Olgun bir Vekâlet Müsteşarının bana sövlediği gibi, «Maksat proleteriyaya hizmetse, dünyada Türk halkından daha proleter kim vardır? Bu halk için hepimiz dağarcığımızda ne varsa orta ya kovacağız ve ona hizmet edeceğiz.» (2)

— İşi nasıl ele aldınız?

— Evvelâ Matbuat Müdür-lüğünde Sadri Etem'e telefon ettim. Sadri Etem tanınmış bir vazar ve sol bir yazardı. Ondan bizzat Emniyet Umum Müdürü Şükrü Sökmensüer'i görmesini, onu bu gece bize yemeğe çağırmasını ve gelmesini sağlamasını istedim. Sonra da Dahiliye Vekili Şükrü Kaya'yı görecek ve her sevden evvel Nâzım'ın Ankara'da em nivetini sağlavacaktı, onun burada her hareketine keflidim. Sonra da gene Moskova da beraber okuduğumuz İsmail Hüsrev'i davet ettim. Daha da bazı temaslar. Şükrü Sökmensüer'i az tanırdım. Ama karakterli bir insan bilirdim. Gerçik sonraları yakın ca lsmalarımız oldu. Zaten o günlerde de benim Dahiliye Vekâletinde İhdas olunacak Köv İşleri veya Belediye İşleri Dairesi Başkanlığına getirilmem bah's konusuydu. Nasıl olsa kapı voldsı olacak-tık. Nitekim 1942'de onu önem li vetkiterte İase İşleri Müsteşarı tâvin ettikleri zaman, beni de Müsteşar Muavini vap mışlar. Bugün hâlâ dostuz.

— Nâzım geldiği zaman bu

Şevket Süreyya Aydemir: Moskova — 1922

tertipleri nasıl karşıladı?

— Çok sert! Ona bu gece bizde olacağımızı, yemekte Emniyet Umum Müdürünün de bulunacağını ve belki Dahiliye Vekilinin de geleceğini söyledim.

— Kat'iyyen olmaz! diye haykırdı.

— O halde ya hainsin, ya korkak! Senden hiç bir şey istemiyor. Dilediğini dilediğin gibi konuş, dilediğini söyle, dilediğini dilediğin gibi tenkit et. Mahkemede değil, benim soframdasın ve bu insanlar nihayet buraya zabıt tutmaya gelmiyorlar. Onlar da insan. Ve sanıyorum ki seni anlayacaklardır...

Hülâsa razı oldu. Telefonları onun yanında yeniledim. Şükrü Beye teşekkür ettim. Nâzım'la tanışmaktan memnun olacağımı umduğumu söyledim. Eve haber verdim. Ama en hoşu ondan sonraki ve akşamdan önceki saatlerdi.

— Nasıl?

— Daireyi bıraktım. Nâzım aldım Çankaya'da bir gece evinde oturuyorduk. Şimdi de Çankaya İlkokulu binasının ardında bir bağ evi. Mektebin altında Çankaya yolu çatallaşır. Sol yol gazi köşküne gider. Sağ volda ve hemen bizim evin karşı tarafında İnönü'nün köşkü ve bahçesi uzanır. Nâzım'la bizim tarafa yürüdük. Evde onu eşim sevinçle karşıladı. Ta Batum'dan, Moskova dan başlayan bir tanışma. Eşim Lemana takıldı: «Kız seni Moskova'da neredeyse nehre atmaya kalkmıştım. Yolumu za engel olacaksın diye». Gü-lüştük, şakalaştık. Onu alından öptü. Biraz evde dinlendikten sonra Çankaya'yı gez dirdim. O, her köşe başında elleri tabanca, gözleri tetikte polisler, muhafızlar bekliyordu. Halbuki böyle şeyler yoktu. İnönü'nün kapısında bir inzibat erli uyuklar gibiydi ve İnönü, tesadüfen bahçe sinde, hem de yola yakın bir ağacı galiba budamakla meşğuldü. Onu başımızla selâmladık. Nazikâne mukabele ettil. Sonra Mareşal Çakmak'ın Şükrü Kaya'nın ve diğerlerinin evleri önünde dolastık. Ayaklarımız altına serilen Ankara, Çankaya'dan aksamın tozlu yorgunluğu içinde görünüyordu. Nihayet Atatürk Köşkünü Muhafız Kıt'asında tanıdığım bir subayın yanına gittik. Bize çay ikram etti ve Atatürk'ün köşkü, biraz yakınımda, günlük sukunu için deydil.

— Nâzım ne yaptı?

— Sadece biraz şaşır'dı, biraz saştı. Ama cabuk alıştı. Herseyi tabii bulmaya başladı. Eve döndüğümüz zaman, terasta ve Ankara'ya karşı artık tam bir tartışmaya daldık. Memleket için ne biliyorsa, yanlış biliyordu. Çünkü Nâzım bir bilgel ve doktorin adamı değildir. Hattâ denebilir ki, o yalnız kendi şiirleri

ni okur. Onun bildiklerini her defasında önüne yaydığım rakamlar, yazılarla tashih ettim. Hem birşeyler içiyor, hem dağ ları inletrcesine tartışıyor-duk.

Çankaya'dan Ankara'nın o muhteşem gurubunu, melan-kolik bir sessizlik içinde seyrettik. Akşam böyle bastı.

— Şimdi artık gecenin hikâyesine geçebiliriz. Buraya kadar soracağınız bir şey var mı?

— Nâzım Hikmet'i Çankaya'da, Atatürk ile İsmet Paşa'nın köşkeri arasında bir bağ evinin terasında güneşin batışını seyrederek halde düşünüyordum da, içinde garip hisler uyanıyor.

— Garip hisler deme, güzel hisler demelisin. Çünkü Nâzım bu Çankaya surlarında, bütün hayatı boyunca olduğu kadar kendisi idi. Yalnız biraz şaşkın gibiydi: Çünkü başketteydi. Başkentte mülkün zirvesindeydi. Avazı çıktığı kadar bağırsa, belki bir taraftan Atatürk, bir taraftan İsmet Paşa onun sesini duyabiliyordu. Etrafta ise tabanca, gözçüleri, makineli tüfekli polisler, askerler, jandarmalar köşebaslarını tutmuş değildi. Bütün hızı ve inancı ile anlatıldığı şeylere gelince? Demek bunlar burada pek âla konuşulabiliyordu! Hem dahası da vardı: Az sonra bu çatının altında, onun ve hepimizin gizli dosyalarımızı elinde tutan, ve benim bildiğime göre, ona bir hain değil bir değerli insan diye bakan bir üst görevlinin, hem de müsamahasız bir milliyetçinin karşısında buluncaktı.

— Öyle oldu değil mi?

— Evet, arkadaşlar ve Sökmensüer vaktinde geldiler. Nâzım ona «Aradığın yakalandı, onu sana teslim ediyorum» diye taktim ettim. Hepimiz gü-lüştük. Nâzım'la biraz uzunca el sıkıştılar. Karşılıklı şakalaştılar. Nâzım pek çabuk benim bildiğim Nâzım oldu Uysal, sakacı, sen ve yapmasız Nâzım.

Sofrada hepimiz yerimiz al dık. Bir de boş sandalye bıraktık. Çünkü Sökmensüer, Dahiliye Vekili Şükrü Kayadan haber getirdi. İsten kur tulanca ve Çankaya Köşküne çağırılmazsa gelecek diye. Eğer gelemezse, Nâzım'ı ertesi gün için bekliyordu. Hakikaten de az sonra haber geldi ki Vekil Köskten çağırılmıştır, ama Nâzım'ı ertesi gün daire-sinde beklemektir.

— Sofra herhalde cıvıvlı gecmiş olacaktır.

— Sorma! Evlenmemize şahit olan Nâzım'ı iyi tanıyan eşim bile zaman zaman «canım ne oluyorsunuz, biraz sakin olun, soframızda yabancı misafirler var» der gibi ikimleze de kas göz işaretleri yapı-yordu. Hele Sökmensüer'le çışmaları? Nâzım Hikmet, Ka

pitalizm, Komünizm, Dünya ihtilâli Emperyalizm gibi sözlerin her birini birer bomba gibi patlatıp Şükrü beyin yüzüne haykırdı. Cihan Harbinin ve İstiklâl Savaşının nice cephelerinde ve Anadolu Harbinde Garp Cehhesi Kumandanı İsmet Paşa'nın kargâhında, sonuna kadar Kurmay Başyaver olarak çalışmış bu olgun insan, bizzat çarpıştığı bu güçlerin adını sanki ilk defa duyuyormuş gibi nazik, Nâzım'ı dinliyor, yalnız ara sıra cevap yetiştirmeye çalışıyordu: «Peki ama Nâzım Hikmet Bey, bu dediğin kapitalistler, emperyalistler yâni bizler miyiz? Canım bunlara karşı biz isyan etmedik mi? Şu odanın penceresinden, şu kimildamaya çalışan Ankara'ya baksana! Biz kimiz? Biz niçin buradayız? Daha yolun bile varamadığı vilâyet merkezleri var. Eh peki, bu bozkır lara biz kendimizi adamassak kim adayacak? Canım bu dâvada hepimize yapacak bir vazife yok mu? Alime, cahile memura, saire.

— Güzel bir geceymiş...

— Çok... Ama en güzel, şilrlere faslı oldu. Nâzım en güzel şiirlerini okudu. Nâzımın şiir okuyuşunda gerçik her zaman âdeta dinî bir cezbe vardır. Bunu da galiba büyükbaş Mevlevî Nâzım Paşa'dan almış. Ama bu kadar tok, bu kadar alıcı, bu kadar erkek bir kudret ve ahenk akışı, şaire müyesser olan şey değil. O sırada İspanya İç Harbi içindeydik. İşte bu güçlü ahenk içinde ve İspanya İç Harbini anlatan bir şiirini okurken, Şükrü Beyin galiba gözleri yaşardı: «Nâzım, dedi bu şiirde ne komünizm, ne kapitalizm var. Bu şiirde anlatılan halkın isyanıdır. Tıpkı bizim İstiklâl Savaşımızda olduğu gibi. Ama ne yazık ki hiç bir Türk şairi, bu destanı dile getirmemiş. Yazık değil mi Nâzım? Bizim halkımızın isyanı ve savaşı yanında İspanya İç Harbi çocuk oyuncuğu kalır. Anadolu destanını yazsana Nâzım sen. Anadolu destanı yaz...»

Ondan sonra sofrada ne Emniyet Umum Müdürü, ne de her adımı izlenen bir Nâzım Hikmet kaldı. Hepimiz bu izlemelerin, izlenmelerin üstünde ve bu hepimize muhtaç ülkenin çocukları olarak konuşuyorduk. Şiirler, şiirleri kovaladı. Gecenin geç saatlerini bulduk. Nihayet ayrılma vakti geldi.

— Nâzım sizde mi kaldı?

— Hayır. Hemsiresinin evine gidecekti. Onu şehre Şükrü Bey indirecekti. Onları evden otomobile kadar bağın içinden teşyî ettik. Şükrü Bey arabaya evvelâ Nâzım'ı bindirdi. Sonra kendi bindi. Hepimiz biraz içmiştik. Otomobil hareket etmeden önce Nâzım a takılmaktan kendimi almadım. Başımı pencereye yanaştırdım: «Nâzım, dedim, şu Prud'hom'un hikâyesini biliyorsun ya? Hâni kitabında, ben her akşam yemeğimi polis müdürü ile yer, fakat gene ihtilâlimi yaparım, diye yazılıydı da bunu seninle boyuna tartışırdık. Şimdi galiba sen de...»

Nâzım bu takılmamı biraz ağır bulacak sanmıştım. Bulmadı. Çünkü o gece hepimiz o kadar kendi şahsiyetimizi dile getirmiştik ki, içimizde ne Prud'hom, ne de polis müdürü vardı. Alim, cahil, memur şair, hepimize muhtaç, hepimizden bir şeyler bekleyen bu harap vatanın dertleri üstünde o kadar birleşmiştilik ki...

(1) Doç. Dr. Mete Tunçayın «Türkiyede Sol Akımlar» konulu ve Ankara Sosyalist Kültür Derneğinde verilen konferansından. (Bu eserin basılmakta olduğu açıklanmıştır.)

(2) Bu duygulu ve saygıdeğer insanın ismini ve sözlerini «Suuy Arayan Adam» adlı eserimde verdim. İkinci baskı, S. 446.

GELECEK YAZI
NAZIMIN TEVKİFİ VE 1950
DEN SONRA SON
KONUŞMAMIZ

MİLLİ MÜCADELEDE SOL AKIMLAR: II

II - İSTANBUL'DA SOLCULAR

Marxist açıdan Kurtuluş Savaşımızın değerlendirilmesi

KURTULUŞ VE AYDINLIK

1919 güzünde İstanbulda Kurtuluş dergisi yayınlanmış ve Türkiye İşçi ve Çiftçi Fırkası kurulmuştur. Hareketin öncüsü Almanya'daki bir gençler grubudur.

Dünya Savaşı sona erdiği zaman, öğrenim görmek, işçilik etmek ve staj yapmak gibi çeşitli nedenlerle birçok Türk Almanya'da bulunuyordu. Mütarekeden sonra patlak veren Alman ihtilâlinde esinlenerek, bu Türklerden bazıları, kendi vatanlarının da içine düştüğü uçurumdan kurtarılması amacıyla, bir takım solcu fikirler etrafında birleşmişlerdir. Berlin'de «Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi» ni kurmuşlar ve Kurtuluş adını da bir dergi yayınlamışlardır. Bu gençlerin başlıcaları Mehmet Vehbi (Sarıdal), Vedat Nedim (Tör), Ali Ni zani (Nizamettin Ali Sav), Ethem Nejat, Mustafa Nermi, İsmail Hakkı (Arap nâmıyla mâruf), Sadık Abi (sonradan Mehmet Eti), İlhami Nafiz (Pamir), Mümtaz Fazlı (Taylan), Nurullah Esat (Sümer), Lemi Nihat ve Nâmik İsmail'dir.

Berlin'de 1 Mayıs 1919'da tek sayı olarak çıkan Kurtuluş, önsözünde «Son iki asırdan beri, bu dünyanın üstünde sihirli bir yel esiyor. Bu kızgın bora bizi nerelere sürüklüyor?»

Her tarafta duyulmakta olan gü-rültü, yıkılmakta olan şeyden geliyor: Kapitalizm... Türkiye proletaryası, dünyadaki bütün kardeşleriyle beraber, muhakak bir (yarın) ı dört gözle bekliyor.» denilmektedir. Derginin sonunda «Bütün memleketlerin Proletaryasına» hitaben yayınlamış olan T.İ.Ç.P.'nin bildirisi bu çevrenin toplu düşünüşünü göstermektedir. Bu rada marksist ve enternasyonalist teorilerle Türk milliyetçiliği ve vatan severliği duyguları ifade edilmiştir. Gençler, Türk ulusunun düşman elinden «kurtuluş» u dileğiyle, Türk proletaryasının yerli ve yabancı burjuvazinin istismarından «kurtuluş» u özte mini birleştirmektedirler.

Solcu grubun Berlin'deki faaliyeti uzun sürmemiş, çoğunun yurda dönmeleriyle çalışma merkezi İstanbul'a kaymıştır. İstanbul'da Fransa'da okumuş Dr Şefik Hüsnü de bu gruba katılmıştır. Kurtuluş, 20 Eylül 1919 da aylık dergi olarak yayınlanmaya başlamıştır. Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası da 22 Eylül 1919 da kurulmuştur.

T.İ.Ç.S.F.'nin ilk işi, öteki solcu kuruluşlarla ortak bir cephe meydana getirmeye çalışmak olmuştur. Fakat teşebbüs, başarısız kalmıştır. Bundan sonra «Türkiye İşçi Derneği» ni kurarak, işçiler arasında bir birlik yaratmayı denemiştir. Katıldığı 1919 genel seçimlerinde, parti, bir başarı sağlayamamıştır.

Başkanı Ressam Nâmik İsmail, Kâhibi Umumi Dr. Şefik Hüsnü olan parti, solcu bir cephe kurmak için girişilen hareketi başaramayınca, özellikle Berlin'den gelen kanadın bir kısmı Anadolu'ya geçmiştir. Kalanlar ise, İngilizlerin İstanbulu işgali üzerine çalışmalarını durdurmuşlardır.

Onbeş aylık bir aradan sonra, İstanbul'daki çevre, 1921 yılı ortasında Aydınlık dergisini çıkartmaya başlamıştır. İstanbul'da üslenen gizli TKP bu sıralarda kurulmuş olmalıdır. Bun

dan böyle, zaman zaman faaliyet gösterilen T.İ.Ç.S.F., bu yeraltı teşkilâtının yerüstünde bir uzantısı, Aydınlık da legal organı gibidir.

Aydınlık 1921'in ikinci yarısından 1922 ilk yarısına kadar çıkan 6 sayısında, şehir proletaryasının Türkiye'de kısa zamanda iktidara gelebileceği varsayımından hareket etmektedir. Oysa çok geçmeden, Aydınlık çevresi, Kemalizmin Türkiye'de uzun zaman iktidarı elinde tutacak bir çeşit orta sınıf hareketi anlamına geldiğini kabul ederek, çözümlenmelerini ona göre yapmak zorunda kalmaktadır.

Çevrenin 1922 yılı ortasında işçi hareketlerini birleştirme yolundaki çabaları da başarıya ulaşamıyacaktır.

Aydınlık çevresi, Dumlupınar'da düşmanın kesinlikle yenilmesini büyük sevinçle karşılamıştır. İstanbul'da bir takım bildiriler dağıtarak Mustafa Kemal lehine, emperyalizm, kapitalizm ve monarşizm aleyhine propaganda yapmıştır. Kasım başında, T.İ.Ç.S.F. adına Dr. Şefik Hüsnü, Büyük Millet Meclisine şu telgrafı çekmiştir: «İstanbulun bilinçli işçileri, Türk İşçi ve Köylü Ordularının, bütün cihan proletaryasının desteği ile cihan emperyalizmine karşı kazandıkları zaferi, yürekten alkışlamışlardır. Zaferden sonra, parazitler ve zâlimler saltanatı yerine, millet saltanatını geçirmek suretiyle yapılan siyasal devrim, onları daha derinden sevindirdi. Bu münasebetle İstanbul aydınları arasında görülen gerici tutumu nefretle takbih, ilerleme yolunda yapılacak mücadelede tüm emekçi sınıfının devrimcilerle sonuna kadar beraber olacağını temin ve yakın bir gelecekte işçi ve çiftçileri gerçek kurtuluşa kavuşturacak biricik çare olan ortak üretim ve mülkiyete dayanan sosyal devrimin meydana geleceğini kesinlikle ümit ettiğimizi arz ile milletvekillerini tebrik ederiz.»

TBMM adına, Dr. Şefik Hüsnü ye verilen cevap ise şöyledir: «Şahsi saltanatın kaldırılması ile egemenlik haklarının millet uhdesinde bulunulması ve Türkiye Büyük Millet Meclisinde tecellisini tesbit eden kararın iflânı vesilesiyle gönderdiğiniz telgraf genel kurula arz edildi. Milletın ilerleme yolunda hiç bir engele rastlamaksızın yürümesini hedef alan ve bunu güven altında bulduran Millî Hâkimiyet'in tebrikinden dolayı teşekkür olunur efendim.»

Aydınlık, 17 Şubat - 4 Mart 1922 tarihleri arasında İzmir'de toplanan ilk Türk İktisat Kongresine karşı büyük bir ilgi duymuştur. Kongreye gidecek işçi ve köylü delegelere, derginin sayfalarında yol gösterilmiş ve akıl verilmiştir. Tarım konusunda devlet çiftlikleri ve kooperatif çiftlikler kurulması, topraksız köylüye toprak dağıtılması, ziraat komünaları tesisi, küçük ve orta sınıf köylüye yardımcı olmak için köy bankaları teşkili istenmiş, endüstri işçilerinin ileri sürmeleri gerekli talepler de ayrıntılı bir liste hâlinde düzenlenmiştir. Ne var ki 1135 delegenin katıldığı kongrede, kapitalizme özentî havası çok ağır basmıştır. Aydınlık çevresinin teklifleri, hiç itibar görmemiştir. Kongre,

«amele» ye «işçi» denmesi gibi boş sözlerle yetinmiştir.

KEMALİZM DESTEKLENMELİDİR

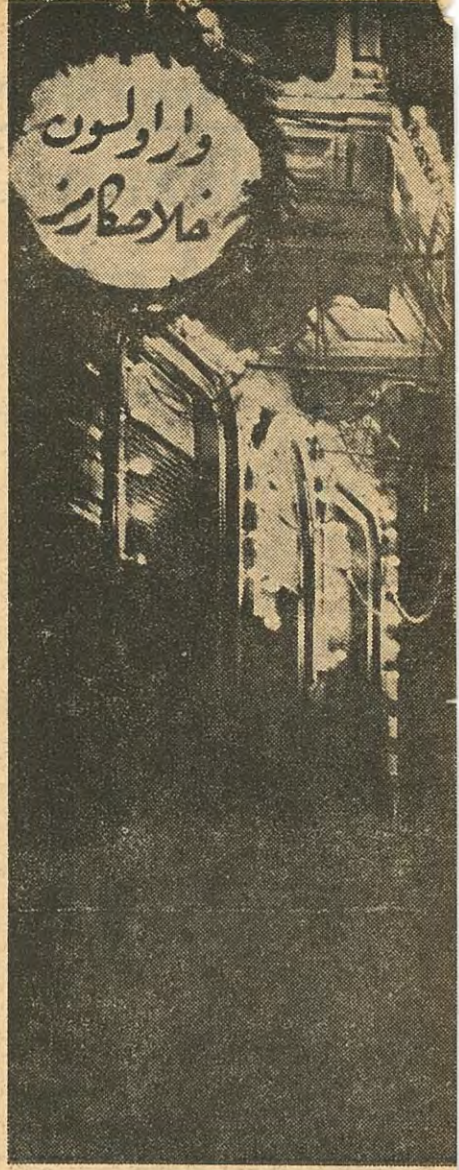
1 Nisan 1923'te Birinci TBMM'nin kendi kendini feshe ve yeni seçimlere gidilmesine karar vermesi üzerine, T.İ.Ç.S.F. da yeniden faaliyete geçmiştir. Çevrenin sözcüsü Dr Şefik Hüsnü ye göre, bu dönemde solcuların izlemeleri gereken politika, millî devrimcilerle işbirliği yapmak ve onların programını mümkün olduğu kadar, 1 leri götürmektir. «Seçimler ve Yoksul ve Orta Halli Sınıflar» adlı yazısında Şefik Hüsnü şunları yazmaktadır. (Aydınlık, Sayı: 15, 1 Mayıs 1923): «Bu memlekette bundan sonra ancak üç türlü akım düşünülebilir: 1) Bugünkü devrimi yapan ve yaşatmaya azmetmiş olanların temsil ettiği akım 2) Derebeylik kalıntısı geleneklere ve Osmanlı Hânedanına bağlı olanları etrafında toplayan gerici akımlar, 3) Fakir köylü ve işçi kitleleri ve orta halli sınıflar lehine, devrimimizi derinleştirmek, geliştirmek ve onu ortak mülkiyete dayanan bir sosyal devrime vardırma amacını güden sosyalist akımı. Müktesep hakları eylem ve uygulama alanına ulaştırmak için, birinci ve üçüncü siyaset uzun süre elele hareket edebilecek ve herhangi bir fırsattan yararlanarak gericiğin tehdit edici bir durum takındığı zamanlarda, politik ve sosyal devrim taraftarları, milletin kahredici çoğunluğu ile beraber, tek bir vücut gibi kuvvetlerin karşısına çıkacaklardır.»

10 Nisan 1923'te İstanbul'da faaliyete geçen T.İ.Ç.S.F. İdare Heyeti de yayınladığı bildiride, TBMM'nin 1 Kasım 1922 de kararlaştırdığı siyasal devrim ilkelerinin her türlü tartışmanın üstünde tutulması gereken deşizmez prensipler» sayıldığını açıklamıştır. Bildiride, partinin asgari talepleri de şöyle sıralanmaktadır: Genel ve gizli oy, nisbi temsil, âşarın ve te metti vergilerinin kaldırılması, kademeli bir genel gelir vergisi, devlet tekelinden başka tekellerin kaldırılması, dış ticaretin tekelleştirilmesi, İktisadi devlet işletmeleri, ekonominin her alanında kooperatifleşme, sendika, birlik, grev ve başka işçi hak ve hürriyetleri, parasız ve zorunlu ilk öğrenim, askerlik yükününün düzenlenmesi, sosyal yardım tedbirleri, memur hakları ve derebeylik düzeni kalıntılarıyla savaşılması.

Görüldüğü gibi komünist partisinin asgari talepleri, bugünkü ortamın solu programının dahi hayli gerisindedir!

Şefik Hüsnü, Aydınlık'ta Avrupa'daki sosyalist komünist ayırımı üzerinde durmakta, bölünmenin nedenlerini şöyle açıklamaktadır: «Komünistlerin iddiasına göre, burjuva cemiyeti içinde yoksul sınıflara mensup fertlerin seviyesini yükseltmek, onları gerince bilinçlendirmek, kendilerine düşen görevi yapacak güce ulaştırmak, bir kelime ile devrimin sosyal şartlarına erişmek imkân dışıdır. Burjuva devlet makinasının bozukluklarını tamir etmek için ıslahat teşebbüslerine girişmek nefret edilecek bir idare şeklinin devamına yardım etmektedir. Esasen üstün sınıflar yoksun sınıfları böyle ezgin bir halde tutarlar ki, kapitalizmin gelişmesi, olgun bir meyva gibi burjuvazinin düşmesini zorunlu kılsa bile, bu ayanbe yanlıya rağmen, onun elinde bulunan maddî vasıtalara güvenerek mevkiini korumakta inat göstermemesi tasavvur edilemez. Bu sebeple işçi sınıfı, ekonomik şartlar henüz bir sosyalist idare kurulmasına tamamiyle uygun bulunmasa bile, ilk eline geçen fırsattan yararlanarak iktidarı ele geçirmelidir.....»

Buna karşılık sosyalistler, burjuva idaresi altında ezilenlerin geçim şartlarını gereği gibi ıslah etmek, onları devrim amaçlarına uygun bir

tarzda eğitmenin kabil olduğunu iddia ediyorlar. Kendi görevleri, sömür lenler yararına millî meclislere yeni yeni ıslahat kanunları kabul ettirerel onları sefaletlerini azaltmak olduğu sanınsındadırlar. Gittikçe daha geniş halk kitlelerinin güvenini kazanarak seçimlerde çoğunluğu sağlamak ve bu suretle iktidara geçmek ve kimseyi kırmaksızın sosyalizmi uygulamak inkânına inanırlar. Burjuvaziye cebri ve şiddetle devirmeye yönelen mücadeleyi zararlı sayarlar.»

Avrupa'daki komünist-sosyalist bölünmeyi böylece açıklayan Şefik Hüsnü, bunun ülkemiz için bir anlam taşımadığını ileri sürmektedir: «İtirafta bulunuyoruz ki, Avrupa için hayatî bir önemi olan bu anlaşmazlıklar memleketimiz için bir değer taşımaz. Bizde eski geleneklere, parlak bir geçmişe sahip bir sosyalist partisi mevcut değildir. Esasen sermayeler, her men çoğunluğu ile yabancılara aittir. Sanayimiz pek geri, sınıf mücadelesi had devresinden pek uzak. Bu itibarla sosyal devrim meselesi bizde büyük bir özellik gösterir. İki ayrı hizbe ayrılmak, bahis konusu bile olmamak gerekir.»

TÜRKİYE'DE SINIF MÜCADELESİNİN ANLAMLI

Türkiye'de sosyal devrimin büyük bir özellik taşıdığını söyleyen Şefik Hüsnü, Türk solcularına, faaliyetlerinin «şekilden, gösterişten ibaret kalmasını istiyorlarsa», «şartlara ve halkımızın ruh hâline göre hareket etmek» tavsiyesinde bulunmaktadır. Şefik Hüsnü'ye göre, Türkiye'nin özelliği, sosyal mücadele ile millî mücadele çok yakınlaştırmaktadır.

«— Türkiye'de sınıflar ve bir sınıf mücadelesi yok değildir. Yalnız sermayedar burjuvazi sınıfı, pek küçük ve zayıf bir azınlık ve işçi ve köylü sınıfı ise muazzam bir çoğunluk teşkil ettiği cihetle, sınıf mücadelesi yabancı sermayedarlar ve bunların peyklere durumunda kalan yerli esra ve servet sahipleri arasında cereyan eder ve çoğu zaman bir millî mücadele şeklini alır. Şimdiye kadar ferdi hükümetleri, bu mücadelede daima sermayedarların, yani millî

Kurtuluş sevinci içindeki İstanbul'da gece şenlikleri

düşmanlarının tarafını tutmuştu. Bu sayede şarap ve konak, israflarına gerekli kaynakları elde ediyordu. Bundan sonra milli hakimiyetten iktidar kuvveti alan halk hükümeti, emeğin, yani milletin tarafını tutmalı, bir iş ve işçi hükümeti olmalıdır.

Devlet ricali arasında, İktisat ve Sosyal Yardım Bakanları gibi (Mahmut Esat Bozkurt ve Tevfik Rüşdü A ras) marksist bir zihniyetle hareket etmeye eğilimli kişilerin bulunması, hükümetimizin bu yola girmekte gecikmeyeceğini farzettirmektedir.

Biz istiyoruz ki, bu siyaset daha çok açıklık kazansın ve işçi ve köylü sınıfı ile çalışan küteller yararını, hareket rehberi olarak alacak hükümet kurumları ve makamları arasında da ha samimi ve karşılıklı bir güven duygusu ortaya çıksın.

Bugünkü devrimimizi gereği gibi anlamak ancak bu sayede mümkün olur. Sanayimizi de bu süre içinde geliştirebilirsek, o zaman sosyalizmin vâdisinde yeni adımlar atmak gereği ortaya çıkacaktır.

Şefik Hüsnü ve arkadaşları, An kara Hükümetini bir burjuva hükümeti değil, daha alt sınıf ve tabakalar koalisyonunun ağır basmasına şans tanıyabilecek bir çeşit halk hükümeti diye görmektedir.

MARKSİST AÇIDAN KURTULUŞ SAVAŞI

Türk Ordusunun İstanbul'a girişini Aydınlık coşkunlukla karşılamaktadır: «Memleketimizi kapitalistlerine yemlik yapmak ve halkımızı esir etmek amacıyla öz topraklarımızı kanlı çizmeleriyle çiğneyerek yurdumuzu bir harebeye çeviren emperyalist orduların zulüm ve baskısından kurtararak bizi bu mutlu güne kavuşturan muzaffer asker kardeşlerimizi hararetle selâmlar ve kendilerine en derin minnet ve şükranlarımızı sunarız.» Ama Aydınlık, burjuvazi hükümetine elverişli sistem diye burjuva tipi bir Cumhuriyetin kabul edileceği haberini endişeyle karşılamıştır. Şefik Hüsnü, bu endişeyi şöyle belirtmektedir: «Gazete haberlerinden ve tartışmalardan anlaşılacağına göre, Türkiyeyi hanedansız birer hükümdarlıktan başka bir şey olmayan Ay-

rupa ve Amerikadaki mevcut Cumhuriyetlere benzetmek bahis konusu oluyor. Bu cumhuriyetler, bilindiği gibi, burjuvazi hakimiyetine en elverişli, sınıf hükümetlerinden başka bir şey değildir.»

Şefik Hüsnü, Cumhuriyetin ilânından sonra Haziran 1924'te yayınlanan bir yazısında da, Türk toplumunun evrimini, küçük burjuvazi ile büyük burjuvazi arasındaki çatışmaya bağlayarak, Kemalist hareketi şöyle değerlendirmektedir: «1334 senesinde Meşrutiyetin ilânından beri, Türkiye'nin tarihi, gelişme halinde bulunan küçük burjuvazinin, maruz kaldığı çeşitli istibdad ve tahakkümlere karşı açtığı mücadelelerin tarihinden başka bir şey değildir. Bu müteşebbis sınıf, önce, yükselmesine engel olan Abdülhamit'i devirmek amacıyla güden Meşrutiyetçilik hareketine bütün kuvvetiyle yardım etmiş, ondan sonra da yavaş yavaş doğrudan doğruya hükümdarlığa ve o makamı âlet edenlere karşı mücadeleden geri kalmamıştır.»

Böylelikle, Türk küçük burjuvazi sınıfının doğduğu İttihat ve Terakki Cemiyeti, 1914 öncesinde yerli ve yabancı sermayenin çekiciliği ile karşılaşınca, fırkanın «tecrübesiz ve hâris» elebaşları, tuzağa düşmüşlerdir: «Artık onlar, kendi partilerinin fertlerini ve içinden çıktıkları sınıfı değil, da ha Abdülhamit zamanından beri, Türkiye'de mevcut kozmopolit unsurlardan mürekkep şehirli sermayedarlar sınıfını temsil ve onun çıkarlarını müdafaa ediyorlardı.» Şefik Hüsnü'ye göre, Türkiye'deki sermayedar burjuva, Batı ülkeleri arasındaki emperyalist kavgada, Merkezi Avrupa sermayedarlarının tarafını tutma eğilimindeydi. Buna uygun olarak, Kayser İkinci Wilhelm de, türedi Osmanlı Meşrutiyet ricalini, Alman sermayedarlarının çıkarlarına bağlamayı başarmıştı. Türk küçük burjuvazisi bu uzlaşmanın dışındaydı ve çıkarını harbe girmekte görmüyordu. Parti liderlerinin emrivakisi ile harbe girildi. Bu sayede, sermayedar burjuvazi, «normal şartlar içinde hayal etmesine bile imkân olmayan servetler, sermayeler yığmayı başardı.» Vurgunculuk, bu sınıfı adamakıllı semirtti, fakat Mih-

ver Grubunun yenilgisi, bu sınıfta bir hezimet darbesi yarattı. Türk sermayedar burjuvaları, «Mütarekenin ilk senelerini öteye beriye başurmakla geçirdiler. Denize düşen yılanı sarılır kabilinden, bir ara içlerinden en cüretkârları, en hâlis sınıf düşmanlarının hâkimiyeti altında olan Sovyetler Rusyasından bile faydalanmaya yettendiler. Akıllarınca bolşevikleri âlet ederek, İtilâf Devletlerinin memleketimiz aleyhindeki tasavvurlarını akim bırakacaklardı. Fakat gâye memleketi kurtarmak ve bir devrim yapmak değil, milleti eskisi gibi saymak imkânlarını hazırlamaktı.» Bu taktik tutmayınca, ters yüzü edip bu kere İtilâf Devletleri sermayedarlarına yanaşmayı denediler. Bunun için de harbe katılmaktan bizzat sorumlu bazı önemli kişileri fedadan çekinmediler.

«Bugün henüz modern kapitalist usulleri bilmemekle beraber, onun kokusunu almış olan Anadolu genç burjuvalarımızın, iktisaden gelişebilmek emeliyle gerçekleştirdikleri harici devrimine muhasım bir vaziyet alanlar, işte bu zengin Türk burjuvalarıdır.»

İzmirin işgalinden sonra, Anadolu'nun orta sınıf halkı, çıkarlarını ve varlıklarını tehlikede gördükleri için teşkilâtçı önderlerin arkasından istiklâl mücadelesine atılmıştır. Savaş sırasında, bir hayli tereddütten sonra, iki yüzlü bir politika izleyerek milli mücadeleye karşı «ortada» bir tavırda karar kılan sermayedar burjuvalar ise, «İstiklâl Harbi'nin radikal bir sosyal devrime varacağını» kestirememişlerdir. Bugün de, sınıf çıkarları ile gözleri örtülmüş olduğu için, ancak yüzyeyle ıslahata razı olmakta, fakat hilâfeti kaldırma, hanedanı yurt dışına atma ve laikliği ilân gibi «ilerici (!)» ıslahatı «havsalarına sığdıramamaktadırlar.» Yüksek burjuva zümresi, Avrupa sermayedarlığı ile adamakıllı birleşmiş olduğundan, çıkarı, «milletin mümkün olduğu kadar yavaş uyanmasında»dır. Tabii ki elde edilmesi kolay bir hükümdarı tercih edeceklerdir. Halkı bilgisiz ve boyunu eğik tutan «hacılar ve hocalar zümresinin memlekette nüfuz sahibi olmasını Frenklerin şiddetle arzu ettiği, herkesin bildiği bir gerçektir.» Saray kalıntılarının ve serseri aydınların da katıldığı kozmopolit sermayedarlar, irtica bayrağı altında bugün «milli devrime karşı muhasım bir cephe açmıştır.»

Burjuvazinin ekonomik bakımdan en ilerlemiş bölümü, siyasal gerici lik programını benimsemiştir; henüz kapitalistleşmemiş olan «teki bölüm burjuvazi ise, halkçı devrimi gerçekleştirmeye kararlıdır. Böylelikle şimdi «Türk burjuvazisinin iki muarız eenehâri arasında cereyan ederek amansız bir aile kavgasının arifesinde» bulunuyoruz.

Şefik Hüsnü, aslında dinsiz, fakat din istismarcısı, Türk kapitalist burjuvazisinin riyakârlığını şöyle belirtmektedir: «Bu sınıf erkânı, geçimleri zihniyetleri, sosyal düşünceleri itibarıyla tamamıyla modernleşmiş, Avrupa palılaşmış şahsiyetlerden terekkep eder.» Edebiyatları bile, Türk gözü ile, Türk ruhu ile değildir. Onlar, «memleketi bir vatan değil, kolayca sömürülmesi istenen bir pazar telakki ederler. İstismar için en uygun şart da, hiç şüphesiz halkın müstebit bir idare altında ezilmesidir. Bazi batılın «halkçılık ve din aleyhtarlığı, geri memleketlere gönderilmeye mahsus ihracat emtiasından değildir» sözü, bu sınıfın dileklerine tıpatıp uyar ...

Sınıf mücadelesi terimlerini milli sınırlar içinde değil, milletlerarası seviyede kullanmak gerekir. Türkiye

gibi emperyalizmin göz diktiği ülkelerde, yoksul ve orta halli halk kütellerine karşı, yerli ve yabancı kapitalistler birlik olmuşlardır. Yurdumuzda da, bundan ötürü, Anadolucu genç burjuvazinin temsil ettiği devrimci platformu, yabancı ortağı büyük şehir sermayedarları şiddetle tenkit etmektedirler. Onlara göre, girişilen devrimler, milli ihtiyaçtan doğmamaktadır. «Zafer sarhoşluğu başlarına vurmuş bir avuç insanın şursuz teşebbüsleri mahsulü»dür. Bu devrim özentileri yüzünden, «Türkiye sermayedar Avrupalının ve İslâm âleminin pek kıymetli teveccühünü kaybediyor, bu kadar muhtaç olduğumuz sermayeler bize gelmekte tereddüde düşüyor.»

Bu tablodan, Türk işçi ve köylülerinin kendi sınıf çıkarları bakımından çıkarılmaları gereken hareket kurulu, hızla örgütlenmek ve mümkün olduğu kadar çok sayıda mücahit yetiştirmektedir. Çünkü, «yoksul kütellerimiz, şunu hatırdan çıkarmamalıdır ki, Türk burjuvazisinin sermayedar olanı da, olmak üzere bulunana da dahil olmak üzere sermayedarlığın da muvaffak olması, ancak halkı, Avrupa'da olduğundan daha beter, şüphesiz bir tarzda soymasıyla mümkündür.» Bunun içindir ki, işçinin örgütlenmesine engel olmak isteyeceklerdir. Fakat, irtica iktidara baş kaldırıncaya, işçi sınıfı «Anadolunun genç burjuvazisi yanında, devrimin semerelerini savunacaktır.» Büyük tehlike «cehaletlerinden yararlanarak taassup hislerini tahrik suretiyle, fakir köylüleri de arkasından sürüklemeye» çalışan sermayedar büyük şehir burjuvazisinin, bu tasarruflarına başarıya ulaşmasıdır. O zaman hükümet hatasını anlayıp, Marksist düşünüşe yaklaşarak, aşağı sınıflara eğilmek zorunda kalacaktır. Fakat bu zorunluk du yulduğunda, geç kalınmış olabilir. O nun için, burjuva hükümeti şimdiden «işçiye karşı izlediği cebir ve şiddet politikasından» vazgeçmelidir.

KOMİTERN, «AYDINLIK» A KARŞI!...

Proleteryanın Anadolu'nun genç burjuvazisi yanında yer almasını isteyen görüşü, Lenin öldükten sonra toplanan İlk Komintern kongresinde eleştirilmiştir. Komintern, Anadolu burjuva hükümetine tâviz vererek ona yanaşıyor gibi görünen Aydınlık'ın tutumunu kötü karşılamıştır. Ukranya delegesi Manuilski, İstanbul'daki Komünist Partisi'nin yayın organı diye nitelediği Aydınlık'ın proleterya ve burjuvazi arasında sınıfı işbirliği yapılmasını savunmasına çatmıştır. Özellikle, İstanbul komünistlerinin, yabancıların iktisadi nüfuzlarına karşı bir silâh olarak milli kapitalizmin gelişmesini tutmalarını eleştirmiştir. Komintern önderlerinin görüşlerini dile getirdiği anlaşılman Manuilski ye göre, Aydınlık'ın hâtası, «İkinci En ternasyonalin sosyal-patriyotik ideolojisi»nden kaymak olmaktadır. Türk delegesi, eleştirileri, emperyalizme ve haliflik gibi feodalite kalıntılara karşı koymak için, yalnız «devrimci milliyetçilik»le işbirliği yaptıklarını söyleyerek cevaplandırmıştır.

Aydınlık çevresi ayrıca, işçi ve köylüler için «Orak-Çekiç» adlı haftalık bir gazete yayınlamıştır. Fakat Seyh Sait ayaklanması üzerine, Aydınlık ve Orak-Çekiç, bu konuda kayıtsız ve şartsız Hükümeti destekledikleri halde, 12 Mart 1925'te kapatılmışlardır. Bu çevrenin 1 Mayıs 1925'te yayınladığı bir bildiri üzerine, 38 kişi tevkif edilerek İstiklâl Mahkemesinde yargılanmışlardır. 7-10-15 yıl kürek cezasına çarptırılan solcu mahkûmlar, bir yıl sonra affolunmuşlardır. Türk komünistleri, bundan sonra ancak gizli bir örgütte faaliyet gösterebileceklerdir.

İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye: IV

Trablusgarbı İtalyanlara nasıl kaptırdık?

Derleyen: Erol Ulubelen

İtalyanlar, başta İngiltere ve Rusya olmak üzere, birçok devletin muvafakatını sağladıktan sonra Trablusgarbı ihhak için harekete geçtiler. Osmanlı Hükümetine 28 Eylül 1911'de yirmidört saat süreli bir ulti-ma tom verdiler. Ültimatonda, medeniyetten uzak bırakılan Trablusgarbin işgal edileceği belirtiliyordu! İtalya, 29 Eylül 1911'de Osmanlı Devletine harp ilân etti. Osmanlılara Trablusgarp emrivâkisini kabul ettirmek amacıyla 18 Nisan 1912'de İtalyan donanması, Çanakkale boğazını zorlamak istedi. Mayın dökülerek boğaz kapanınca, bu teşebbüsten vazgeçerek İtalyanlar, 12 adayı işgal eylediler.

Bu arada Rusya, Boğazlar üzerindeki emelini gerçekleştirmeye çalıştı. 11 Ekim 1911'de Rus Elçisi Charykov, Sadrazam Sait Paşaya gayri resmi bir mektup yazarak, Osmanlı Devletini bir cins Rus himayesine almayı teklif etti: «Halihazır Boğazlar rejimi ile Boğazlara bitişik toprakların korunması için Rusya, Osmanlı devletine yardım edecektir. Buna karşılık da Osmanlı Devleti, Rus Harp gemilerinin Boğazlardan geçmelerine rıza gösterecektir.» 27 Kasım 1911'de resmîye dökülen bu teklif, İngiltere ve Fransa'nın muhalefetiyle bosa çıkarıldı. Fakat basta İngiltere'nin riyakârlığı ile, Trablus gitti. Büyük devletlerin tavsiyesiyle, Osmanlı Devleti, 15 Ekim 1912 tarihinde İtalya ile Ouchy'de barış imzaladı. Anlaşmayla Trablusgarp fiilen İtalyan egemenliğine girdi. Sultan, Halife sıfatıyla Trablusgarp halkı üzerinde bazı yetkilere sahip olmakta ve orada bir temsilci bulundurmaktadır. 12 ada geçici olarak İtalya'ya bırakılmaktadır.

Aşağıdaki yazıda, İngiliz Dışişleri Bakanı ile çeşitli başkentlerde bulunan İngiliz elçileri arasındaki muhaberatın ışığı altında, emperyalist riyakârlığın ve İngilizlerden medet uman Osmanlı Devlet adamlarının hikâyesini okuyacaksınız.

(Şubat 1910-Eylül 1911, S. 259 Kısım. 74, Trablusgarp Harbi-Ültimatomdan önce)

1 — Türkiye ile İtalya arasında ki münasebetler son zamanda samimi değildi. Türkler, ne İtalyanlara ve ne de onların devletine saygı göstermiyordu. İtalyanın büyük devletler seviyesine yükselmesi, son bir kaç sene içinde oldu. İtalyanlar, küçük devlet hassasiyetine, Türklerin bu tu tumuna kıızıyorlardı. Trablusgarp hakkında bir niyetleri olup olmadığı belli değildi. Buradaki İtalyan sayısı kimsenin dikkatini çekmemişti. Türklerin ise, deniz kuvvetleri bir tecavüzü önleyecek durumda değildi.

8 — Eski Sultan Abdülhamit devrinde, İmparatorlukta açmak istedikleri posta ofisine engel olunması İtalyanları kızdırmıştı. Zira bu başka bir büyük devletin talebi olup reddedilseydi, derhal donanmalarını yollar ve arzularını zorla gerçekleştirdi.

9 — Türkiye'deki ihtilâl, Türk-İtalyan münasebetlerini kısa bir süre için düzelttiyse de, İtalyanlar 1910 da Trablusgarpteki İtalyan menfaatlerini korumaya karar verdiler.

10 — Roma'da elçi olan Haklı Paşa, Türk-İtalyan münasebetlerini geliştirecek hiç bir şey yapmadı. Abdülhamit devrinde bir donanma gönderisi kâfi geldiği halde, Jön Türkler yeni bir silâh keşfettiler: İtalyan mallarına boykot. Bu da, durumu çok tehlikeli bir hâle getiriyordu. 2 Temmuz da Türk Prensi Yusuf İzzettin, Roma'yı ziyaret etti.

11 — Büyük devletler, Arnavutluk dolayısıyla Türkiye üzerinde baskı yaparken, İtalya, Trablusgarbin işgal için en uygun zamanın geldiğini düşündü.

12 — Roma Bankası, Vatikan maliyecileri, Dışişleri Bakanlığı ve Bankanın para ile elde ettiği basın büyük bir kampanyaya giriştiler. Bu hareket, sadece sosyalist basın aleyhineydi.

13 — İtalyanlar soldan gelen bu muhalefeti dikkate almadılar.

14 — Eylül ortalarında sosyalist ve radikal basın hariç, bütün basın tek bir ses hâline geldi. Balkanlarda durumun karışması İtalya için iyi şartları hazırlıyordu.

15 — İtalyanlar Türklerle karşı millî prestijlerini kurtarmak ve Akdenizde Fransız üstünlüğüne mâni ol-

mak için, Büyük Devletlere Trablusu işgal edeceklerini bildirdiler.

16 — İtalyanlar Türk Hükümeti'ne 26 Eylülde Trablusgarbin ihmal edildiğini, düzensiz olduğunu ve İtalyan menfaatlerinin korunmadığını bildiren bir nota verdiler. Türkler, derhal müzakereye razı olduklarını bildirdilerse de, böyle bir müzakere'nin hiç faydası yoktu.

17 — İtalyanlar aynı anda Atina, Belgrad, Sofya, Budapeşte ve diğer Avrupa şehirlerindeki Türk konsolosluklarına, İtalyanın menfaat ve şerefini korumak üzere Trablusgarbin işgal edildiğini bildirdiler.

(15 Şubat 1910, S. 262, Vesika No. 219, Sir R. Rodd'dan Sir E. Grey'e) ... Dışişleri Bakanları toplantısında Osmanlı İmparatorluğunun Afrika toprakları söz konusu edildi. İtalyanlar, Osmanlıların toprak bütünlüğüne hüsrmet ettiklerini bildirdiler.

(31 Aralık 1910, S. 263, Vesika No. 220, Sir R. Rodd'dan Sir E. Grey'e)

... İtalyanlar Girit meselesinde Türkleri tutmuyor. ve ayrıca Kızıl Denizde Mossawah'in işgalini kabul etmeyişleri İtalyanları kızdırıyor. «Türkler, başka bir büyük devlete bize karşı davrandığı gibi davranamaz» diyorlar, en büyük korkuları boykottan...

(28 Temmuz 1911, S. 264, Vesika No. 221, Sir E. Grey'den Sir R. Rodd'a):

... Marki di Sandiullano, Trablusgarpte İtalyanların büyük güçlüklerle karşılaştığını söyledi. Türkler, İtalyanların arazi satın almalarına müsaade etmiyorlarmış. Halbuki Almanlara müsaade veriyorlardı.

(31 Temmuz 1911, S. 264, Vesika No. 222, Sir R. Rodd'dan Sir E. Grey'e).

... İtalyanlar, Türk Hükümetinden Trablustaki valinin değiştirilmesini istediler. Diğer taraftan öteki devletlerle de anlaşma durumlarını garanti altına aldılar. Türk Hükümetinin şu ara zayıf olduğunu biliyorlardı.

(30 Ağustos 1911, S. 266, Vesika No. 223, Sir E. Grey'den Sir G. Lowther'e):

... İtalyan Hükümeti ile Türk Hükümeti arasındaki mücadeleyi anlatan yazınızı aldım. Size Mısır ve Sudan hakkındaki gizli yazıyı gönderiyorum. Türk Hükümetinin Trablusta İtalyanlara daha az haklar ta-

Mustafa Kemal, Derne cephesinde

ndığını görüyoruz ve İtalyanların durumunu anlıyoruz...

(14 Eylül 1911, S. 270, Vesika No. 227, Sir R. Rodd'dan Sir E. Grey'e):

... İtalyan bakanlarını çok iyimser buldum. Özellikle Fransızların Fas meselesi halledildikten sonra... Trablus limanlarında İtalyan mallarına boykotun başlaması onları çok kızdırıyor. Sosyalist Parti ise, İtalyanların sömürge macerasına atılmasını istemiyor. Boykot devam ederse, İtalyanlar için sorun olur, hem de Osmanlı İmparatorluğundaki İtalyanların durumu fenalaşır ve son yıllarda fevkalâde bir pazar olan Türkiye'yi kaybedebilirler. İtalyan donanması manevra yapmak üzere toplanmış ve yola çıktı...

(18 Eylül 1911, S. 272, Vesika No. 228, Sir G. Lowther'den Sir E. Grey'e)

... Yeni Gazete, İtalyanlarla Sadrazamın görüştüğünü bildiriyor. İtalyan gazeteleri ise, Trablusa bir şey yapılmıyacağını, sadece boykotun kaldırılması gerektiğini yazıyorlar...

(22 Eylül 1911, S. 274, Vesika No. 233, Sir R. Rodd'dan Sir E. Grey'e):

Gazeteler, İtalyan halkını Trablustaki durum hakkında aydınlatıyorlar. Ayrıca Kızılhaç bültenleri de devamlı yayınlanıyor. İtalyan donanmasını veriyorum: (26 parça gemi ismi sayılıyor. E. U.)

(24 Eylül 1911, S. 276, Vesika No. 236, Sir R. Rodd'dan Sir E. Grey'e):

... Trablustaki bütün Türk kuvveti 6 bin kişiden ibarettir. Türkiye'ye hiç bir haber vermek niyetinde değiller. Din adamlarının ve subayların kendilerine karşı ayaklanacaklarından korkuyorlar.

(26 Eylül 1911, S. 277, Vesika No. 238, Sir R. Rodd'dan Sir E. Grey'e):

... Üç torpidobot ve Napoliden kalkan dört gemi daha yola çıktı. Gazeteler ise, donanmanın İtalyan sularında olduğunu yazıyorlar.

CHURCHİLL, İTALYANLARDAN YANA :

(26 Eylül 1911, S. 278, Vesika No. 238, Mr. W. Churchill'den Sir A. Nicholson'a):

... İtalyanların Trablus meselesi, Türkleri Almanların kollarına bütünü atacaktır. İtalya macerası çok derine gidebilir. Bizim tutumumuz ise, bize hem kazanç hem de zarar getirebilir. Maamafih biz her şart altında - ister ahlâka uygun, ister ahlâksızlık olsun - İtalyayı Türkiye'ye tercih etmeliyiz. Öyle görünüyor ki, muvazene, bizim menfaatimize doğru dönecektir.

(27 Eylül 1911, S. 280, Vesika No. 244, Sir E. Goschen'den Sir E. Grey'e)

... Türklerle yapılan bütün baskıya rağmen, ticarî meselelerde İtalyanlara yanaşmak istemiyorlar. Türklerin büyük dostu olan Almanlar, belki onları ilımlı bir yola sevk edebilirler. Türkiye'de heyecan o kadar fazla ki, belki bir iç harbe gidebilirler. Bulgarlar, henüz Türklerin bu durumundan istifade etmediler.

(28 Eylül 1911, S. 283, Vesika No.

249 Sir P. Poget'ten Sir E. Grey'e):

... İtalya ile Türkiye arasındaki durum, Balkanlarda endişe ile takip ediliyor. Türkler, Trablusta İtalyan taleplerini kabule mecburdurlar. Bir silâhlı çatışmayı mutlak kaybedecekler ve bunu gören Balkan devletleri harekete geçeceklerdir.

(30 Eylül 1911, S. 286, Vesika No. 253, Sir E. Grey'den Sir F. Bertie'ye):

... Lütfen Fransız ve Rus hükümetlerine Türk - İtalyan harbinde tarafsız kalacağımızı bildiriniz.

(30 Eylül 1911, S. 289, Vesika No. 257, Sir R. Rodd'dan Sir E. Grey'e):

... İtalyanların Trablustaki durumu çok garip. Bütün inkârlara rağmen, Trablusta Türk idaresinin dehası mutlak. Trablusta birçok İtalyan değirmeni var, Türkler bütün milletlere haklar verirken İtalyanlar hiç hak vermediler ve bu da onların sabrını taşıdı. Güney Afrika harbinde İngiltereye anlayış gösteren tek devlet İtalya idi, şimdi de biz onlara anlayış göstermeliyiz..

(1 Ekim 1911, S. 294, Vesika No. 260, Mr. O'Brien'den Sir E. Grey'e):

... Rusya da Türk - İtalyan harbine karşı tarafsızlığını ilân etti. Türkler Trablusun işgaline karşı Ruslardan yardım istediler. Ruslar ise Balkanlardan Türkiye'ye gelecek her türlü tecavüze karşı oldukları halde Türklerin İtalyaya karşı hazırlıksız bulunduğunu söylediler.

(2 Ekim 1911, S. 295, Vesika No. 263, Sir F. Cartwright'ten Sir E. Grey'e «Çok Gizlidir» kaydı ile):

... İtalya, Türklerle karşı harbi yalnız Trablusta değil, aynı zamanda Adriyatikte de yürütüyor. Arnavutlukta İtalyanlar geçit resmi yapıyorlar. Avusturya müthiş telafta.

Ek: İtalyanlar, Türk gemilerinin kendi kasabalarını bombardıman mesinden korkuyorlar. Bu konuda bir fikir vermiş olmamak için, Türklerle hiç bir şey söylemiyelim..

(2 Ekim 1911, S. 296, Vesika No. 264, Sir E. Grey'den Sir R. Rodd'a):

... İngiliz basını İtalyanların hareketini çok iyi karşıladı ve daima İtalyanların tarafını tuttu...

(3 Ekim 1911, S. 298, Vesika No. 268, Sir E. Grey'den Sir G. Lowther'e)

... Türk Hükümeti, İngiltere'nin müdahalesini istedi. Böyle bir şey, İtalyanlara karşı düşmanca olur. Üstelik bize de bir fayda sağlamaz. Fransa, Rusya ve Avusturya hükümetleri de aynı şekilde hareket ediyorlar. Alman İmparatorluğu da, bir raz daha dostça olmakla beraber, aynı cevabı verdi...

(11 Ekim 1911, S. 306, Vesika No. 280, Sir E. Grey'den Sir R. Rodd'a):

... İtalyan Elçisi, Trablusun bütün Türk haklarından sıyrılmış olarak kendilerine terkin istedi. Türkler bunu kabul ederlerse maddî ve manevî destek bulacaklarını, aksi halde İtalyan vatandaşları Türkiye'den kovulacak olursa, kendilerinin de misilleme yapacaklarını söyledi.

(11 Ekim 1911, S. 307, Vesika No. 282, Sir E. Grey'den Sir R. Rodd'a):

YÖN dâvâları düşüyor!

Af Kanunundan sonra da-
hi, YÖN'ün birçok dâvası
kalmıştı. Bunlardan biri üniü
Amerikanofil Fethi Tevetoğu
nun Doğan Avcıoğlu aleyhine
açtığı dâvâ idi. Amerikanofil
senatör, YÖN'den yüklü bir
tazminat istiyordu. Suçumuz
Ramazan ayında Japonya'nın
Ankara Büyükelçiliğinde veri-
len bir kokteylde, ünlü «mu-
kaddesatçı, milliyetçi» nin vis-
ki içtiğini, domuz etinden ya-
pılmış jambon yediğini, kız-
larında birinin bir Amerika-
lı çavuşla evli olduğunu miza-
hî bir üslupla hikâyeye etmek-
ti.

Sulhi Dönmezer, Sâhir Er-
man ve Nevzat Gürelli'den ku-
rulu bilirkişi, heyeti, yazının
dâvâcıyı küçük düşürücü ve
haysiyet kırıcı nitelikte olma-
dığını oybirliği ile belirtmiş-

lerdir. Bilirkişiler şöyle demek
tedirler: «Türkiye gibi laik
bir toplumda, sözü geçen ve
kârların herhangi bir kimseye
isnadi, o kimseyi ammenin na-
zarında küçük düşürmeye se-
bep teşkil etmez. Gerçekten,
laik bir toplumda, velev Ra-
mazan ayında da olsa, hiç
kimse vinski içmesinin veya
domuz etinden yapılmış jam-
bon yemesinin, bir nakise o-
larak telâkkisine cevaz yok-
tur. Bir kimsenin davranışını
amme vicdanında, dini gele-
nelere uygunluk ölçüsü ile
değerlendirmek, laiklik pren-
sibinin inkârı mânâsına gel-
ler.

Keza dâvâcının kızının bir
Amerikalı ile evli bulunması
keyfiyeti haysiyet kırıcı bir
husus olarak düşünülemez.
Millî ve dinî taassubun yerini
insani değer ölçülerine
terketmiş bulunduğu zamanı
mızda, farklı din, ırk milliyet

ve kültüre sahip kimselerin
evlenmeleri yadurğanmamak-
ta ve herhangi bir surette
bir utanç vesilesi sayılma-
maktadır.»

Ankara Asliye Altıncı Hu-
kuk Hâkimliği de bilirkişile-
rin görüşüne uyararak Tevetoğ-
lu'nu tazminattan yoksun bı-
rakmıştır. Satılmayan kitap-
larını yabancı elciliklere ve
çeşitli kuruluşlara «plase» e-
derek, McCarthy'cilikten hay-
li «tath kâr» sağlayan Tevet-
oğlu'nun sosyalistlerin mü-
tevazi keselerine el atma te-
şebbüsü, böylece başarısız kal-
mıştır.

YÖN'ün ikinci bir dâvası
İlhan Selçuk'un 18 Mart 1966
tarihli YÖN'de çıkan «Müker-
rer namuzsuzluklara dair» baş-
lıklı fıkrasıyla ilgiliydi. İlhan
Selçuk'un bu yazı ile komün-
izm propogandası yaptığı il-
leri sürülüyor ve ünlü 142 ye-
göre İlhan Selçuk ile Doğan

Avcıoğlu'nun cezalandırılması
isteniyordu. İlhan Selçuk şun-
ları yazmıştı: «Kapitalizm
bir ahlâksızlık düzenidir. Ve
şüphesiz bir zaman sonra,
bütün dünya sosyalizme geç-
ecektir. İnsanlık tarihinin bir
aşaması ve sosyalizme geçi-
sin bir basamağıdır kapita-
lizm.. Tarih sayfaları ara-
sında kalacak ve tıpkı kölelik
çağı gibi öğrencilere okutul-
acaktır. Bu gün insan kölelik
devrinin ahlâk kurallarını na-
sıl ahlâk dışı buluyorsa, ya-
rınki insan kapitalist toplu-
mun ahlâk kurallarını ahlâk
dışı bulacaktır. Düşününüz ki
kölelik toplumunun şerefli ve
nâmuslu sayılan en müteber
kisileri evlerinde köleler ça-
lıştırır, ihtiyaçları olduğu za-
man köle alırlardı. Bir zaman
gelecek ve insanlar, kapita-
list toplumun müteber kapita-
listlerinin fabrikalarında iş-
çi çalıştırdıklarını tarih ki-

taplarında masallar gibi oku-
yacaktırlar. İnsan köleliği gi-
bi emek köleliği de tarihe ka-
rışacaktır. Kimse kimsenin ka-
pısında emekçi olmayacaktır.
Bir üretim aracına sahip çık-
mak ve bazı insanları yanın-
da çalıştırmak isteyenlere bü-
yük ahlâksız gözüyle bakı-
lacaktır.»

İşte bu sözleri Savcılık, te-
mel nizamları tehdit eden ko-
münist propogandası saymış-
tı. Ne var ki bilirkişiler, Savcı-
nın görüşüne katılmadılar ve
Ankara İkinci Sorgu Hâkimî
Şevket Fettaoğlu mahkeme-
nin men'ine karar verdi. Fet-
taoğlu kararında, «suç ko-
nusu yazının sosyalist görüş-
ü açısından kapitalizmdeki ak-
saklıkların tenkidi niteliğinde
bulunup komünizm propo-
gandası suç unsurlarını taşı-
madığı alınan bilirkişi rapo-
ruyla da anlaşılmaktadır» de-
mektedir.

Başka bir kovuşturma, Aziz
Nesin'in 30 Eylül 1966 günlü
YÖN'de yayımlanan «Vietnam
Saldırısı ve Türkiye'deki Yan-
kılar» adlı yazısı üzerine aç-
ılmıştı. Bu, Aziz Nesin'in
Asya-Afrika Yazarlar Birliği'nin
de yaptığı konuşmaydı. Aziz
Nesin, bu konuşmasında, Tür-
kiye'de çıkan yazılara dayana-
rak şöyle demişti: «Söylenmiş
göre, General Motors Şir-
keti, kendisine ismarlanan
havan toplarını ucuza mal e-
dip daha çok kazanabilmek
ve Türk Hükümetinin gönlü-
nü hoş edebilmek için, havan
topu siparişlerinin bir kısmını
Türkiye'de yaptırarakmış. Bir
kaç milyon dolarlık havan to-
pu siparişi için, bütün dünya
nın tersine, Amerikanın Say-
gon vurguncularını korumak
ve silâh tröstlerini memnun

Doğan Avcıoğlu

etmek için açtığı savaşı des-
teklersek, Türkiye çok şey kay-
bedecektir. Kore Savaşında
olduğu gibi, Türk çocukları-
nın kanını, Saygonlu kiralık
generalin hatırı için Vietnam
da akıtmak isteyenler bunda
muvaffak olamayacaklardır.
Bizim, Türk halkının refahı
için kan parasına ihtiyacımız
yoktur.»

Bu sözler, «Devletin hariçte
ki nüfuz ve itibarını kırıcı»
nitelikte sayılmış ve Aziz Ne-
sin ile Doğan Avcıoğlu'nun ce-
zalandırılması istenmişti. Ne-
var ki Ankara Cumhuriyet
Savcı Yardımcısı Servet Co-
lakoğlu, bu konuda takipsiz-
lik kararı vermiştir. Kararda
şöyle denilmektedir: «Bu va-
zının YÖN dergisinde neşre-
dildiği tesbit edilmişse de bi-
zatihi konuşma metninde am-
me adına takip ve tahkiki ge-
reken bir suçun mevcut bulun-
madığı, yalnızca Türkiye'de
neşir ve söylenmesi hâli kar-
sısında, tesbit edildiği gibi bu
konuşmanın TCK'nun 162 nci
maddesi muvacehesinde bir
neşriyattan mâdüt olmaması
sebebiyle ictibasen neşrinin
bile suç teşkil etmeyeceği an-
laşıldığından ve bu hâle gö-
re bu konuşma metnini neş-
reden YÖN dergisi sorumlu
yazı işleri müdürü Doğan A-
vcıoğlu'nun bu fiilinde, amme
adına takip ve tahkiki gere-
ken bir suçun mahiyet ve an-
nasırı mevcut görülmediğinden
Doğan Avcıoğlu hakkında ma-
hal olmadığına C.M.U.K.'nun
163 ncu maddesi uyarınca ka-
rar verildi.»

YÖN'ün şimdilik bir ağır
ceza davası kalmıştır.

Harbin gâyesi : İtalyanlar Trab-
lusu zaptetmekle Kızıl Denizden Türk
filosunu atmak istediklerini bildirdi-
ler. İngilizlerin ise Kızıl Denizde ser-
bestçe ticaret yapabileceklerini söy-
lediler.

(12 Ekim 1911, S. 307, Vesika No.
283, Sir F. Cartwright'ten Sir A. Nie-
holson'a).

... İtalyanların Türkiye'ye verdi-
ği ultimatom, Aerenthal'i (Avustur-
ya Dışişleri Bakanı) çok şaşırttı. Fa-
kat Bosna krizi sırasında İtalya, A-
vusturya tarafını tutarken Avustur-
ya da Trablus meselesinde muhale-
fet etmeyeceğini söylemişti. A-
hall, Avusturya'nın menfaatlerin/
sahsi düşüncelerinin çok üstünde tut-
tuğundan daha büyük bir devlet ada-
mı kalitesi göstererek Islowsky'nin
(Rus Dışişleri Bakanı) İtalyanlara
gösterdiği şiddeti göstermedi, sükû-
netini muhafaza etti.

(16 Ekim 1911, S. 310, Vesika
No. 287, Sir A. Nicholson'dan Sir E.
Grey'e):

.. Türk Elçisi, bugün, Türkiye
ile İtalya arasındaki durumu İngilte-
renin ele almasını rica etti...

(16 Ekim 1911, S. 310, Vesika
287, Sir A. Nicholson'dan Sir E.
Grey'e):

... Mr. Cambon (Türkiyedeki İn-
giliz mali müşaviri) gizli tutulması
ricası ile aşağıdaki bilgiyi verdi: İs-
tanbuldaki Rus Büyükelçisi, Boğaz-
lardan serbest geçiş hakkı verilirse,
Rusyanın Türk topraklarının bütününü
günü diğer devletlere karşı garanti
edeceğini, kapitülasyonların kal-
masına rıza göstereceğini ve demir-
yolu hakkını geri vereceğini, Balkan
devletlerinin Türkiye'ye karşı saygı-
lı olmasını sağlayacağını söyledi. Bu
mesele, derhal müzakere edilmelidir.

(6 Kasım 1911, S. 319, Vesika No.
301, Sir E. Grey'den Sir R. Rodd'a):

... İtalyan Büyükelçisi bugün
Trablusun İtalyaya ilhak edildiğini
bildirdi. Trablustan bizim ticari men-
faatlerimizi karşılamalarına rağmen,
şüphesiz artık kapitülasyonlar kalk-
mıştır, dedi.

(7 Kasım 1911, S. 322, Vesika No.
306, Sir G. Lowther'den Sir E. Grey'e)

... İtalyan Hükümeti, Rus Hükü-
metine Türk donanmasını tahrip et-
mek üzere Boğazlara müştereken hü-
cum etmek teklifini yapmış, Rus Hükü-
meti bunu reddetmiş.

(27 Kasım 1911, S. 333, Vesika No.
323, Kont de Salis'ten Sir E. Grey'e):

Kral, İtalya ile Türkiye arasın-
daki mücadelenin çok üzücü olduğun-
u, Türklerin Kosovadaki kuvvetleri
ni de çektiklerini ve harbin kısa za-
manda biteceği benzemediğini söy-
ledi.

(1 Aralık 1911, S. 339, Vesika No.
334, Sir F. Cartwright'ten Sir E.
Grey'e):

Harp bahara kadar uzarsa ve
Türkler bu harpten zayıf çıkarsa, du-
rum çok tehlikeli olabilir. Şimdiden
durum Bulgaristan'da karışık gözä-
küyor. Bombalar patlamaya, göster-
ler yapılmaya başladı.

HÜSEYİN CAHİT RUSYAYI
DESTİKLİYOR!

(2 Aralık 1911, S. 340, Vesika No.
336, Sir G. Lowther'den Sir E. Grey'e)

... İtalyanların ve devletleri

Türlere karşı düşmanca hareketine
karşılık Rusların yardım teklif et-
mesi, Hüseyin Cahit tarafından Bo-
gazların Rus gemilerine açılması ge-
rektiği yolunda müdafaa edildi. Bü-
tün bu olaylara rağmen, bu memle-
kette İngilizlere karşı sevgi çok faz-
ladır ve herkes Boğazların Ruslara
açılmasına muhalefet etmektedir.
Rusların Boğazları açtırmak fikri ap-
talcadır. Biz Türlere hiç yardım
etmememize rağmen, Boğazların aç-
ılmasına önlemeliyiz.

(11 Aralık 1911, S. 349, Vesika No.
345, Sir G. Buchanan'dan Sir E.
Grey'e):

... Novea Vremya'da çıkan ma-
kaleyi size yolluyorum. Tezimiz :
Ruslar Boğazlardan serbest geçme
hakkı talep ederlerse, Paris ve Lond-
ra anlaşmalarına göre, diğer devlet-
ler de aynı hakkı talep edeceklerdir.
Türkiye şu anda çok zayıftır, biz ona
dostluk elimizi uzatmalıyız.

(26 Aralık 1911, S. 352, Vesika No.
350, Sir G. Buchanan'dan Sir E.
Grey'e):

... İtalya, Türkiye'ye bir miktar pa-
ra öderse ve devletler de ciddi, sert ve
fakat dostça baskıda bulunurlarsa,
İtalya'nın Trablusu kaptığı Türlere
kabul edilecektir.

(20 Ocak 1912, S. 363, Vesika No 364
Sir E. Grey'den Sir F. Bertie'ye)

... Tanin gazetesinde çıkan haberler
Türkiye'nin bu ilhaki hiç bir zaman
kabul etmeyeceğini belirtiyor.

(15 Mart 1912, S. 380, Vesika No.
383, Sir G. Lowther'den Sir E. Grey'e)

... Buradaki Rus elçisinin vazifesi,
Türlere Balkanlarda Türk ve Rus
menfaatlerinin aynı olduğu intibasını
vermektir. Şimdi bu elçi geri çağrılı-
yor. Tanin gazetesi, bu elçinin geri
alınmasıyla Türk-Rus dostluğunun
yıkılmak mı istendiğini soruyor.

(16 Haziran 1912, S. 400 Vesika.
No. 413, Sir R. Rodd'dan Sir E. Grey'e)

...Türk-Arap kuvvetlerinin Trablus
ta büyük yenilgiye uğramaları, Arapla-
rın yenilgiyi kabul ettiklerini mi gös-
terir, dedim. Dışişleri Bakanı, şimdi-
lik bunun doğru olmadığını, Türlere-
rin, Arap kabileleri ile kendi temas-
larına engel olduklarını ve Arap as-
kerlerin Türk subaylara itaat edip
etmeyeceklerinin henüz bilinmediği-
ni söyledi. İngiliz ve Alman Hükümet-
lerinin Türk hükümetine baskı yapa-
rak durumu kabul ettirmelerinin ge-
rektiğini de sözlerine ekledi. Ayrıca
bazı İstanbul gazetelerinin İtalyanla-
ra karşı daha mutedil bir dil kulla-
ması da dikkatli çekiyordu.

(20 Haziran 1912, S. 404, Vesika No
419, Mr. O'Brien'den Sir E. Grey'e)

Bir sırp delegesi Rusyaya geldi. Ve
Rusların artık Balkanlarla ilgilenme-
mesinin Slav ırkı için çok kötü oldu-
ğunu söyledi. Buna bir örnek olarak
da Türkiye'nin güçlüklerini arttırma-
mak için Boğazlar meselesini ortaya
atmadıklarını söyledi.

KIBRIS, GİRİT VE ÖTEKİ
TÜRK ADALARI

(28 Haziran 1912, S. 412, Vesika
No 429, Sir E Grey'den Sir R. Rodd'a)
İtalyan Büyükelçisi bana aşağıda-
ki raporu verdi:

1 — Türlere, Ege adalarından dola-
yı endişeye düşmemelidirler, harpter
sonra onları geri vereceğiz.

2 — İtalyanlar, İngilizlerin Bardia
limanını işgalini kabul ederler.

3 — İngilizler, İtalyanların Trablus
su işgalini kabul eylemeli ve bunu
diğer milletlere de kabul ettirmeli-
dir.

4 — Baron Marschall, Bağdat de-
miryolu ve Iskenderun meselesini Al-
manların istedikleri gibi kabule ha-
zırdır. Fakat buna karşılık da Bin-
gazi'nin Mısır'a ilhakını kabul etme-
lidir.

5 — Fransız ve İngiliz Hükümetle-
ri, Trablusun ilhakını kabul etmeye-
ceklerine dair herhangi bir taahhüt
ten kaçınmalıdır. (Not: Ben, böyle
bir sözü kesinlikle veremeyeceğimizi
söyledim.)

6 — Mısır'ın tarafsız olarak kalma-
sı gerektir, zira Türk donanması Mi-
sırı korumaya muktedir değildir.

(29 Haziran 1912, S. 413, Vesika
No. 430'a ek, Amirallikten Harbiye
Bakanlığına):

İtalyanların adaları işgalinin bah-
ri politikamıza etkisi:

1 — Amirallik Akdeniz politika-
sı senelerden beri menfaaümize uy-
gun şekilde olmuştur. Şimdi yabancı
filolar bizi tehdit etmektedir. 1872 Na-
varin olayından beri Türk filosu ö-
nemsizdir. Yunan filosunu ise etkisiz
şekilde kurduk.

2 — Ege denizinde durumu muha-
faza etmek, yalnız bir asırlık İngiliz
politikası değil, aynı zamanda bütün
Avrupanın da politikasıdır. Şüphesiz
zaman zaman Türlere baskı yapmak
için bir ada veya bir liman Avrupa-
lı devletlerce işgal olunmuştur. Şöyle
ki, 1887'de Avusturya Küçükasya böl-
gesindeki Mersin'i geçici olarak işgal
etmiştir. 1901'de Fransa Midilli'yi iş-
gal etmiştir. 1905 de İngiltere, Fran-
sa, Avusturya, Rusya ve İtalya'dan
mütteşkil milletlerarası bir filo Lim-
ni ve Midilli'yi işgal etmişlerdir. Kıb-
ris, Hindistanla olan münasebeti ba-
kımından İngilizlerce işgal olunan
yegâne adadır. Şayet Suda körfezi
olmasaydı Girit işi bu kadar tehli-
keli bir mesele haline gelmezdi. Şimdi
Ege adalarını İtalyanların tamamen
sahiplenmeleri ihtimali var. Bu ada-
ların bir kısmı çok önemlidir. Ve de-
niz üsleri olarak kullanılabilir. Diğer
bir kısmı da Boğazlara çok yakındır.
Ayrıca bu adaları ele geçiren devlet-
ler, bütün Karadeniz ticaretini de
kontrol edebilirler. Bu yüzden Mısır
daki durumumuz da sarsılabilir. Ve-
ya ilerde bu devletle birleşip Mısır'a
asker yollanması da mümkündür v.s.

(17 Ekim 1912, S.431, Vesika No.
459, Sir G. Lowther'den Sir E. Grey'e)

Türk-İtalyan sulh protokolü imza-
landı. Böylece bir yıldır devam eden
harp sona erdi. İttihat ve Terakki
harbin devamını istiyorduydu da Hü-
kümet sulhü kabul etti. Komitenin
gazetesi olan Tanin bunu vatan ihfa-
neti olarak niteledi. Buraların kaybe-
dilmesi, Türlere yılda 1 milyon ster-
line mal oluyor. Ayrıca dinî bakımdan
da çok şey kaybettiler. Bu, pa-
nislâmizmin sonu demektir.

GELECEK SAYIDA
AVRUPA TOPRAKLARIMIZI
NASIL YİTİRDİK?

Bosna-Hersek'in kaybı, Bulgarista-
nın istiklâl ilânı ve Balkan Savaşları

Erdogan Başar, işçi sınıfının, marksist açıdan farklı aşamalarda rolünü inceliyor :

Sosyalist teoride :

İşçi sınıfı, Demokratik Devrim ve Antiemperyalist mücadele

«Savaşın amacı, yer kazanmak değil, hasımgüçleri bulmak ve etkisiz kılmaktır.»

(Bir askerî kural)

Anlaşıyor ki asıl mesele ve bütün olup bitenler, sosyalizm stratejisi adı verilen bir sun'i nazari ihtilâf örtüsü altında gözlerden gizlenmek istenmektedir. Böylece, bazı milletler arası belgeler de göya eleştirilerek, hâkim sınıflara ve çevrelere, kimlerle ve nasıl yıkıcı bir zihniyetle anlaşmazlık halinde bulunduğu, yani ne kadar halis niyetli ve cana yakın yöneticiler olduğu ispat edilecektir.

Buna da peki! İstedikleri buyusa, kendilerine bir de böyle yardımımız olsun. Ama sonra, esas meseleye ve olup bitenlere gelmek, sadece hakkımız değil, görevimizdir de. Her tutumu, her davranışı ve özellikle her siyasi-sosyal hareketi, içinde yer aldığı zamana ve mekâna, yani somut tarih şartlarına göre ele almak, incelemek ve değerlendirmek gerekir.

Bilimsel sosyalizm, herşeyden önce, bir tekâmül (evrim) teorisidir. Tabiatı ve toplumu devamlı bir gelişme ve evrim halinde gören bu teorinin çok önemli ve temel bir kavramının sıçramalar olması bu niteliğini değiştirmez. Sıçramaların evriminin, belirli hamleler şeklinde devamından başka birşey değildir.

Toplumun bu genel gelişmesi, kendine özgü objektif kanunların işleyişinin sonucu ve teyididir. Bu gelişme, kışkırlar ve siyasi kuruluşların irade ve isteklerinin dışında meydana gelir. Yani bir düzenden ötekine ve bir düzenden ötekine de bir aşamadan ötekine, bir veya birkaç politikacının fantazisi veya siyasi manevra kararı icabı, «geçtim» demekle geçilmiş olmaz.

Toplumun başlangıcından beri var olmayan, sonsuz olmadığı ve sonunun yaklaştığı da muhakkak olan, kapitalist düzen, bilindiği gibi, iki ana dönem içinde düşünülür ve ele alınır.

Bunlardan birincisi serbest rekabetçi, liberal kapitalizm dönemidir. Emperyalizm döneminin de birçok tall (ikinci) aşamaları vardır.

İşçi sınıfı hareketlerinin ana çizgisini demokratik devrim, işçi sınıfının çeşitli dönemlerdeki hedeflerini, müttefiklerini ve yenmek zorunda olduğu kuvvetleri, her dönemin kendine özgü somut tarih şartları içinde değerlendirmeye çalışacağız.

1. Ondokuzuncu yüzyılda Batı Avrupa: (Serbest rekabet dönemi)

Bilindiği gibi, çağdaş işçi sınıfı hareketleri, kapitalist büyük sanayinin bir ürünü olan XIX yüzyıl Avrupasında doğdu. Bu hareketlerin ideolojik plânda yansması daha önce olmakla beraber, sınıf mücadelesi doktrininin ilk ortaya atılması vanılmıyorsa, Marx'ın 1847'de yayınlanan felsefenin sefaleti adlı eseri ile olmuştur.

Bilimsel sosyalizmin kurucularının bu eseri takip eden siyasi amaçlı entellüktel cabalarının ve pratik faaliyetlerinin hedefi, hep, işçi sınıfının ekonomik ve politik mücadele yoluyla bilinçlenmesi, kendi-

Erdogan Başar

ne ait bağımsız bir siyasi örgüte sahip olması ve böylece sanayici kapitalist toplum için «kendisi için bir sınıf» olarak teessüs etmesidir. Sosyalizm, bu sınıfın değişmez ama ecdadı, tarihi görevidir, fakat ilk ve yakın hedefi değildir. Bilinçlenmiş, teşkilatlanmış ve «kendi kendine bir sınıf» olmaktan çıkıp «kendisi için bir sınıf» haline gelmiş olan bu işçi sınıfının o devrimci dönemdeki görevleri şöyle sıralanabilir:

- 1 — Derebeyliğin bütün kalıntılarını karşı savaşmak;
- 2 — Yeni burjuva hükümetlere hiç güvenmemek;
- 3 — Bağımsız işçi sınıfı taleplerini ileri sürmek;
- 4 — İlerdeki dönüşümler için işçileri her bakımdan hazırlamak.

1848-1871 yılları arasında ketler döneminde eski derebeyi Avrupayı saran devrimci hareketin irticacı devirmek için burjuvaziyle birlikte yürüten işçi sınıfına bundan sonra da iktidarı ele geçirmeye kadar devrimci sürdürmek yürütmek görevi verilmiştir.

İşçi sınıfının küçük burjuva demokratlarına karşı tavır da şöyle belirlenmiştir.

İşçi sınıfı iktidarına son vermek istediği hizbe karşı küçük burjuva demokratlarla birlikte yürümeli, fakat onların kendi çıkarları için, kendi mevkilerini kuvvetlendirmek için yaptıkları herşeyde onlara karşı çıkmalıdır.»

Bu dönemin belki de en önemli belgesi olan sınıfsız bir toplum için mücadele edenlerin manifestosu olan belgede şu daha açık izahat vardır:

«İşçi sınıfının yakın hedeflerine ulaşması, ani ve geçici çıkarların kuvvetlenmesi için savaşılır; fakat bugünün hareketi içinde, hareketin geleceği de temsil edilir ve bu geleceğe dikkat edilir...»

Kısacası her yerde, mevcut sosyal ve siyasi düzene karşı olan her devrimci hareket desteklenir...»

Belirgin niteliği Batı Avrupa'da ve daha sonra A.B.D. sanayi kapitalizminin ve sömürgeciliğin iyice gelişmesi, emperyalizmin de ilk belirtirinin ortaya çıkması olan bu dönemde, bilimsel sosyalizmin kurucularının en büyük endişesi, yukarıda da belirtildiği gibi, dağılmak ve bilinçsiz işçi sınıfı hareketlerine toplu ve disiplinli hareket kabiliyeti ve bilinç vermeye çalışmak olmuştur. O tarihteki Batı Avrupa ve Amerika işçi sınıfı için milli bir mesele yoktu, çünkü bu sınıfı sömüren, kendi yurttaşları olan sanayici kapitalistler yani modern sanayi burjuvazisiydi. Sanayi bakımından vaktinde gelişmemiş milletlerin burjuvazileri, milli duyguları, kendi çıkarlarına uygun olarak, kötüye kullanıyorlardı. Baska milletlere ve sömürgelere karşı burjuva çıkarları uğruna yapılan seferler, hep, milliyetçilik bayrağı altında vanılıyor ve sovenizm en kaba şekliyle, mütemedi-

yen yayılıyordu.

Tekrar edelim. Bu dönemde sanayileşmiş ülkelerin işçi sınıfları için milli bir mesele yoktu; çünkü onlar sömürülen değil sömüren bir ülkenin, fakat sömüren değil sömürülen evlâtları idiler ve kendilerini sömüren, esas itibarıyla kendi yurttaşları olan sanayici kapitalistlerdi. Meseleleri kendi vatandaşları olan, istisna marci kapitalist sınıftı. Mücadeleleri onlarlaydı. Hain değil lerd; fakat o zamanki somut sosyal ekonomik şartların onların bilincinde yansıyan sonucu, yani işçi sınıfının ideolojisi, milliyetçilik değildi.

*

BURJUVA VE SOSYALİST DEVRİMLER

Bilimsel sosyalizm, burjuva devrimi ile sosyalist devrim arasında ayırım yapar. Burjuva ve sosyalist devrimler, bir birinden herbirinin görevi ve toplumu ulaştırmaları gereken hedefler bakımından ayrılırlar.

Burjuva devriminin görevi: Ekonomik alanda derebeyliğin bütün kalıntılarını ortadan kaldırmak ve kapitalizmin serbestçe gelişmesi için gerekli şartları yaratmak, kurmaktır. Siyasi alanda da mutlakiyetin ve şahıs hâkimi yetinin bütün kalıntılarını ortadan kaldırmak, genel oy ve parlamenter demokrasiyi bütün yurttaşlar için hak eşitliğini kurmaktır. Burada hak eşitliğini bütün sınıfların ve bütün ideolojik akımların, istisnasız eşit hak sahibi ve eşit siyasi mücadele imkânına sahip olması tarzında anlamak gerektir.

Bu siyasi görev açısından burjuva devrimine, çoğu zaman burjuva demokratik devrim veya sadece demokratik devrim denir.

Sosyalist devrimin görevi: Ekonomik alanda, üretim araçları üzerinde kapitalist mülkiyet yerine sosyalist kamu mülkiyetini, siyasi alanda da halk yönetimini kurmaktır.

Bilimsel sosyalizmin kurucuları, sosyalist devrime doğru ilerleme görevinin, burjuva devrimini başarmak görevinden ayrılmıyacağını öğrettiler. Çünkü, sosyalist devrim, ancak, derebeyliğin ve mutlakiyetin kalıntılarını karşı ve demokrasi için mücadele edilerek şartı ile muzaffer olabilir. Bu sebeple, işçi sınıfına hep sosyalist devrimin başlangıcına zorunlu bir adım olarak, burjuva demokratik devrim için mücadele etmek görevi verilmiştir. Ve çalışan halkın demokratik talepleriyle karşılaşılınca, burjuvazinin bazı kesimlerinin demokratik devrimden kaçmak ve ona ihanet etmek yolunu tutacakları anlatılmıştı.

Bundan başka, burjuva devriminin zaferinin, zorunlu olarak, burjuvazinin iktidara kuvvetle yerleştirilmesi ve kapitalizmin yerinde kalıp uzun bir dönem boyunca gelişmekte devam etmesi demek olmadığı da anlatılmıştı. Tersine, işçi sınıfı, burjuva devriminin mücadelelerinden, doğrudan sosyalist devrime yürümeli, burjuvazinin kendin iktidarda kuvvetlendirmesine ve kapitalist sistemi devam ettirmesine izin vermemelidir.

1848-1850 devrim döneminde Marx, işçi sınıfının, demokratik bir cumhuriyet için mücadele eden burjuvaziye desteklemesi ve ileri itmesi gerektiğini öğretti. Devrimin başarıyla sonuçlanması, burjuvaziye iktidara geçirecekti. Fakat işçi sınıfı, kendi bağımsız teşekküllerini, kendi parti sını kurmalı, kendi taleplerini ileri sürmeli ve işçi sınıfı yönetimine ulaşmaya kadar devrimci sürdürmeliydi.

Marx'ın 1848 ile 1871 arasında da Fransa'da meydana gelen devrim hareketlerini ve olayları inceleyerek çıkardığı bu sonuçlar şöyle toplanabilir:

1. 1848'den itibaren devrimin itici gücü işçi sınıfıydı, fakat devrim, burjuvaziye iktidara getirdi. Bundan sonra burjuvazi, tecrit edilmiş ve yenilgiye uğramış olan işçilere karşı döndü. Fakat böyle yaparken burjuvazi bizzat devrime karşı döndü, devrimden kaçtı ve yönetime yeterli olmadığını böylece ispat etti.

2. 18. Brumair'de Marx küçük burjuva sosyal demokrasisini teşhir etti. Bu «sosyal demokratların sosyal mücadelelerini bilmemezlikten gelecek, parlamenter tuda verdikleri kendi nutuklarının ve demecilerinin olaylara yön verdiği ve olayları belirlediği aldatici hayaline kapıldılar. Buna «parlamento ebheliği» der. Marx toplum da yürürlükte olan görüş ve fikirlerin, çeşitli sınıfların durumunu yansıttığını somut olarak gösterir.

3. Fransız köylüsünün durumu ele alınır. Gene 18 Brumaire'de Marx, Louis Bonaparte'in şahsi diktatörlüğünü kurmak için dayandığı başlıca sosyal desteği, köylünün sağladığını ortaya koyar. Bununla beraber «Fransa'da İş Savaş'ta», köylü yığın için tek umudun bir işçi hükümetinde yattığını işaret eder. Böylece işçilerin, müttefik olarak köylüleri kazanmaları gereğinin büyük ve ana önemi sonucu çıkarılmaya başlar. vs. vs.

Ahanya, İspanya ve ABD'deki devrimci mücadeleler konularında yazdıkları da hep bu esasları destekler mahiyettedir.

Devrimci işçilere milli kurtuluş görevi verilmemiştir. Çünkü bu dönemde Marx ve Engels'in inceledikleri toplum

Batı Avrupa'nın hızla sanayileşmiş, sömürgeci kapitalist ülkeleridir ve bu ülkelerin işçilerinin o günün somut tarih şartları içindeki mücadelelerinin yakın hedefleri ve strateji ve taktikleri ile ilgilenmişlerdir. Yoksa sömürge ve yarı sömürge ülkelerdeki durum la değil...

MARX ve MİLLİ KURTULUŞ HAREKETLERİ :

Kapitalizm, milli düşmanlıkları, bir milletin başka bir millet tarafından ezilmesini, sömürge ülkelerin emperyalizmin baskısı altına girmesi sonucunu doğurdu ve geliştirdi. Milli meselenin çözüm lenmesi, yani kapitalizmin ve emperyalizmin milletleri ve sömürgeleri baskı altında tutmasından doğan bir dizi meselenin çözülmesi, bilimsel sosyalizmin teorisi ve pratiğinin önemli bir kesimini teşkil eder.

Kurucular, işçileri, Avusturyanın, İtalyanın ve Almanyanın milli birlik hareketlerini, Polonya ve Macaristan halklarının milli kurtuluş mücadelesini desteklemeye davet ettiler. Çekler ve Hırvatlar arasındaki milliyetçi pan-islamizm hareketlerine ise, bu hareketler altında son derece gerici Çarlık emperyalizminin genişlemesine bir âlet olarak kullandıkları için, gerici kabul ettiler ve karşı çıktılar.

Marx, Kapital'de, kapitalizmin sömürgeci siyasetinin mahiyetini teşhir etti ve işçi sınıfının kurtuluşunun, koleleştirelmüş sömürge halklarının kurtuluşundan ayrılmıyacağını anlattı. Sömürgeci Avrupa ve Amerika toplumlarının işçi sınıfları, kendi burjuvazilerine karşı mücadele ederken, sömürge halklarını da savunmaya davet ediyorlardı. Fakat kurtuluşa kavuşmak, esas itibarıyla, sömürge halklarının kendi mücadelesine bağlı kaldı. Avrupa ve Amerika proletaryasının yardımı, hep, tall (ikinci) oldu. Ama gene de işçiler Marx ve Engels tarafından, sömürgeci her girişime ve her türlü sömürgeci baskıya karşı koymaya ısrarla davet ve dilmişlerdir. İrlanda, Çin ve Hindistan'da İngiliz siyaseti ve oraların milli kurtuluş hareketleri yakından izlenmiştir.

Gelecek Yazı :

EMPERYALİZM DÖNEMİ

ŞİDDETLİ

BAS

AĞRILARINA KARŞI

GRİPİN

Basarı ile kullanılır!

GRİPİN

KININLI GRİPİN GRİPİN

GRİPİN 4 saat ara ile günde 3 adet alınabilir

ALMAN EKONOMİSİ NE DURUMDA?

Opel, bir hafta kapılarını kapamıştır. Volkswagen, ürettiği mini yüzde 10 azaltmıştır. Alman sanayii geçen yıla nazaran yüzde 2 az üretim yapmaktadır. İnşaatta yüzde 5 gerileme vardır. Kış sonunda yalnız inşaat sektöründe işsiz sayısının 300 bin bulacağı tahmin edilmektedir. Son anketler, sinai yatırımların 1967 yılında yüzde 12 azalacağını göstermektedir.

Akdeniz bölgesinden sağlanan 1 milyon 300 bin yabancı işçinin dörtte biri, tekrar gelme ümidi olmadan yıl sonu bayramları sırasında Alman yadan ayrılmıştır. Buna rağmen, uzmanlar, ilkbaharda işsiz sayısının 700 bini aşacağı kanısındadırlar. Alman ekonomik makinası arızalanmıştır. Gelecek dört yıl zarfında, kalkınma hızı yüzde 2,5 ilâ 4 arasında olacaktır. 1961 yılından beri, Alman kalkınma hızı yalnız bir kez (1964) yüzde 5'i aşmıştır.

Batı Almanya, 12 küsur yıldır, Avrupanın, İsveç, Avusturya, Danimarka, İsviçre dahil, ekonomik lokomotifiydi. 12 küsur yıldır, Almanyanın doymaz ekonomik makinası, Avrupanın dört köşesinden ham madde, makine tüketim malları ve insanlar aramaktaydı. Avrupa ülkelerinde şu beler açmakta, ikinci elden mukaveleler imzalamakta, yabancı tarım ve sanayilere mahrec arzetmekte ve onların gelişmesini sağlamaktaydı.

Şimdi bütün bunlar son bulmuştur. Yeni duruma ayak uydurus, zahmetli olacaktır. Bu konjonktür değişikliği, uzun süredir beklenmekteydi. Değişiklik, geç vuku bulduysa, bu, sendikalar yüzündendir. Şöyle ki, 1960 yılına kadar Alman işçileri, Fransız işçileri kadar çalışmakta (haftada 45 saat), fakat onlardan çok daha az ücret almaktaydı. Sanayi, muazzam yatırımlar yapmaktaydı. Emekçiler, ürettiği zenginliği tüketen ölçüde kazanmadıkları için, Federal Almanya muazzam döviz ihtiyatları biriktirmekteydi. İhracat, kalkınmanın motorü idi. Fakat ilâhî haye, tüketilenden daha fazla ihracat yapmak mümkün değildir. Bu sebeple, Alman kalkınma hızı 1960 yılında yavaşlamaya başlamıştır. Kalkınma hızı, ancak sendikaların dayanılmaz baskısı sayesinde canlandırılmıştır. Sendikalar, ekonomi iyi gitse de git mesele yüzde 10 civarında ü-

Almanya'daki işçilerimiz konusunda endişe verici bilgiler gelmektedir. İddia edildiğine göre, Almanya'da şimdiden işsiz kalan Türklerin sayısı 10 bine yaklaşmıştır. 25 bin rakamını da ileri sürenler vardır. Kiesinger, yılbaşı dolayısıyla ülkelerine giden 430 bin işçiden 250 bininin geri dönmeyeceğini açıklamıştır. Almanya'nın yabancı işçilerin sayısını kısa bir süre içinde 400 bin kişi kadar azaltacağı söylenmektedir. Çalışma Bakanlığı ise, 7 bin işçinin izinli geldiğini, Almanya'da da 1500 işsiz bulunduğunu ileri sürmektedir. Bakanlığa göre, Almanya'da kriz 7-8 ay içinde atlatılacak ve yabancı işçi ihtiyacı yeniden artacaktır. Durum, bu ölçüde bir iyimserliğe yer vermekte midir? Aşağıdaki yazı bunu incelemektedir.

ret artışı sağlamaktadırlar. 1960 yılında 45 saat olan çalışma süresini, 1966'da 41 saate indirmişlerdir. 1967'de çalışma süresi 40 saat olacaktır. Hâlen Alman işçisi yılda, Fransız işçisinden 120 saat az çalışmakta, fakat yüzde 10 ilâ 20 fazla kazanmaktadır.

Sendikacılığın bu başarısı sayesinde, Alman gelişmesinin motorü olarak iç pazar, ihracatın yerini almıştır. Almanlar, ürettikleri kadar zenginliği tüketmeye koyulmuşlardır. İhracat, ancak ithalatı karşılayacak seviyeye düşmüştür. Gerçek Alman mucizesi.

Sendikacılığın bu başarısı sayesinde, Alman gelişmesinin motorü olarak iç pazar, ihracatın yerini almıştır.

Bu dönemde ücretler, produktivitenin çok üstünde artmıştır. Böyle bir artışın uzun süre devam ettirilebilmesi dünyanın başka bir yerinde görülmemiş bir olaydır. Gittikçe daha yüksek ücretler ödeyebilmek için, Alman burjuvazisi, kârların kemirilmesine razı olmuş görünmekteydi. Yatırımlar, banka kredileriyle gerçekleştirilmekteydi. 1960 yılında otofinansman gayrisıfai yatırımların yarısını, safi yatırımın ise ancak yüzde 17,8'ini karşılamaktaydı. Halbuki 1964'te safi yatırımların sadece yüzde 10,7'si teşebbüslerin kendi öz kaynakları, yani otofinansman yoluyla sağlanmaktaydı. Kısaca, Alman sanayii, bankalardan ve sermaye piyasasından elde ettiği paralarla çalışmaktaydı. Yatırımların yüzde 90'ının finansmanı bu kaynaklardan gelmekteydi. Buna rağmen, sanayi başarılı bir gelişme göstermekteydi. Hatta sanayi etkinliğini büyük ölçüde, bankaların kontroluna borçlu bulunmaktaydı. Bankalar, işkolu seviyesinde Fransız plânının iyi kötü gerçekleştirildiği görevi yapmaktaydı. Genellikle Alman ban-

keri, bir düzine kadar firmasının «denetleme konseyi»nde yer almaktadır. Bankerler kontrol ettiği firmaların politikalarını karşılayabilecek rakip grupların yatırımlarını koordine edebilecek ve başarılı firmaların denemelerinden ötekileri yararlandırabilecek durumdadır.

Buna rağmen, Alman ekonomisi sonunda neden hastalanmıştır? Zira Alman bankaları özel firmalardır ve esas itibarıyla sanayi alanında yatırım yapmaya devam etmektedirler. (Sanayide sermayenin oranı yüzde 15 civarındadır.) Ne var ki burada yol nakliye, eğitim, şehircilik, sağlık gibi uzun süre ihmal olunan kamu hizmetleri, ekonomik gelişmeyi engelleyen «dar boğazlar» teşkil etmişlerdir. Kollektif ihtiyaçları karşılamak için 1966 yılında Federal Devlet bütçesi yüzde 8,5 ve eyalet bütçeleri ise yüzde 11,5'ini kamu bütçeleri de yüzde 14 arttırmıştır. Yatırımların planlanmasını ve önceliklerin tesbitini öngören bir kamu politikası olmadığı için, patronlar, komünler, eyaletler ve devlet, bankaların kapısında kuyruğa girmişlerdir.

Böylece harcamalarda görülen enflasyon, yılda yüzde 4 oranında fiyat enflasyonuna yol açmıştır. Enflasyon karşısında, Merkez Bankası Direktörü Blessing, bütün meslektaşları gibi, kredilerin sert biçimde ve fark gözetilmeksizin kısıtlanmasına gitmiştir. En büyükleri de dahil, bütün Alman sanayii kredilerle yaşadığı için, kredi kısıtlanmasının etkileri son derece önemli olmuştur.

Alman işverenlerine göre, bir kez daha ispatlanmıştır ki, ekonomide bir miktar işsiz bulunmalıdır. İşçilerin istahı çok fazla artmıştır. İşsizlik onları terbiye edecek ve ücretlerin dondurulmasına imkân verecektir.

Gerçek daha basittir. Şüphesiz sendikaların taleplerinin sanayii kârlarını azalttığı her durumda, Avrupa kapitalizmi, enflasyon tepkisini göstermiştir. Enflasyonu, işsizlik ve ücret dondurmalarıyla birlikte, deflasyon «tedavisi» izlemiştir. Fransada 1957 ve 1963'te, İtalya'da 1963-64'te, İngiltere'de 1964-66'da görülen durum budur.

Varılacak sonuç nedir? Sendikalar için, uslu durmak ve ücretlerinden gelen baskıya rağmen, taleplerini disiplin almamak en akilce yol mudur? Böyle bir zorunluk yoktur. Sendikaların talepleri, kapitalist mantığın yerini, başka bir mantığın konulmasında bulunacaktır. Mesela Almanya örneğinde, devletin banka ve fiyat sistemini kamu kontrolunda bulunduracak biçimde, sarıh yatırım önceliklerine dayanarak, bir plânlamaya gitmesi zorunludur.

Alman sendikacılığının me talürji ve kinya işkollarında ki ilerici kanadı, hâlen bu sonuca varmıştır. Almanya'da artık plânlama, nefret edilen bir söz olmaktan çıkmaktadır. Plânlama araçlarının çoğu, çöktürülmüştür. Mesele, devletin bu araçlardan yararlanmasıdır.

MOSKOVA'NIN GÖZÜYLE TÜRKİYE'DE BUGÜNKÜ SOSYALİZM HAREKETİ

IV — TÜRKİYEDE ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİ VE SOSYALİST HAREKET

Türkiye'de sosyalizm propagandası, son yıllarda, üniversite içi ve üniversite dışı gençlik arasında kayda değer başarılar kaydetmiştir. Türk üniversitelerini arasında sosyalist gençlerin sayısı günden güne artıyor. Üniversite gençliğinin bir kısmı, Türkiye İşçi Partisi gençlik kollarının azatıdır, bir kısmı Sosyalist Kültür Derneğinin çalışmalarına aktif olarak katılıyor. Birçoğu da, sosyalist teşkilâtlarda örgütlenmiş olmalarına rağmen, azası buldukları diğer teşkilâtlarda sosyalizm fikirlerini yayıyor.

Sosyalist Kültür Derneği, Mayıs 1963'te, İstanbul'daki Üniversite-ler lokali, «Sosyalist fikirlerin ışığında Türkiye sorunları» konusuna bir tartışma toplantısı düzenledi. Salonda iki binden fazla üniversiteli genç vardı. Kürsünün yukarısına «Halkımızın mutluluğu için çalışıyoruz — Sosyalist Üniversite Gençliği» şiarı konmuştu. Toplantıya, Millî Türk Talebe Birliğinden, Türkiye, Millî Talebe Federasyonundan, Türkiye İşçi Partisi gençlik kollarından, Kemalist Gençler Teşkilâtından ve daha birçok teşekküllerden tebrik ve başarı telgrafları geldi.

Ankara'da Bayar-Menderes rejimine karşı ilk mücadeleye atılmış bulunan Ankara Üniversitesi SBF öğrencileri, «Siyasal Bilimler Fikir Kulübü» adlı bir teşkilât kurdular ve bu kulüpte, Türkiye'nin temel sorunları üzerinde birçok tartışmalar tertipleyediler. Fikir kulübünün yayınlamakta olduğu bültende «Sosyalist Gençliğe Çağrı» adı altında neşredilen beyanname bütün memleket gençliği, Türkiye toplumdaki sosyal acıletsizliğe karşı mücadeleye aktif olarak katılmaya çağırılmıştır. Aynı bültende yayınlanan «Kurtuluş Yolu» adlı makalede şöyle deniliyor:

«İnsanın insan tarafından sö-

CUMHURBAŞKANI AMERİKA'YA GİDEMEZ!

Şili, Güney Amerikamın en köklü ve en istikrarlı demokrasisidir. Ülkenin başında «özgürlük içinde devrim» sloganı ile seçilen, Hristiyan Demokrat Partiden ilahî reformist Frei bulunmaktadı. Şili baskını ülkeye mal etmeye ve toprak reformunu gerçekleştirmeye çalışan Başkan Frei, geçenlerde «Noel Hediyesi» olarak halkına, bundan böyle hiç bir Amerikan yardımını kabul edilmeyeceğini açıklamıştır.

Başkan Frei, Johnson tarafından Washington'a davet edilmiştir. Fakat Şili Senatosu, bu davetin kabulüne, «Şili milletinin haysiyetine aykırı olduğu» gerekçesiyle karşı çıktı. Senato, geçen hafta, Başkan Frei'nin ABD'ye gitmesine müsaade etmeyeceğini belirten bir karar aldı! Karar lehine yalnız sol partiler değil, sağcı milliyetçi partiler de oy kullandılar. Sosyalistler ve komünistler, «Vietnam'da bir saldırı harbi yürüten ABD'ye yapılacak ziyaretin arzuya şayan bulunmadığını» belirtmişlerdir. Sağcı milliyetçiler ise, Frei'yi Washington'a çağırırken Johnson'un «özgürlük içinde devrim» programından, yani Frei programından söz etmesini, «Şili'nin iç işlerine asla kâbul edilemeyecek bir müdahale» saymaktadırlar.

mürülmesini kanunlaştırmış olan bu toplum düzeninde insanlıktan bahsetmek gülünç bir şeydir. Küçük bir azınlığı zenginleştirmek için halkın büyük bir kısmını yoksulluğa mahkûm eden bir toplumda insanın değeri olur mu? Kurtuluş ancak, insana değer veren sosyalist toplumun kurulması için birleşmekle gerçekleşebilir» (1)

Ankara ve İstanbul üniversitelerinin bazı fakülteleri, «Kapitalizm mi, yoksa Sosyalizm mi?» konulu tartışmalar teşkilâtlandırdılar. Bunlarda, bir kısmı kapitalist gelişme yoluna, bazıları da sosyalist gelişme yoluna taraftar olan üniversite öğretim üyeleri, siyaset ve toplum adamları, yazarlar, gazeteciler söz alarak görüşlerini anlattılar. Bu tartışmalarda üniversite gençliğinin büyük çoğunluğu, sosyalist gelişme yolunu bararetle destekledi.

Millî Türk Talebe Birliğinin yayınladığı «Millî Gençlik» adlı dergi, Haziran ve Temmuz 1964 sayılarında, üniversite öğrencileri arasında bir anket açtı. Gençlere sosyalizm taraftarı mısınız, yoksa kapitalist liberalizm sistemini mi istiyorsunuz şeklinde sorular soruldu. Ankete katılan İktisat, Felsefe, Hukuk, Eczacılık fakültelerinden yirmibeş gençten yalnız biri kapitalizme taraftar olduğunu, bir diğeri subay-öğrenci olduğu için cevap veremeyeceğini, altısı «orta yol» taraflısı, onyedisi sosyalist olduklarını söylediler.

Lâkin kendilerini sosyalist sayan üniversiteli gençlerin büyük bir kısmı, gerçekte sadece sosyalizm hareketine sempati besleyen kimselerdir, sosyalizm öğretisi ve ideolojisini benimsemiş değillerdir. Hatta çoğu burjuva reformist hareketine daha yakındır, burjuva milliyetçiliğinden kurtulamamıştır. Fakat her ne de olsa, üniversite gençliği arasında, burjuva milliyetçiliğinden, sosyalist hareketine doğru sürekli bir sola kayma süreci vardır. Anti-empyralizm, anti-amerikanizm gittikçe kuvvetlenmektedir.

TMİF, İstanbul Üniversite Talebe Birliği ve Yüksek Öğrenim Gençler Birliği Şubat 1965'te yayınladıkları bir beyanname ile de Amerikanın Ankara Elçisinin, bazı burjuva partilerinin liderleriyle Türkiye'nin menfaatleri aleyhine gizli pazarlık görüşmelerini tel'in ve protesto ettiler, Amerikalı empyralistlere ve diğer yabancı kapitalistlere verilmiş olan imtiyazların hükümsüz bırakılmasını, Amerikan Elçisinin de «istenilmeyen kişi» ilân edilerek memleketten kovulmasını istediler.

Üniversite içi ve üniversite dışı gençlik teşekküllerinden bir çoğu, toprak reformunun derhal yapılması üzerinde ısrar etmekte, bu reforma karşı olan çiftlik ağası milletvekillerinin iğyüzünü açığa vurmaktadır.

(1) «Sosyal Adalet» 7 Mayıs 1963

Gelecek Yazı: TÜRKİYE İŞÇİ VE SOSYALİST HAREKETİNİN KARŞILAŞTIĞI GÜÇLÜKLER - SOSYALİST HAREKETİ BOĞMAK İÇİN TÜRK BURJUVAZİSİNİN KULLANDIĞI METOD VE ARAÇLAR VE T.K.P.

REKLAMINIZI GAZETE VE DERGİLERLE DEĞERLENDİRİN!

BASIN İLAN KURUMU

YURT İÇİ VE YURT DIŞI REKLAMLARINIZ İÇİN

HİZMETİNİZDEDİR.

Genel Müdürlük :

Cağaloğlu, Türkocağı Caddesi No. 1
İstanbul

Telefon : 27 66 00 - 27 66 01

Telgraf adresi : BASINKURUMU

Tuncel Kurtiz — Cahit Irgat — Suna Keskin

Kalıcı olan «YOLCU» Can Yücel

1921 yılı... Kıs... Küçük bir Anadolu istasyonu... Karların altındaki çol, deniz; istasyon da gemi. Olduğu yerde demirli. İçinde üç kişi: İstasyon Şefi, Karısı, Makası...

Nâzım Hikmet'in YOLCU adlı oyunu bu GEN-AR Tiyatrosunda oynuyor.

Tirenler durmaz geçer istasyondan. Tipi de başladı, başlayacak.

Telgraf vardır, sormazlar yurttan ne olup bitiyor diye. Gazete atarlar katarlardan, eski muallim, İstasyon Şefi okumaz. Dünya yanıp yıkılsa, umurları değildir.

Olanlar tipiden önce olmuştur. Buraya ilk geldiğimiz gün denberi Birbirimize düşman olduğumuzdan beri. Birbirimizden başka hiçbir şeyle bağılı olmadığımızdan, dünya yalnız üçümüzden ibaret ve üçümüzün her biri yalnız kendi kıskançlığı, kendi ihtirası, kendi iştihası olalıdan beri. Anlıyorsunuz değil mi?

Bu üç kişi tipiden önce daha, taa seferberlikten böyle kör (Şef), böyle topal (Makası), böyle gufuruk (Şefin Karısı) gelmişlerdir buraya. O Seferberlik ki, cepheye gitmişlere, gerilerinde kalmışlara her koyunun kendi bacağından asırlığını belletmiş, karaman koyunlarının oynadığı oyunun sonra çıkarlığını öğretmiş, kınalı kuzucuk kadını yılan gibi, insanları sokmaktan zevk alır kılmıştır. Kadın. «Aç kaldıksa, kabahat benim mi? Seferberlikte, el âlem çuval çuval aktın toplarken sen ne yaptın? deyip de, Şef: «Harp ettim.» diye karşılık verdikte, Karısı, «Etme, seyidin.» deyince, Şefe biraz (Sükût)dan sonra «Doğru...» dedirtecek bir badiyeden geçmişlerdir. Makası ki, tesviyecidir, ama Kafkas'dan sonra topaldır, Eskişehir'deki atelyeden devşirdiği kalabalığı, kalabalığın icindeliği yitirmiş tir.

Bu insanlar bu DÜNYADAN KOPMUŞLUK'a karşı direnmezler mi. Direnirler tabii. O İstasyon Şefi ki, «Ne de çok şey biliyorum... Biliyorum... Her şeyi biliyorum. Senin kimıldanışını, kafanın içinde, karanlıkta yanıp sönen her pırıltıyı, ne yapmak istediğini, ne yaptığını, seni olduğun gibi biliyorum. O kadar çok şey biliyorum ki, seni ve senden başka hiçbir şey bildiğim yok... Sen ortadan kalkınca bilgim bitecek. Alâkam... dünyayla bağım tek gözümün dünyası...» diye ka-

rısına haykıran İstasyon Şefi, bir anda en çok sevdiği kitabı okuyup, dünya ile bağını yeniden düğümler. «Bana öyle geldi ki,» der, «bu kitap beni (Kadına) senden ve kendimden başka şeylere, hayata, öteki insanlara yeniden bağlayabilecektir. Olmadı...» Ve olmaz. Çünkü İstasyon Şefi daha ışığı görmemiş tir. Zamanın gönül çekme zamanı olmadığını, zamanın döğüs zamanı olduğunu, Ethem'e ve Bakal Mehmet'e karşı döğüşme zamanı olduğunu daha kavramamıştır. «Bir istasyon ara telgraftan. Bul. Büyük kalabalık bir istasyon... Kendimizinkinden gayrı bir insan sesi duyalım. Bir şeyler sor oradakilere...» diyen Makası daha ne soracağını bilmediği, istediği kalabalık yerin o daha güzel, daha doğru ve birlikte carışılarak kurulacak bir dünya olduğunu henüz anlamadığı içindir ki, belki, telgraf direklerinden biri kör yoldaki vagonun üstüne devrilir. Ve kadın, çocuksuz ve böyle gözü, bacağı ve ömrü sakat erkeklerle yaşama zorunda kaldığı için dişiliğinde sevgiyi, şefkati bulamayan kadın, babasının evindeki kiraz ağacının anısından medet umduktaki, o pıtrak, pıtrak su irilikte, ates kırmızısı kiraz veren ağaç, küpe yapıp, kulağına taktığı ağaç ta, ne zaman, hani İstanbulda bir büyük kişi olduğu sıra, hani geceleri bozacakları bile mahal lelerden geçemedikleri kısım yıkılan ağaç, şimdi İstasyonun karşısındaki cılız söğüt kılığında yeniden devrillir. Çünkü kadın bu ne istediğini bilmeyen erkekler içinde kadın olamadığı için çocukluğunu bile doğasınca yaşama gücünden yoksun kılınmıştır.

Bu yıkılmış insanların üstüne telgraflar, ağaçlar ve Rübâbî Şikeşter'ler devrilip, dünyayla son bağları da koptuktaki, tek çıkar görünen yol, a-ralarındaki sacayakta kavru-maktır. Çünkü içlerinde yurt zamanını, dünya zamanını gösteren saatin ana çarkı bozulmuştur, geri kalan o kör, o topal, o gufuruk çark, saatin sade akrebinin isletecektir.

İkinci perde, iste, bu akrebin gösterdiği yanlış zamanın ve ötedenberi bizlere tiyatrodaki ve yaşamada gözümüzü battal edesiye gözümüze sokulan yanlış, bireysel celiskilerin çizgisinde bir kör yola doğru yol alır. Şef, liveri çekmiş, Makasıyla kendi karısını sevsiyorlar diye kendi sev-

gisizliğinin acısıyla ve yokluğa tamahen öldürmek üzeredir.

Üçüncü perde değil, daha önceden duyulur Millicinin nal sesleri. Dünyayla bağ başlamıştır gayrı. Size nasıl anlatayım: İkinci perde boyunca Şefle Makasının birbirini öldüresiye, bok yoluna oynadıkları dama, Millicinin eliyle Milli Kurtuluşun hartası olur: «Bizim bölük,» der Millici, alır taş, «gün ışıken gâvura kavuştü. Fırka karargâhı Köprülüdeydi,» diye sözü yürütüp oturtur taş tahtanın üstüne. «İkinci alay da Geyvede... Gâvur, İnegöl, Kozpinar, Mezit yolundan Kavalcaya, Dimboz, Pazarcık, Karaköy yolundan da Bozöğüşe inmiş...» Çat... Çat... Ve birden yurdun güzelim yerleri, döğüşen insanları, uğruna döğüşesli kadını çocuğu, o dama taşının üstünde ışıyverir. O dama taşları ki ikinci perde, biri aydın, biri içi, ilk Türk çocuğunun birbirinin başlarına indirmek üzere kaldıkları kayalardı. Artık o dama tahtasında gâvur yenilmiştir. Ve o dama tahtasında, ikinci perdede yalnızca kurban taşı olan o tahtada anlatılır ki, bu harbin sonu bayramdır... Neden dersin, bu sefer çoluk çocuk, kadın, erkek fakir fukara, millet toptan kapmıştır nacağı... Seferberlikteki gibi bakkal Mehmet değirmen çevirsin, diye değil... Düşmanımız bakkal Mehmettir, önce köylüyü soyan, şimdi de cibilliyet icabı, gâvurla işbirliği eden bakkal Mehmet. Çünkü iç gâvurun sonu dış gâvurla kucakdaşlık tır. Şefin şefliği, makasının rayları dünya ile bağları kuracak ışığı bulmuştur gayrı. İç gâvurun kursunuyla vurulan Şef sözcüsüdür üçünün de: «Bırak... konuşayım... Konuşmak istiyorum. Muhasebe meselesi... Biz fena insanlar değildik. Fena olduk. Fena yaptılar. Sonra... (Sükût) ışığı gördüm. Dünyayla, hayatla bağ meselesi,» der.

Bu oyunda da bizim dünyayla bağımızı, böyle bağımız varsa, tazeleyen; yoksa, kurulmasına yardım eden oyunculara selâm. Zaten onlar oyunun başında Nâzım'ın dediği gibi «müdafaa edecekleri dövayı haklı bulmasalar oynamayan» oyuncular, böyle oynadıkları için de büyük oyuncular Adları kutlu olsun.

İstasyon Şefi oyunun sonunu da söyle diyor; makası «pencereli kapatayım» diyecek olur da. Şef ölürevak, «Kapatma,» diyor, «Keske dah yüz pencere olsa da yüzünü de acsak. Pencereler kapandı için belki de... Bunun için fena olduk...» Biz de gâvura karşı kapılarımızı kapayıp, pencerelerimizi dünyaya, bilime, hakka sevgiyle açacağız: bir de gâvura karşı tüfeğimizi doğrultmak için...

Bu oyun işte millî tiyatro, millî nesir, yazanı, Millîci Nâzım.

«YOLCU»

Ömer Faruk Toprak

«İyi günlerimde çok eller uzanır ellerime Resmini suratımın baş köseye asarlar Fakat demir kapıların her kapanışında üzerime Ardında taş duvarların her kaldığı zaman Ne arayan beni ne soran

Eec. Daha iyi be bunun böyle olduğu Mihnetim ve borçluluğum yalnız sana kalsın İyi günlerimde benim unuttuğum büyük insan eli Nasılsın»

Oyun başlamadan, ışıklar sönünce bir süre gözlerinin önüne geldiler. Otuziki yıl öncesinden salas tiyatrosunun sahnesini seyrediyordum sandım. «Unutulan Adam»ın ilk gecesi Tepebaşı Şehir Tiyatrosunun Galerisinde, insan kalabalığı arasında ben de vardım. Yıl 1934 ün son ayı ya da 1935 in ilk aylarında bir gece idi. Sahnede o dönemin en iyi tiyatro kişileri: Muhsin Ertuğrul, ilk büyük kadın sanatçımız Nevvire Nevir Cahide Sonku Talât Artemel, Avni Dilligil, Sami Ayanoğlu, Mahmut Morali, İ-Galip Arcan Necdet M. Ayrıl, Emin Bellig İbrahim Deli deniz Müfit Kiper Necla Sertel Samiye Hüner ve öbür sanatçılar. Karanlık sahnede hep onları görürü gibi oluyordum. Halk oyunu ilgi ile izliyor. Her yer dolu. Bizim bulunduğumuz Galeri bir âlem. Nasıl tıklım tıklım. Bir saat, iki saat öncesinden gelip oturmuşuz. Galeri numarasız çünkü. Kim önce gelirse iyi yeri o kapıyor. Böyle bir bekleyişten sonra girdik, Unutulan Adam'ın evrenine. Düşünün ki, Muhsin gibi sahneye pek nadir çıkan bir sanat erini ve onun yanında, unutulmuş kadın sanatçı olarak anıları yaşayan Neyvire'yi, gene o vaktin tiyatrosunda genç umut ateşleri olan Talât, Avni ve Müfit'i seyrediyorsunuz. Oyun bitiyor. Bir insan dramının bitişinde susup kahyorem. Birbirine vuran eller. Alkış sesleri ile birlikte Nâzım'ı istiyor halk. O sararmış heyecanlı bir yüze, sahnenin kenarından halk selâmlıyor. Şimdi ne zaman, yerli bir oyunun ilk temsiline gitsem, yazanın sahneye çağrılısını bütün dikkatimle izlerim. Fakat hiç birisinde de Nâzım'ın, o geceden kalan anısının etkisini bulamam.

Gen-Ar'ın perdesi açılırken, karanlık ile birlikte bu anılar göz kapaklarımdan uzaklaşır. İstasyonun -çini so-ba hariç, zamana uygun dekoru içinde, başladı kişiler konuşmağa. Oyunun özünde bulunan, özünde düğümlenen gerilim, iplik iplik ayrılıyor ilkin. Oradaki insanların ışık sızmayan dünyalarına iniyorsunuz usulca. Birbirlerini tüketmek için, kendilerini kemiriyorlar durmadan. Ama sonra, küçük bir idare lambası, kendi insan gerçeklerini aydınlatmağa başlayınca, silkinişleri kıpırdanışları bir insanın çerçevesinin içinde olduğunuzu gösterir size. Oyun, bu iplik iplik ayrılışı, üç kişinin kesiti üzerinde kurar. İstasyon Şefi, Karısı, Makası, Üçü de ayrı ayrı gerili birer yaydırılar. İstasyon Şefi (Cahit Irgat) ağır bir tempo ile ussal bir yorum sürdürür acele etmeden. Sırasına göre bir düşünür gibi sözlerini açar, bir ozan gibi kelimeler dizer. Karısı (Suna Keskin), İstanbul'dan kafes arkasından gelmiştir. Cinsel tutkuları, kaymayan tencere kapığı gibi bastırıldıca, yukarı doğru iter onu. Kar yolları kapamasa, duramayacaktır. Makası (Erol Günaydın), bu iki kişinin arasında, bir terazinin tam ortasında durur gibidir ama, daima kadına doğru sarkmaktadır. Kusucmaz, kervan gecmez istasyonun karla kaplı pencereleri önünde. Bir çıkış yolu arar. Bu yalnızlıktan kaçmak ister. Fakat olayların akışı bırakmaz onu. Bütün hayatı, çarkın dişleri arasındadır çünkü.

Üçüncü perdenin başında ozan iplikleri toplar, örgüsünü örmeğe başlar. Atlı'nın (Tuncel Kurtiz) sesi gelir dışardan. Çözüm bekleyen düğme bıçak vurulacaktır Kurtuluş Savaşçısı içeri girer. Olumlu bir tipin bütün yanları vardır onda. Dışarı ile ilgisi kesilmiş, küçük istasyon kulubesinin ortamı yavaş yavaş aydınlığa kavuşur. İçlerine dönük üç insan, dış gerçeklerin itişisi ile olumlu bir bileşimin içinde buluşurlar.

«Yolcu» usta ozan işi olduğunu, ilkin yalnız bir dil üstüne kurulması ile gösteriyor. Oyunun konusundan çok, gerçeklere bakışı ilgilendirdi beni. Bu bakış açısına oturan ozan, gerçekleri yorumlayış biçimi ile seyircinin dikkatini üzerinde topluyor. Gerçekleri yorumlayış di-yorum, bunu insan psikolojisini konuşmalarla çizerken yapıyor daha çok. Bakıyorsunuz bir yerde, insanların en derindeki ses tellerine vuruyor. Bu yalnızlık üçgenini yaratan, elbette bir toplum düzenidir diyorsunuz esonunda.

«Yolcu»yu gördükten sonra, eserlerine yıllarca yaksaklar konulmuş bir ozanı, Türkçeden uzaklaştırmak olanaksız diyeceksiniz. Bir de şu kamuya varacaksınız, Nâzım Hikmet, bu oyunda Türkçenin, Türk konuşma dilinin en güzel örneklerinden birini vermiş, gözlemine edineceksiniz.

DOGUNUN ÇİLESİ

DURSUN AKÇAM

Doğu köylüsünün ilkel yaşama şartlarını yerinde inceleyerek gördüğü ve yaşadığı acı gerçekleri Akçam. DOĞUNUN ÇİLESİ adlı kitapta topladı. FİKRET OTYAM'ın resimlediği bu kitap 3 Lira.

Bütün Kitapçılarda bulunur.

Genel Dağıtım : BATEŞ Bayilik Dağıtım Teşkilâtı.
(YÖN - 11)

YOLCU

Ayperi Akalan

«Yolcu» yu ilk okuduğunda Nazım Hikmet gibi bir dev şaire göre ancak iyi bir eskiz olarak gözüktü bana. Onun ülkemizde hiç bir şairin erişemediği, dünyada da herhalde pek azının erişebileceği kompozisyon gücü yanında «Yolcu» doyurup kandırmadı beni. Kısacık, güdük, soluğu e sirgenmiş, bir çırpıda karalanmış gibi geldi. İşin tuhafı, gene de vuruldum oyuna. Bu kez, kurtuluş savaşımıza, sorunlarımıza deyin ne varsa etkilenmemem elde değil de ondan mı bu coşku kuşkusuna düştüm. Ama oyunu görmek, önyargılardan, duygusalıklardan arındırdı beni. Güçlü yazarın, dev şairin yönü temî ve yorumu doğru düşünürün o kolaymış gibi gözükürken sadeliği, tok sözlü açık ve kesin sağlamlığı idi ortada olan. Ne var ki, 1966-67 Türkiye'sinde bu oyun ne kadar hüznün verici, acılar getirci... 1921 Türkiye'sindeki olayların anısı neden böyle yitirilmiş, bir daha ele geçmeyecek mutlulukların sızısını, kaybedilmiş fırsatların yoğun kederini getiriyor yüreğe? Belki bunun için, oyunu gördüğümde beridir «Yolcu» dan bir çaresiz, bir ağlaklı tümce takıldı du daklarımda: «Geceleyin kar içime dokunuyor»...

Nâzım'ın 1921 kışında İnönü savaşları sırasında toplumdaki kopmuş, kavganın dışına düşmüş üç kişidir anlatıldığı... Bir İstasyon Şefi, karısı ve Makası... Telgraf tellerini koparıp atan kar fırtınası ile bencil yalnızlıkları ve bencil düşmanlıkları ile büsbütün örtülüyorlar. Sana'da, Gaza'da savaşmış iki erkek... Biri az çok Osmanlı aydını, öbürü emekçilikten gelme... Toplumdan kopmuşlar mı? Hayır... Nâzım açıkça belirtiyor bunu ki onlar kendi kavgaları olmayan savaşlara göz, bacak vermişler ve verişin ödülünü esirgeyen bir çürük ortamda toplum onları kendilerine ya bancı kavgalarda kullanıp işe yaramazlaştırdıktan sonra bir yana atıvermiş... Oysa emekçinin (makasçının) bir «eski dalgası» var, daha iyi, daha güzel bir dünya düşlediği «kalabalık» içinde olduğu yillardan kalma bir «dalga»... Öbürü sorunlar sormus, cevaplar aramış olsa gerek ki hâlâ eski kitaplarında bir tutamak arıyor çaresizliğine... Belli ki kopuklukları daha çok atılmışlarından ileri geliyor. Ve Nâzım sade apaçık bir anlatımla toplumun dışına düşmüş insanların sağlıksızlığını, kısır döngülerini gösteriyor bizlere: İki erkek ve bir kadın var olduğunu sandıkları bir gönül kavgasında birbirlerini yiyorlar. Daha doğrusu yemek istiyorlar. O kadar sakat ve sağlıksızlardı ki, mahkûm oldukları güçsüz lüğün baskısı altında birbirlerine düşmanlıklarını, didis-

melerini bile aktaramıyorlar. Kısa konuşmaların sonundaki «Sükût» larla belirliyor bu nu Nâzım. Bir söz, bir davranış, bir hamle ve arkasından hep sükût, yani dilsizlik, tamamlanmamışlık, eksiklik. Gerçekleşemeyen didişmelerini bir oyuna dönüştürüp sürdürmeye çalışıyorlar... Dışa düşmüş kişiler kendi bencil, bireysel öykülerinin didişmelerinde bile ölümcül yaralar alıp da sırtüstü devrilen ve yattıkları yerde umutsuzca de belenen böcekler gibiler. Doğruluyorlar, birbirlerine doğru dürüst saldıramıyorlar bile, nefretleri, düşmanlıkları artıkça böcekli zavallılıkları, güçsüzlükleri ve somut yalnızlıkları da artıyor... Ve gelecekte hiç umudu olmayan, yalnız bencilliğinde sağlam, mutluluğu anlarında düşleyen ama gine de olumsuzluklarının içinde olsa da sürdürebilen bir kadın. Doğasal olduğu için, içgüdüsel bir güçlülüğü var onun. Ne var ki kuş olup uçamıyor, cembere kırıp kaçamıyor. Erkeklerin: Babasının anılarında kocasının, makasçının ve kendinin etrafında dönüyor durmaksızın.

Gece, yalnızlık ve gittikçe kabaran bir bataklıkta uçsuz bucaksız kar altında büyüyen... Böylece iki perde boyunca Nâzım yalnızlıklarını ama kendileri dışındaki koşulların sonucu olan yalnızlıklarını birbirlerinde pekiştirerek gittikçe büyüyen, bu yoğunlaşırma ve büyütmeyin sonucunda akıncıcaıkları «dar yer» in boğuntusunda, artık o «dar yer» de tıkışıp kalıncıcaıkları bir kaçınılmaz aşamaya doğru yol alan üç kişiyi izletiyor... Sunu hiç gözden kaçırmayalım ki iki erkek ve onlara dönük kadının kaderini çözen aşama bir bıçak vuruşunun seriliğinde onlara «disardan» bir «başkasından» gelecektir. Nâzımın oyununda tartışılacak en önemli yer, «dar yer» deki hem de olumluluğa açılabilir değerler taşıyan, kişiler aydınlığı getiren, yol açan bir baskısı, onlara benzemeyen, kökeni ve koşulları ayrı bir kişi olmasıdır. Nâzım'ın önsözde «bir, belki iki saat bir davayı müdafaa edeceğiz Eger müdafaa edeceğimiz davayı haklı bulmasaydık oynamazdık» diyerek işaret ettiği oyununda ortaya koyduğu da va da budur sanıyorum. Onun için «Gelen» in üstünde dikkatle durmak gerekir.

Bir ahtır gelen, İnönü savaşlarından, Yenşehir üstünden doludizgin at sürüp gelmiş biri. «Yolcu» dan çok sonra 1939'larda Nâzım onu bütün ayrıntıları ile tanıtmıştır bizlere... Gelen «Toprakta karınca suda balık havada kuş kadar çok» olanlardan biridir... «Korkak, cesur, eahl, hâkim ve çocuk» tur. «Ve kahreden ve yaratan» ki odur. «O, topraktan öğrenip kitapsız bilendir. Hoca Nasrettin gibi ağlayan, Bayburtlu Zihni gibi gülerdir» ve «Baştan ayağa varedir». Ama bu kez «bir dert anlayan düşmüştür önlerine» ve «vakt ermiş, gayrik veter» demıştır. «Dağları yırtıp ayırarak, kayaları delip âbıhayat aktırmaya yol eyleyecek» tir. Gelen, seslenmeyen bir «çağrı» dir iki erkeğe, suçlamayan bir uyarıcı, ak ve saf bir yürekle merasimsiz bir öykü içinde bir ışık tur getirdiği, «dar yer» in kalyarını o ayıracak, yaşamları cürümüs bu üç kişinin üstüne «âbıhayat» ı, can suyunu o aktıracaktır... «Yolcu» da aydını yeni bir yaşama durumuna, topluma katılmaya çağırıyor. Emekçi'yi eski dalgası na döndürecek olan çağırının sahibi açık seçik olarak Türk Köylüsüdür! Nâzım'ın oyunun

Tunçel Kurtiz

da sunduğu tartışılması gereken durum ne yalnızlık öyküsü, ne bilincsizliğin kargaşasıdır; sanıyorum ki sadece bu dur. O, kurtuluşun savaşçılığını ve öncülüğünü 1921 koşullarından hareketle «Türk Köylüsü» ne vermiştir. Bu o yunu bunu anlatıyorsa eğer, lâf-ü-güzaftır. Yalnız unutmamalı ki, o, «İsrafilin surunu vurup mahlukatın yerinde duracağı» davranışa «önüne bir dert anlayan düşmüştür» kalmıştır. Ve Nurettin Esfak'a Türk Köylüsünü yazdığı izlenimlerde o, yani Türk Köylüsü, postalları içinde, yağmur altında türkü söyleyerek «dert anlayan» ın peşinden gitmektedir. Uçsuz bucaksız şirirlerinde Nâzım «soyut» a hemen hiç kaçmamıştır. O hep olanları, olacağını anlatır... Yolcu'nun davasını Nâzım'ın bütününden ayırarak ortaya koymanın olanağı yoktur. Nâzım sorunu böyle koyuştur oyununda. Yargısının doğru olup olmadığı bir başka konudur.

Üçüncü perdede «gelen» le, çağrı ile yüz yüze gelmiş kişi lerimizi görüyoruz. Bir yerler de döğüş var... Düşman, yenildi yenilecek. Çerkez Etem'den, Bakkal Mehmet'ten hesap sorulacak... Ve bu gelen salta kendinin değil, kendi gibilerin öcünü alacak. Bu kez bu kez «bayram müjdesi» dir onun için... «Neden dersin bu sefer, çoluk çocuk, kadın erkek, fakir fukara toptan kapmıştır nacağı» hem de «Seferberlikteki gibi Bakkal Mehmet değirmen çevirsin diye değil». Önce irkilmiş, sonra hayretlere düşmüş böcekler toparlanırlar. Yere değeri nihayet ayakları. Artık doğrulabilirler. Yeniden insanlaşırlar, yeniden bir toplum var olur onlar için. sorunları ve kavgası ile gerçek. Kacımil maz. «Dar yer» ahtır, ışık gözüktür... Bakkal Mehmet istasyon başında çukur asılmış vollar belirlenmiştir. Hepsi bir başka ve ortak kaderde dirler artık. Yolculuk başlamıştır. Kimi ölüme, kimi kavgaya, kalabalığa gidecektir. Tuzak bozulmuş, çevrelerine bir dünya ve anlam gelmiştir. Ha gayret, kapan acıldı açılacak... Başlamıştır... «Yol cularlar artık, bağlasan durmazlar!»

Gen-Ar'ın yeni topluluğu bir önemli sorun açıcı, bir o kadar da sır dolu bir oyun seçmekle önde gelecek niteliğini ortaya koymuş oldu. Gerçekçi dekorun en duygulularından birini gördük. Kabı kaçağı, hızlı pırtıyı bile renk ve plâstik uygunluğunu hiç gözden kaçırmadan seçmişler Sağroğlu ve Deniz. O küçük sahneye göz okşayan bir perspektif, bir derinlik vermişler. Efekt, ayrıca kutlanacak bir özenlikte idi. Bu dekor ve bu kostüm, bir anda 1921'de bir kıs gecesine götürüyor sevirçiyi. Böylece oyun, dile gelmeden önce ilintisini kuruyor sevirçi ile... T. Kurtiz'in Nâzım'ın üstüne bastığı her noktayı çok iyi anladığını sanıyorum. Oyunu, sözcük sözcük tutku-

lanarak gerçekleştirmiş. İlk gece elinden kaçan seyler vardı şüphesiz. Örneğin ilk iki perdedeki yavaş tempodan ötürü sükûtların gereğince be lirlenmeyişi, kesintileri bir ağır tek düzenlilik biçimine getiriyordu. Gençcik Suna Keskin ilk kez gerçek bir oyuncu niteliğinde çıktı karşımıza. Gene de ses tonlarında değişim elde edebilmesinin yolları aranmalıydı. İlk iki perde geçtikten sonra Atlr'nin sahneye girişinin dramatik yönden bir açık özelliği olmak gerekir: Değişim... Ath sanneye girince, en azından, içrinin bunaltısına kar ve soğuşun rüzgârını çarpırmış gibi bütün havanın yenilenmesi, dirilmesi, devinmesi zorunludur. Kavga'dan gelen kişi ne kerte yorgun, ne kerte mera simsiz de olsa bir başka kişi, başlı başına bir diklik ve gerilimdir. Bütün davranışlarında bu etkin canlılığın izi olması gerekir. Ne var ki T. Kurtiz disardan içeri girince, içeriğin kumitsizliğine kap tırdı kendini... Oysa dediğim gibi, dışarıya, fırtınaya, kavgaya açılan kapıdır o kesince... Disarının bütün devinmesiyle doludur, içerdekileri de dolduracaktır. O geldikten sonra C. İrgat girişini bile (Atlr'ya yemek sunma sahnesi) ilk iki perdedekinden kesince ayrı bir biçimde yapmalıdır. Hepsini «değişim» e uğramışlardır. Üçüncü perdenin «değişim» in bütün mekanik ve psikik özelliklerini tasması gereken bir oyuna verilmesi zorunludur. İstasyon şefinin ölümündeki trajedi, bu değişimden sonra olmalıdır. Değişim iyi belirlenmezse, bu ölüm sahnesinin «Tas parçası» nun bitiminden farkı kalı mayabilir. Oysa bu ölüm, Şefin değişimi, mutluluğu ve varlığı yolda kalvermenin tükenmez kederini bir anda, yoğunca yüklediği doruk noktadır. C. İrgat bu son sahnenin bir bitiş olmayıp bir başlangıcın yarısında kalmak ol duğunun altını çizerek oynar sa, o yumusak, melodramatik etki kaybolacaktır. Böylece ilk oynayıta henüz ek sık yanları vardı üç oyuncunun. Yalnız Erol Günaydın, Nâzım'ın bütün ayrıntılarını, bütün şiirini ve bütün açıklığı hiç eksik yan bırakmadan baştan sona ulaştırdı. Erotizminden bıkınlığına, sinsilliklerinden yığılabilirliğine kadar her yanı ile çok duygulu ve çok dengeli tam ölçü sünde bir oyuna gerçekleştirdi Makasçıyı. Birbirini aşma ya çalışmayan, anlaşmış, saygılı bir ekip oyunu idi gördüğümüz ama, Erol Günaydın-İster istemez, güçlü oyunu ile öne geçti. Sezgilerini yeteneklerinin emrine verebilen bir gerçek oyuncu Günaydın.

Nâzım'ın Türkçesi, başlı başına bir olaydır yazınımızda. Türkçenin serüvenini en iyi bilen ozan ve yazar Nâzım. Sözcüklerin büyücsü o... Bir sözcük, daima anlamları ve çağrışımları ile yüklediren, etni kerliğini, rengini ve geçimini bilen olaganüstü bir ozan. Onun oyunlarında her sözcüğün hakkı birer birer, saygıyla verilmeli. Dil'in müziğinin kurduğunu yapı büyük bir özenle ulaştırılmalı seyirciye. Bu bakımdan Gen-Ar oyuncu larının hepsinin Vâlâ Önen-güt'ün konuşma düzlemine erişmelerini zorunlu. Oyun ilerle dikketle yukarıda saydığım eksikliklerin giderileceğinden bir kuşku yok. Şimdiye dek çoktan giderilmişler belki de kalan bir önemli bir güzel oyundur. Bir de bir acı, bir burukluk, anlatılmaz... Nereye vardı yolcuların yolu? Bir duraktayız ki gene volda dönmek gerek. Bu kez çağrılar bir gece penceresinin altında beliren bir ahtır olmaya caktır şüphesiz... Onu biz ken dimiz yapacağız, kendimize ve her birimiz bir çağrı olup uzak, örtülü istasyonlara gideceğiz. Ne zaman, nasıl başlayacak yolculuğumuz... Ne den daha dururuz? Bağlasan durmayacağımız vaktimiz ner-

de? Geceleyin kar içime dokunuyor...

Burjuvaların Balosu!

(Camille Olsen, Kopenhag'dan yazıyor)

KOPENHAG, 3 Ocak — 22 Kasım Meclis seçimlerinde Danimarka Sosyal Demokrat Partisi, hayli önemli bir gerileme göstererek 7 koltuk kaybetmiştir. Bu gerilemenin nedenlerini araştıran bazı uzmanlar, sonbahar boyunca Kopenhag'da büyük başarı sağlayan Burjuvaların Balosu adlı bir tiyatro oyununu suçlamakla tereddüt etmemişlerdir!

Başkentten belli başlı tiyatrolarından birinde eylül ayında sahneye konan bu bomba eser, Brecht'in geniş ölçüde etkisi altında kalan bir müzikal komedidir. Eserin müziği Finn Savery, metni Ernst Bruun tarafından hazırlanmıştır. Bu iki dinamik gençim ilk denemesi, dört yıl önce yazdıkları, 10 yaşında çocukları istismar eden ticari çevreleri hicveden «Teenagerlov» dur. Eser, Danimarkada harp sonrasında en büyük başarılarından biri olmuştur. Daha sonra İsveç ve Batı Almanya da sahneye konan bu eser, oralarda da çok tutulmuştur.

İki genç, ikinci ortak denemeleri için aktüel ve çarpıcı bir konuyu ele aldılar: Kuzey Avrupada «resmi sol» un burjuvalaşması. Yazanlar, işçi sınıfını belli bir maddî refah ve güvenlik seviyesine ulaştırıktan sonra, resmi solu mücadele şevk ve vekârını yitirmekle suçlamaktadırlar.

Taşralı saf ve iyi yürekli bir proleter ailenin gülünce ve trajik maceraları, bu eleştiriyi dile getirmektedir. Hansen ailesi, belli başlı sosyal yükselme sembollerine sahip olmanın gururunu taşımaktadır: Otomobil, ev, buzdolabı, çamaşır makinası v.b. Ama yavaş yavaş farkederler ki, sosyal yükselmenin bu dış belirtilerine rağmen, kapitalist azınlıkla eşit bir düzeyde yaşamaktan çok uzaktırlar. Kapitalist azınlık, tam anlamıyla oyunu yürütmektedir... Hansen ailesi, üst tabaka tarafından reddilmeleri ve küçümsemeleri dolayısıyla, fena halde yaranalmıştır. Ama ashnda bu küçümsemeye lâ-yık değiller midir? Durum saf marksist fikirlere ihanetlerinin hak ettirdiği bedel değil midir?

Basın, eserin tutmuyacağını yazmıştır. Fakat basının tanımları tamamen yanlış çıkmıştır. Her çevreden halk, Ny Teater'e koşmuştur. Burjuvaların Balosu, çeşitli çevrelerde büyük bir ilgiyle tartışılmıştır. Sendikalar, «fenerlerini aydınlatmak için» üyelerini ufak gruplar halinde oyununu görmeye yollamışlardır. Kısaca, bu gülünce halk oyunu, Skandinavya ülkelerinde sosyal demokrasinin rol değiştirmesi konusunda bir polemik su yüzüne çıkarmıştır.

Kusurlarına rağmen, oyun, hiç değilse kendi kendini eyleştirmekten zararlı çıkmıyacak bir toplumu uyarma görevini yerine getirmektedir. Mahalî bir renk taşımakla beraber, militan tabakaların bu niteliklerini yitirme sorunlarıyla karşı karşıya bulunan bütün Batı ülkelerinde eser, her halde ilgiyle karşılanacaktır.

TÜRKÇENİN ÜREME YOLLARI VE «DİL DEVRİMCİLİĞİMİZ»
Yazan: Sadık GÖKSU
Fiatı 250 kr.
İsteme Adresi Nuruosman-
ye Cad. 38/1 Cağaloğlu-İ-
YÖN — 13

C. İrgat S. Keskin

Türkiye Millî Talebe Federasyonu'nun geçen yıl Kasım ayında Adapazarında yaptığı kanlı kongresinden bugüne dek uzanan kavgalar, gençlik üzerinde tehlikeli oyunlar oynadığını yansıtıyor. Bu kavgaların gerçekte gençlik içindeki basit çekişmeler olmayıp, Türkiye'nin genel siyasal ortamı içinde gelişen olayların bir bölümü olduğu anlaşılırdıkça, bu olayların önemi artmaktadır. Ancak hangi gençlik kuruluşunun neyi temsil ettiği birçok okuyucu tarafından bilinmediğinden, olayların yorumlanmasında güçlük çekilmektedir. Biz bu yazımızda önce gençlik kuruluşları hakkında kısa bilgi vermek. Sonra da son olayların kamu oyunca bilinmeyen yanlarını kısaca anlatmak istiyoruz.

KİM KİMDİR?

Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtı (TMGT), Dünya Gençlik Teşkilâtı (WAY) ve Avrupa Millî Gençlik Komiteleri gibi uluslararası gençlik örgütlerinin üyesi olan en büyük gençlik kuruluşudur. Türkiye Millî Gençlik Teşkilâtına bağlı kuruluşlar ise, başta ve en güçlüsü Türkiye Millî Talebe Federasyonu olmak üzere, Türk Kaşınlar Birliği, Türk Devrim Ocakları, Fevâsif ve Türkiye İzeller Birliği cemiyetleridir. Ayrıca teşkilâta bağlı müahhit üyelikler de bulunmaktadır. Uluslararası gençlik toplantılarında Türk Gençliğini bu kuruluş temsil etmektedir. TMGT, şu anda devrimcilerin elindedir. Sağcıların TMFT'den sonra göz diktikleri devrimci kuruluş budur.

TMFT, Üniversite öğrencisini temsil eden en güçlü ve etkin örgüttür. Doksan bin üyesi olan Federasyon, üniversite bulunan kentlerde Talebe Birlikleri kanalıyla, her fakülte de öğrenci genel oyu ile seçilen Talebe Cemiyetleri bağlıdır. Bundan ayrı olarak her ildeki yüksek okul ve eğitim enstitülerini öğrenci dernekleri de federasyon üyesidirler. Üniversite ve yüksek okul öğrencilerinin kimlik kartları, bu federasyona bağlı Talebe Cemiyetleri tarafından verilmektedir.

Millî Türk Talebe Birliği (MTTB), 1916 yılında kurulmuştur. Uzun geçmişine rağmen güvensiz bir geleceği vardır. Türkiye Cumhuriyetinden daha yaşlı olan bu kuruluş, Osmanlı Devletinin Türk Gençliğine bıraktığı bir mirastır. Bugünkü tutumuyla, Cumhuriyet öncesi kuruluşlardan 31 Mart sorumlusu «Muhammedî Fırkası» ni hatırlatmaktadır. MTTB nin her fakülte de tüzel kişiliğe sahip olduğu rivayet eylenen Talebe Dernekleri, Ayasofyada ezan okuma kampanyası ve Atatürk'ün Bursa Nutkunun Stalin'e ait olduğunu iddia etmek ve buna benzer beyanlarla ispatı vücut eylemektedir. Öğrenci ile organik bağları bulunmadığı gibi, iktidarlara yakın olma özellikleri dışında, genel kurulları basma geleneklerine sahiptir.

Bakanlar Kurulu tarafından «millî» ünvanı verilen bu üç kuruluş dışında, Siyasal Bilgiler ve Hukuk Fakülteleri öğrencilerinin kurulmasına önyak oldukları Fikir Klüpleri Federasyonu (FKF), Türkiye İşçi Partisine bağlı gençlerin örgütüdür. FKF, kendi dışındaki bütün kuruluşları, «hâkim sınıfların uyduları» olmakla suçlamaktadır. Bunların yanında Barış Derneği, Hür Düşünce Kulübü ve Toplumcular Derneği küçük kuruluşlardır. Bu arada Orta Doğu Teknik Üniversitesi Öğrenci Birliği, gençlik içinde etkili olma yönünde devrimci çalışmalar yapmaktadır.

Gerici kuruluşlara gelince, bunlar, başta TMGT adından yararlanarak zihinlerde karışıklık yaratmak isteyen Türkiye Milliyetçi Gençlik Teşkilâtı, Yüksek Öğrenim Atatürkçüler Derneği ve ilse öğrencilerine kurdukları İkinci Kuvayı Millîye Dernekleri, Türk Ocakları, Büyük Doğu Fikir Kulüpleri gibi fakren MTTB'ye yakın kuruluşlardır ve bunların sayısı gün geçtikçe artmaktadır.

GENÇLİK OLAYLARI

27 Mayıs öncesi günleri hatırlatan biçimde polis davranışlarına yol açan son gençlik olaylarının içyüzünü, AP iktidarının perde arkasından yönettiği faaliyetleri ve akıl almaz hukuk oyunlarını, durumunu yakından izleyen gençlik liderlerinden Uğur Mumcu, aşağıdaki yazıda açıklamaktadır.

CÜLUS BAHŞİŞLERİ...

Gençlik örgütleri, devlet bütçesinden yardım görmekteydiler. Ancak bu yardım son zamanlarda politik amaçlarla kullanılmaktadır. TMGT, AP iktidara geçmeden önce 140 bin liralık bütçe yardımına sahipken sonradan bu ödenek 90 bine indirilmiş, kalan 50 bin lira gerici ve sunî Türkiye Milliyetçi Gençlik Teşkilâtına verilmiştir. Bu arada MTTB'nin 140 bin lira olan ödeneği 200 bin liraya çıkarılmış, TMFT'nin Uluslararası Kültürel Organizasyondan aldığı 100 bin lira kesilmiştir. Ayrıca İstanbul Vilâyeti bütçesinden MTTB'ye turizm çalışmalarına harcamak üzere 125 bin, TMFT'e ise 25 bin lira verilmiştir. MTTB'nin, bu gelirleri dışında «Fâthîlî Heykeli Kampanyası» ndan yıllık bir geliri bulunmaktadır! Bu arada gerici ve saldırgan Yüksek Öğrenim Atatürkçüler Derneği, devlet bütçesinden yardım sağlamayı başarmıştır. Bütçeden ulufe dağıtımında, iktidarın bu yıl daha cür'etkâr davranacağı söylenmektedir.

HUKUK OYUNLARI

TMFT içindeki hukuki uyumsuzluklar, iki ayrı başkanla Federasyon Genel Kuruluna giden Ankara Üniversitesi Talebe Birliği, Ankara Yüksek Okullar Talebe Birliği ve İstanbul Teknik Üniversitesi Talebe Birliği'nin hukuki durumları yüzünden çıkmıştır. Ankara Üniversitesi Talebe Birliği 21 toplantısını yaparak başkanlığa Naci Özdemir adlı devrimci bir öğrenciyi getirmiştir. Ancak 9 Ağustos 1966 tarihinde AP eğilimli gençler, Ankara Üniversitesi Talebe Birliği Başkanlığı için meşru genel kuruldan ayrı olarak toplanmışlar ve Orhan Ünal isminde orta yaşlı bir öğrenciyi seçmişlerdir. Amaç, TMFT Genel Kurulunda çoğunluğu sağlamaktır. Bu arada devrimci başkan Naci Özdemir, Onikinci Asliye Hukuk Mahkemesi nezdinde TMFT Genel Kurulundan önce, başkanlığının tanınması için bir «tesbit» davası açmış ve duruşma sırasında «ihtiyatî tedbir» kararı istemiştir. Bu istek, 10 Ekim 1966 tarihinde mahkemece kabul edilmiş ve gerek Orhan Ünal'ın, gerek Naci Özdemir'in yüzlerine karşı anlatılmıştır. TMFT Genel Kurulu gitmeye kararlı olan AP li gençler, bu kez ikinci bir genel kurul toplamışlar ve Orhan Ünal'ı yeniden başkan seçmişlerdir. Bu kongrenin tarihi 12 Kasım 1966'dır. Yani TMFT kongresinin toplanmasından bir gün önce, Orhan Ünal vekilli Abdurrahman Şeref Laç, Onikinci Asliye Hukuk Mahkemesine başvurarak ihtiyatî tedbirin kaldırılmasını istemiş, fakat bu istek reddolunmuştur. İşte bu sırada Adapazarında TMFT kongresinde kanlı olaylar çıkarılıyor ve Orhan Ünal kendisinin başkan olarak tanınması için faşist metodlarla başvuruyordu. Olaylar Adapazarında devam ededursun, Abdurrahman Şeref Laç, bu kez Dokuzuncu Asliye Hukuk Mahkemesine başvurarak yaptıkları ikinci kongre ile ilgili olarak kendi lehlerine ihtiyatî tedbir kararı istemiştir. Ama bu istek de reddolunmuştur. Red gerekçesi liginçtir. Gerekçede birinci kurul için verilmiş ihtiyatî tedbir kararından sonra ikinci bir genel kurul toplanamıyacağı bildirilmektedir. Buna karşı AP li gençler Dokuzuncu Asliye Hukuk Mahkemesinin 17 Kasım 1966 tarihli kararının tavrini istemisler. Dokuzuncu Asliye Hukuk Mahkemesi ise 19 Kasım 1966 tarihli tavrî kararın da, ilk kararlarının bir tedbir kararı

olmadığını ve Onikinci Asliye Hukuk Mahkemesince verilen tedbir kararının devamı niteliğinde bulunduğunu bildirmiştir. Bunun üzerine, akıl hocalarının telkiniyle AP li gençler, akıllara durgunluk veren bir yol denemişlerdir. Onikinci Asliye Hukuk ve Dokuzuncu Asliye Hukuk Mahkemelerinin red kararlarını gizleyerek, sadece tavrî kararını ele almışlar ve Adapazarındaki genel kurulda bunu lehlerinde verilmiş bir karar gibi kullanmaya kalkışmışlardır! Böylece aleyhlerine iki karar alınmışken, hukuk dışı isteklerine bir tavrî kararını dayanak yapmayı denemişlerdir. Bununla da yetinmeyen Orhan Ünal grubu, bu kez Sakarya Birinci Asliye Hukuk Mahkemesinden 26 Kasım 1966 günü lehlerine bir ihtiyat tedbir kararı almayı başarmışlardır. Yani aynı konuda üç ayrı karar. Ancak bu dava en sonunda 27 Aralık 1966 gün ve Onikinci Ankara Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından kesin hükme bağlanmış ve devrimci Naci Özdemir'in Ankara Üniversitesi Talebe Birliği Başkanlığı kesinleşmiştir.

Aynı oyun, Ankara Yüksek Okullar Talebe Birliğinde de denemiştir. Sağ eğilimli ve «Kır-At» hayranı gençler, 23-24 Haziran 1966'da valiliğe başvurarak daha önce yapılan meşru kongreye karşı bir kongre toplamak için izin istemişlerdir. Fakat bu kongrede kavga çıktıktan sonra toplantı dağılmıştır. Bu arada Necmettin Başaran adlı sağ eğilimli genç Ankara Onüçüncü Asliye Hukuk Mahkemesinden ilerici kuruluşun temsil yeteneğini elinden almak amacıyla ihtiyatî tedbir kararı istemiştir. Bu istek, davanın süresinde açılmamış olması nedeniyle usul yüzünden 18 Kasım 1966 tarih ve 966/253-74 sayılı kararla reddolunmuştur. Bu kez aynı kişiler, Ankara İkinci Asliye Hukuk Mahkemesine başvurarak 966/339 sayılı, 28 Kasım 1966 tarihli ihtiyatî tedbir kararıyla amaçlarına ulaşmışlardır. Bu karar için, Emniyet Müdürlüğü raporu, Hukuk İşleri Müdürlüğü mütalâasına rağmen valî yardımcılardan birinin imzasıyla 28 Kasım 1966 tarihli yazı mahkemeye verilip, AP eğilimli gençlerin iddiası desteklenmek istenmiştir. İhtiyatî tedbir kararını alan grup, TMFT Genel Kurulunda başkanlık seçimi yapıldıktan sonra, bu seçime karşı toplanan gayrimişru genel kurula Ankara Yüksek Okullar Talebe Birliği temsilcileri diye katılmışlar ve bilindiği gibi Ekrem Özer'i başkanlığa getirmişlerdir. Bunu, tabii Onüçüncü Asliye Hukuk Mahkemesince verilen red kararını gizleyerek yapmışlardır.

9 Ocak 1967 günü duruşmada, devrimcilerin ayukata Yekta Güngör Özden, gerici Necmettin Başaran'ın genel kurul tutanaklarında, valilik ile Onüçüncü Asliye Hukuk Mahkemesine başvurma dilekçelerinde bir çeşit imza, İkinci Asliye Hukuk Mahkeme imzaları mahkemeleri yanıltmak istemiş olduğuna yargıç önünde ispatına başvururken ikinci çeşit imza vekâletname ile duruşmada, üçüncü çeşit imza kullanarak, «tavrî-çeşitli» imza atarım» diyerek işin içinde sınırlamak isteyen Başaran, duruşmadan sonra yargıca suçunu itiraf etmiştir.

İstanbul Teknik Üniversitesinde de buna çok benzeyen bir olay geçmiştir. Rektörün huzurunda yapılan

seçimde bir grup kavga çıkararak Rektör bunları dışarı atıktan sonra kongreyi tamamlamıştır. Dışarıya atılan bu grup, başka bir lokalde seçim yaparak meşru başkanın karşısına ikinci bir başkanla çıkmıştır. Uyumsuzluk TMFT Kongresi sırasında mahkemeye intikal etmiş ve her iki grubun da Teknik Üniversiteyi temsil edemeyeceği konusunda ihtiyatî tedbir kararı alınmıştır. Fakat TMFT Kongresi günü, belli sürede dava açılmadığından, devrimci başkan tekrar temsil yetkisini kazanmıştır. İşte Hukuk Fakültesi sınavlarında bir olgunluk konusu olacak kadar karışık hukuki olayların içyüzü budur. Olay burada da bitmemiştir. Bu gerekçelere dayanan Ekrem Özer adındaki zoraki başkan, İstanbul Onbirinci Asliye Hukuk Mahkemesine başvurarak ihtiyatî tedbir istemiştir. Önce tedbiri veren mahkeme, sonra itiraz üzerine bu tedbiri kaldırmış, bir sonraki duruşmada da davadan çekilmiştir. Bunun üzerine dava İstanbul Onkuzuncu Asliye Hukuk Mahkemesine gelmiştir. Bu mahkeme ihtiyatî tedbir kararı vererek, yabancı sermayeyi tenkit eden herkesi komünistlikle suçlayan, yabancı sermaye milliyetçisi ve mukaddesatçısı Doçent Nevzat Yalçıntaş'ı yeddiemin tayin etmiştir. Gençler bu görevin bir üst kuruluş olan TMGT na verilmesini istemişlerse de, bu istekleri reddolunmuştur. Ve 20 Ocak 1967 günü Federasyon binasını polisler basmış, öğrenciler 27 Mayıs öncesi günleri hatırlatan biçimde dövülmüş ve Federasyon mühürlenmiştir. Bu olayların birinci perdesidir. İkinci perde, kaba kuvvet denemeleriyle açılacak, gençlik arasında sindirme metodları denenecektir.

FAŞİZMİN NAL SESLERİ

Türk gençliği, Atatürk devrimlerinin tam bilincinde, Anayasa düzenini savunmaktadır. 27 Mayıs'tan sonra, sosyal uyanış içinde bir yandan Anayasa kurumlarını savunurken, diğer yandan yeni sömürgecilik ağlarını la Türkiye halkının alın terini sömürmek isteyenlere bilinçli biçimde karşı koymuştur. Petrol sorunu dolayısıyla gençliğin takındığı tavır, yıpratma politikasını hızlandırmıştır. Bu herhalde ileride Türk Tarihini yazmak isteyenler için bir araştırma konusu olacaktır. Bu tarihten sonra, kimler tarafından yazıldığı bilinmez ihanet belgeleri, Türk gençliğinin gizli komünist partisi organı olduğunu yazacak kadar azıtmışlardır. Duverg'ın «dışardan gelen faşizm» diye nitelediği yeni sömürgecilik metodu budur. Gençlik arasında, faşizmin geleneksel müşterisi kara gömlekçiler grubu yaratılma yoluna gidilmiş, sis temli olarak bu gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bir nokta, bütün politikacılar, devlet adamları, savcılar tarafından iyice tesbit edilmiştir. Dünyanın her yerinde faşizm bu ilkel oyunlarla gelmiştir. Ortaklaşa kin ve çıkarları, bir devlet düzeni haline getirmek isteyenlere karşı, Anayasada yazıldığı biçimde birleşmek her yurtseverin ortak görevidir. Gençlik, her türlü siyasî ayırım dışında, faşizm ile ve faşizm ihracatçısı emperyalizm ve işbirlikçileri ile savaş çizgisinde birleşip, demokratik düzeni korumalıdır. Bunun dışında, fildişli kulelerine çekilmiş Sevdi Fünun şairleri gibi yeni teoriler icat edip sosyalist maza histlik taslamak, bugün izlenecek yol değildir. Anayasa bizimle beraberdir. Sorunlarımızı, yasalar gereğince çözümleneceğiz. Gençlik elele, faşizme, sömürmeye, uyduluk politikalarına karşı, bağımsızlık ve demokrasî savaşı yapmaktadır. Bu savaş bizimdir. Biz bu ülkeyi ne Saidi Nursî müritlerinden, ne Teksas çobanlarından teslim aldık. Biz emperyalizmi süngü uçuyula denize döken Mustafa Kemal kuşağıyız. Mustafa Kemal yenilmedi, Mustafa Kemaller yenilmiyecek.

Uğur MUMCU